
B0000000353 132

РУССКО-БЕЛОРУССКИЙ
СЛОВАРЬ
СПРАВОЧНИК
ПО ТЕХНИЧЕСКОЙ
ГРАФИКЕ

1

Рекомендовано к изданию редакционно-издательским Советом Витебского государственного университета

УДК 76(03)+6.07(03)
ББК 85.15я2+30.18я2

Составители: ШАМШУР В.В.,профессор
КОВАЛЕНКО Л.Н.,доцент

Рецензент: ЖУКОВА Е.Т.,профессор

Издательство Витебского государственного университета

Ад аутарау

У 1997 г. у выдавецтве "Нар. асвета" для сярэдняй школы рэспублікі Беларусь выходзіць дапручнік "Тэхнічная графіка" / аутар В.Н.Віноградау /. Падобнае выданне ажыццеуляецца упершыню. У сувязі з гэтым узнікла неабходнасць у падрыхтоуцы спецыяльных дапаможнікау па дадзенай дысцыпліне.

Значную дапамогу у гэтым вучням і настаунікам можа аказаць Ілюстраваны "Руска-беларускі"слоунік-даведнік".Ен змяшчае больш за 300 тэрмінау, якія часцей за усё ужываюцца у тэхнічнай графіцы. Тэрміны на рускай мове даюцца у алфавітным парадку, а іх тлумачэнні на беларускай у адпаведнасці з гэтым парадкам.[ж] Тэрміны на беларускай мове/акрамя аднаскладовых слоу/ пазначаны націскам.

Слоунік разлічаны на выкладчыкау і студэнтау. Слоунікам могуць карыстацца таксама навучэнцы не толькі сярэдняй, але і прафтэхнічных школ, сярэдніх спецыяльных навучальных устаноу.

[ж] У некаторых выпадках алфавітны парадак крыху нарушаны, каб было лепей размяшчаць тэкст.

а

АВТОМАТИЗАЦИЯ ГРАФИЧЕСКИХ РАБОТ

◇ АЎТАМАТЫЗАЦЫЯ ГРАФІЧНЫХ РАБОТ – выкананне чарцяжоў, якое заснавана на прымяненнI ЭВМ I звязанных з Iм розных прылад рэгIстрацыI I перадачы IнфармацыI.

АКСОНОМЕТРИЯ

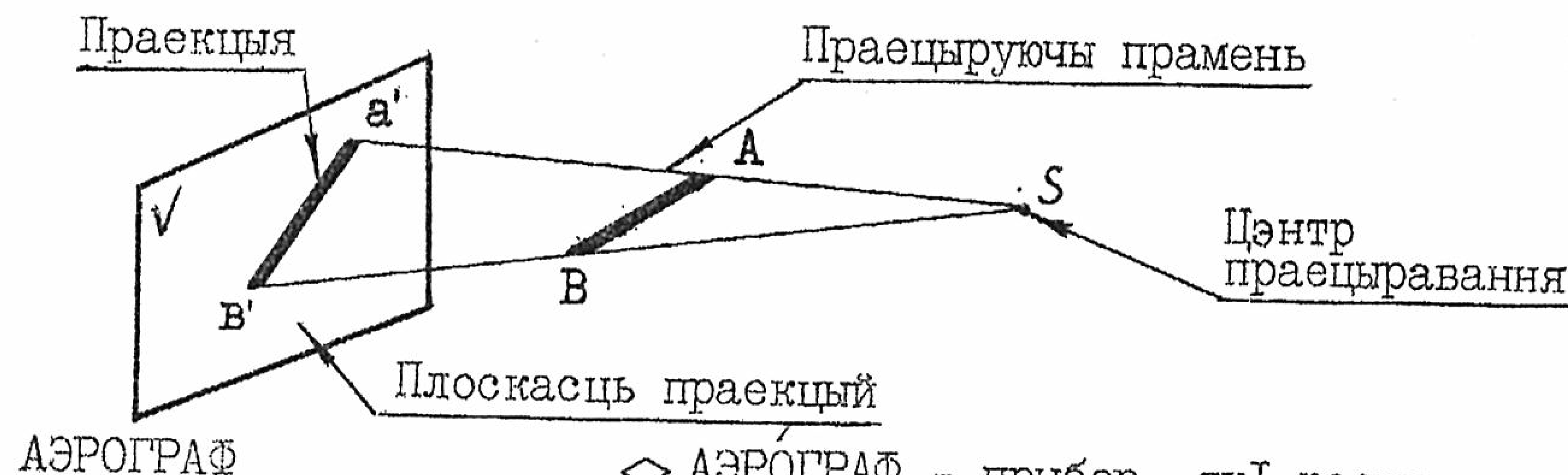
◇ АКСАНАМЕТРЫЯ – спосаб атрымання наглядната вIдарыса на плоскасцI. У аксанаметрычнай праекцыI вIдарыс прадметаў атрымлIваецца шляхам праецыравання Iх разам з восямI каардынат X, У, Z паралельнымI праменямI на аксанаметрычную плоскасць праекцый. Напрамак праменяў да аксанаметрычнай плоскасцI праекцый можа быць прамавугольным або косавугольным.

АНАЛИЗ ФОРМЫ ПРЕДМЕТА

◇ АНАЛIЗ ФОРМЫ ПРАДМЕТА – мысленае расчлянненне прадмета на геаметрычныя целы, якIя яго складаюць.

АППАРАТ ПРОЕЦИРОВАНИЯ

◇ АПАРАТ ПРАЕЦЫРАВАННЯ –

АЭРОГРАФ

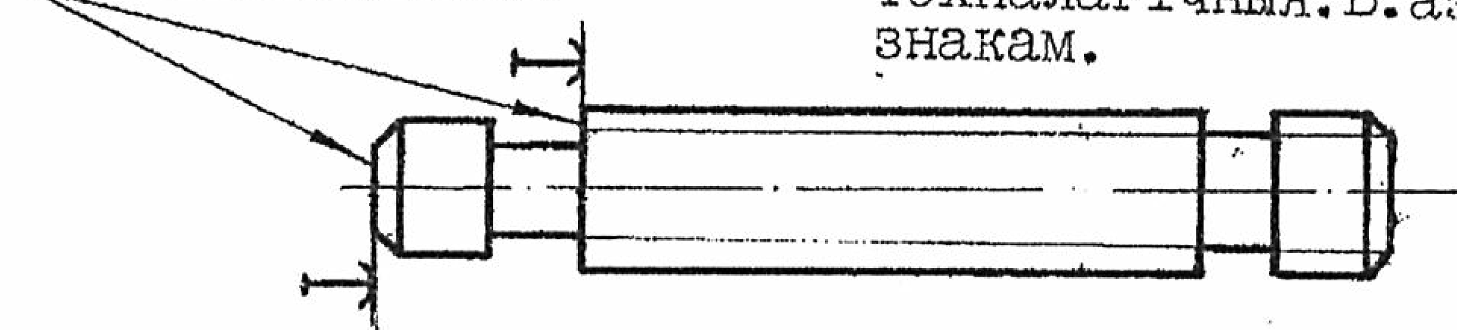
◇ АЭРОГРАФ – прыбор, якI распыляе фарбу пад уздзеяннем сцIснутага паветра.

б

БАЗА

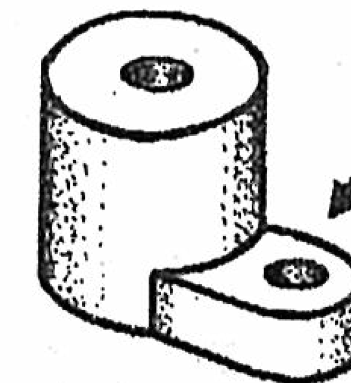
◇ БАЗА – паверхня, лIнIя або пункт, адносна якога ўказваюць размяшчэнне Iншых паверхняў у сабраным выглядзе або самой дэталI. Б. падзяляюць на канструктарскIя I тэхналагIчныя. Б. азначаюць асобным знакам.

Базавыя паверхнI

б

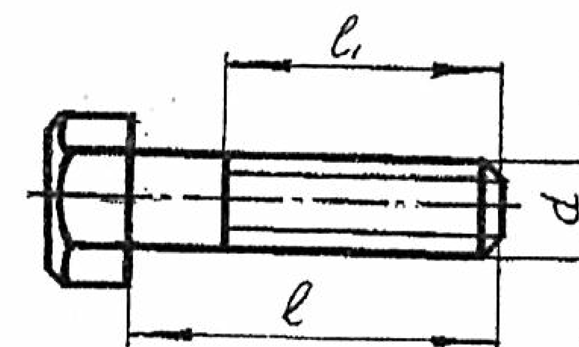
БОБЫШКА

◇ БАБЫШКА – элемент дэталей, нIзкI цылIндрычны або камбIнаваны выступ з адтулIнай. Прызначаецца для ўмацнення дэталI ў месцы ўстаноўкI крапежных дэталей.

БОЛТ

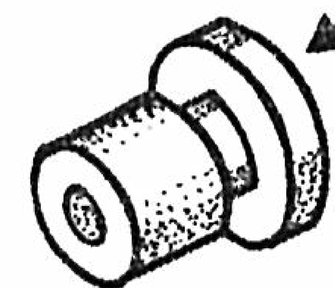
◇ БОЛТ – крапежная дэталь, цылIндрычны стрыжань з разьбой на адным канцы I галоўкай на другIм. Служыць для раздымнага злучэння дэталей з дапамогай гайкI I шайбы.

D

S

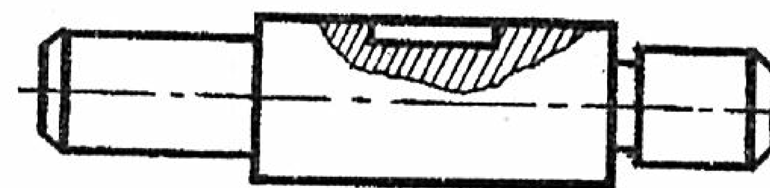
БУРТИК

◇ БУРЦIК – элемент дэталей, кальцавае патаўшчэнне на цылIндрычных частках дэталей. ПлоскIя паверхнI Б. называюць заплечыкамI.

в

ВАЛ

◇ ВАЛ – рухомая дэталь, якая служыць для перадачы вярчальнага руху I вярчальнага моманту. Вядзены В. атрымлIвае вярчэнне ад Iншага вала, вядучы – перадае вярчэнне.

ВЗАИМОЗАМЕНЯЕМОСТЬ

◇ УЗАЕМАЗАМЯНЯЛЬНАСЦЬ – уласцIвасць аднолькавых дэталей, дакладна адпавядаючых адна адной, замяняць адна адну. Магчымасць У. дэталей ставрае стандартызацыя.

ВИД

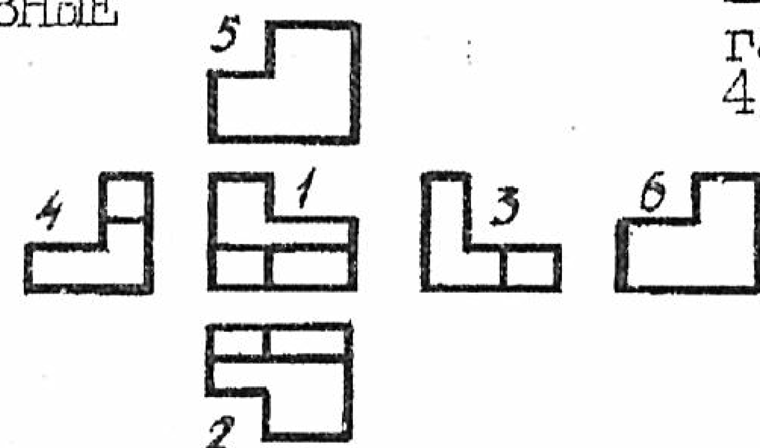
◇ ВЫГЛЯД – графIчны вIдарыс, звернутай да назIральнIка бачнай часткI паверхнI прадмета. ГрафIчны вIдарыс прадметаў выконваюць па метаду прамавугольнага праецыравання. За асноўныя плоскасцI праекцый умоўна прымаюць шэсць граней куба.

ВИД ГЛАВНЫЙ

◇ ВЫГЛЯД ГАЛОЎНЫ – графIчны вIдарыс бачнай часткI прадмета на франтальнай плоскасцI праекцый. В.Г. дае найбольш поўнае ўяўленне аб форме I размерах прадмета.

В

ВИД ДОПОЛНИТЕЛЬНЫЙ

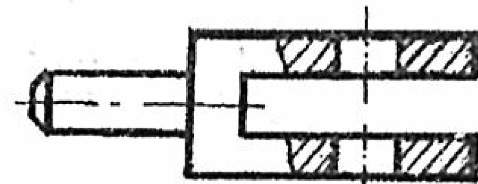

◇ ВЫ́ГЛЯД ДАДАТКО́ВЫ -графічны відарыс прадмета або часткі яго на дадатковай плоскасці праекцый, непаралельнай асноўным плоскасцям праекцый і паралельнай плоскасці праецыруемага элемента.

ВИД МЕСТНЫЙ

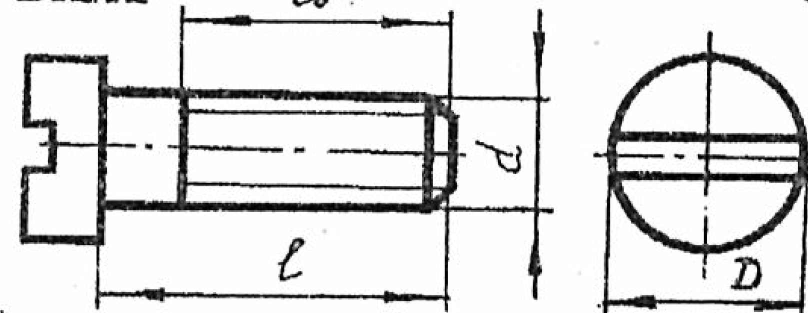
◇ ВЫ́ГЛЯД МЯСЦО́ВЫ -графічны відарыс асобнага, абмежаванага месца паверхні прадмета. Прымяняецца для тлумачэння формы і размераў асобных элементаў дэталі, калі поўны выгляд даваць немэтазгодна.

ВИДЫ ОСНОВНЫЕ

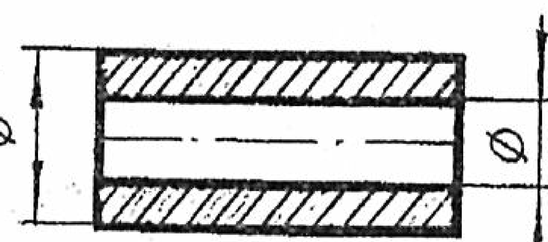
◇ ВЫ́ГЛЯДЫ АСНО́ЎНЫЯ -1/спераду або галоўны выгляд,2/зверху,3/злева, 4/ справа, 5/ знізу, 6/ ззаду.

ВИЛКА

◇ ВІ́ЛКА - дэталь, для якой характэрна П-падобная або У-падобная форма.

ВИНТ

◇ ШРУ́БА-крапежная дэталь, цыліндрычны стрыжань, які мае на адным канцы разьбу, на другім - - галоўку для ўпору.

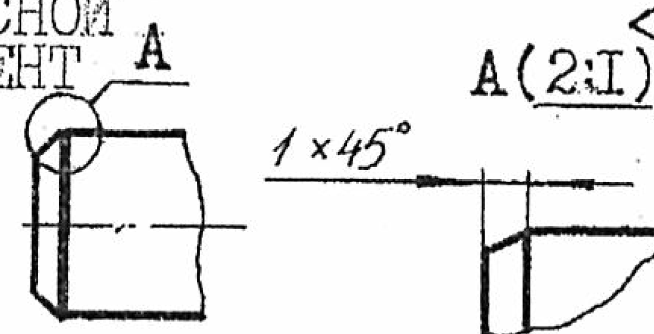
ВТУЛКА

◇ УТУ́ЛКА - дэталь тыпа цела вярчэння з восевай адтулінай.

ВЫБОР ГЛАВНОГО ИЗОБРАЖЕНИЯ

◇ ВЫ́БАР ГАЛО́ЎНАГА ВІДАРЫ́СА -вызначэнне становішча праецыруемага прадмета адносна франтальнай плоскасці праекцый, каб відарыс на ёй даваў найбольш дакладнае ўяўленне аб форме і размерах прадмета.

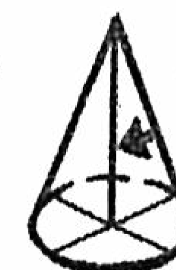
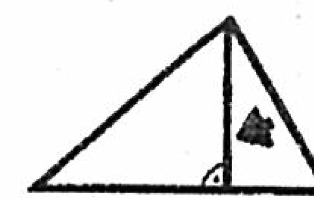
ВЫНОСНОЙ ЭЛЕМЕНТ

◇ ВЫНАСНЫ́ ЭЛЕМЕ́НТ -асобны графічны відарыс якой-небудзь часткі прадмета, якая патрабуе тлумачэння. Прычым відарыс можа быць выглядам, а В.Э. - разрэзам.

В

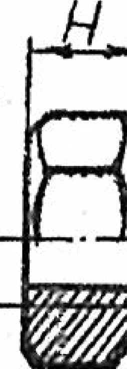
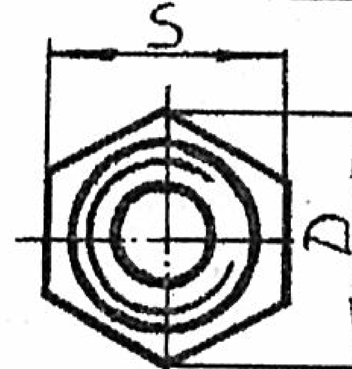
ВЫСОТА

◇ ВЫШЫНЯ́ - перпендыкуляр, які апускаецца з вяршыні геаметрычнай фігуры або цела на аснову.

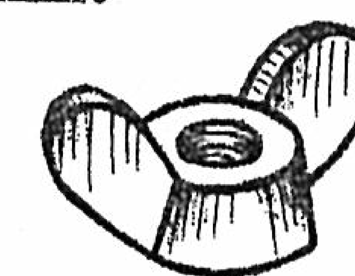
Г

ГАЙКА

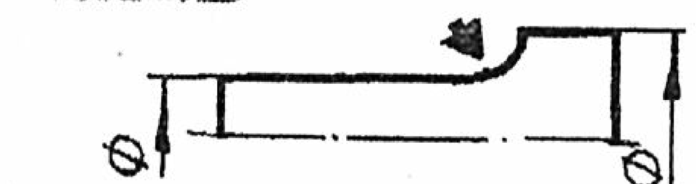
◇ ГА́ЙКА -дэталь з унутранай разьбой, якая выкарыстоўваецца для накручвання на стрыжань балта або шпількі пры разьбавым злучэнні дэталей.

ГАЙКА-БАРАШЕК

◇ ГА́ЙКА-БАРА́НЧЫК - гайка з дзвюма лопасцямі для аблягчэння зацягвання або адкручвання гайкі ўручную.

ГАЛТЕЛЬ

◇ ГАЛТЭ́ЛЬ -скругленне вуглоў на літых дэталях машын для павышэння іх трываласці.

ГЕОМЕТРИЧЕСКАЯ ФИГУРА

◇ ГЕАМЕТРЫ́ЧНАЯ ФІГУ́РА -любое мноства пунктаў.Да асноўных Г.Ф. адносяцца: пункт, прамая, плоскасць, круг, трохвугольнік, квадрат.

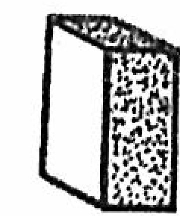
ГЕОМЕТРИЧЕСКИЕ ПОСТРОЕНИЯ

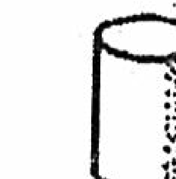
◇ ГЕАМЕТРЫ́ЧНЫЯ ПАБУДОВЫ - пабудовы вуглоў, супражэнні,дзяленне адрэзкаў і акружнасці на роўныя часткі і інш.пабудовы з дапамогай інструментаў.

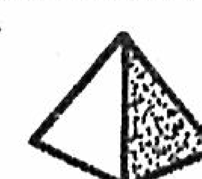
ГЕОМЕТРИЧЕСКОЕ ТЕЛО

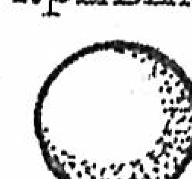
◇ ГЕАМЕТРЫ́ЧНАЕ ЦЕ́ЛА -замкнутая частка прасторы, абмежаваная плоскімі або крывымі паверхнямі.

Конус

Прызма

Цыліндр

Пірамiда

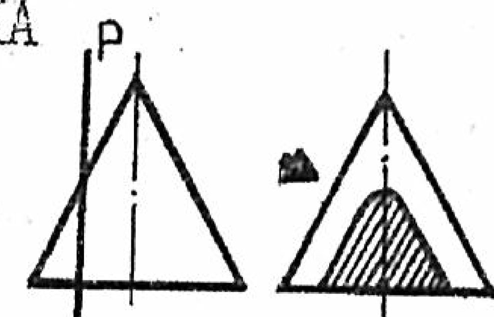

Сфера

Куб

ГЕОМЕТРИЯ НАЧЕРТАТЕЛЬНАЯ

◇ ГЕАМЕ́ТРЫЯ НАЧАРТА́ЛЬНАЯ - навука, якая вывучае і тлумачыць правілы пабудовы на плоскасці прасторавых фігур.

ГИПЕРБОЛА

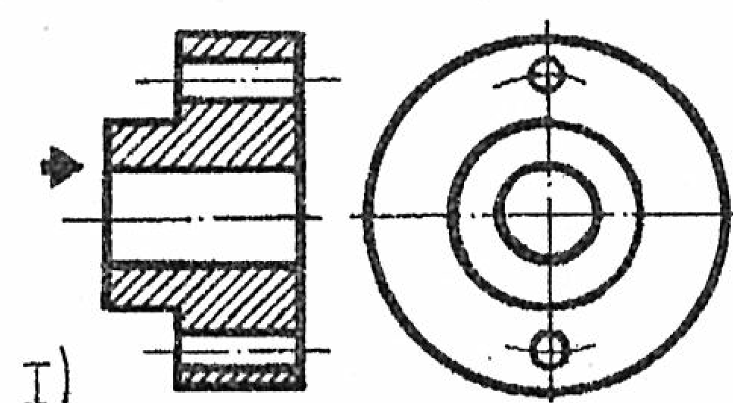

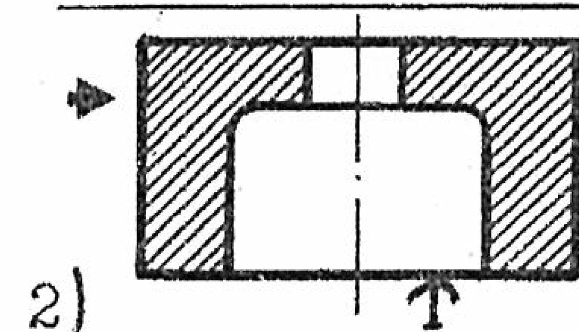
◇ ГІПЕ́РБАЛА - канічнае сячэнне, мноства пунктаў плоскасці,розніца адлегласцей якіх ад двух дадзеных пунктаў/фокусаў/ той жа плоскасці пастаянная.

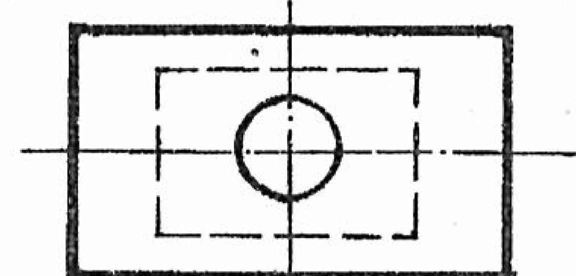
Г

ГЛАВНОЕ ГРАФИЧЕСКОЕ ИЗОБРАЖЕНИЕ

◇ ГАЛО́ЎНЫ ГРАФІ́ЧНЫ ВІДАРЫ́С–вІдарыс, якІ дае найбольш поўнае ўяўленне аб форме І размерах прадмета пры рацыянальным выкарыстаннІ поля чарцяжа/І/.На зборачным чарцяжы Г.Г.В.павІнен адпавядаць рабочаму становІшчу вырабу. Корпусныя дэталІ каробчатага тыпу размяшчаюць так, каб Іх базавыя паверхнІ займалІ гарызантальнае становІшча /2/.ДэталІ, абмежаваныя паверхнямІ вярчэння рознага дыяметра,размяшчаюць так, каб участкІ з вялІкІм дыяметрам былІ лявей участку з меньшым дыяметрам/3/.

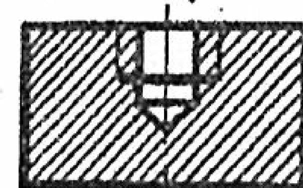

3)

ГНЕЗДО

◇ ГНЯЗДО́ – глухая /ненавылетная/ адтулІна с разьбой, у якую закручваецца якая-небудзь дэталь.

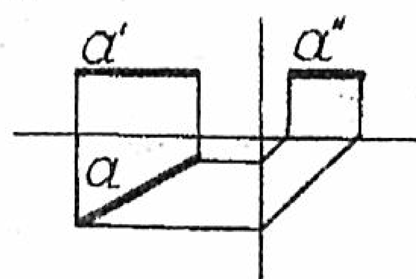

ГОСТ /Государственный стандарт/

◇ ДА́СТ/Дзяржа́ўны станда́рт/– дакумент,у якІм пералІчваюцца абавязковыя для прадпрыемстваў характарыстыкІ выпускаемых ІмІ дэталей.Стандарты маюць сІлу закона І ўстанаўлІваюць патрабаваннІ да тэхнІчнага ўзроўню прадукцыІ. Д.с. на канструктарскІя дакументы аб'яднаны пад назвай "АдзІная сІстэма канструктарскай дакументацыІ"/АСКД/.

ГОРИЗОНТАЛЬ

◇ ГАРЫЗАНТА́ЛЬ – лІнІя на плоскасцІ або паверхнІ, паралельная гарызантальнай плоскасцІ праекцый.

ГОРИЗОНТАЛЬНАЯ ПЛОСКОСТЬ ПРОЕКЦИЙ

◇ ГАРЫЗАНТА́ЛЬНАЯ ПЛО́СКАСЦЬ ПРАЕ́КЦЫЙ– гарызантальная плоскасць,перпендыкулярная франтальнай І профІльнай плоскасцям праекцый.

ГОТОВАЛЬНЯ

◇ ГАТАВА́ЛЬНЯ –набор Інструментаў для чарчэння ў спецыяльным футурале. Звычайна ў Г. ёсць цыркуль, рэйсфедер І Інш. прылады.

Г

ГРАФИКА МАШИННАЯ

◇ ГРА́ФІКА МАШЫ́ННАЯ – сукупнасць устройстваў І прыёмаў аўтаматызацыІ кадзІравання, апрацоўкІ,захавання І перадачы графІчнай ІнфармацыІ.

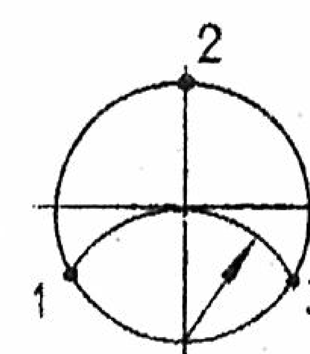
ГРАФОПОСТРОИТЕЛЬ

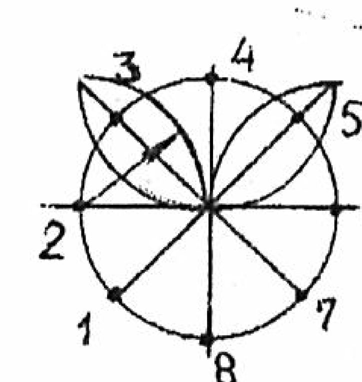
◇ ГРАФАБУДАВА́ЛЬНІК – прылада для аўтаматычнага вычэрчвання з высокай дакладнасцю графІчнага вІдарыса функцыІ, зададзенай у аналІтычнай форме; гэта перыферыйнае ўстройства ЭВМ, прызначанае для вываду графІчнай ІнфармацыІ; бывае планшэтнага І рулоннага тыпу.

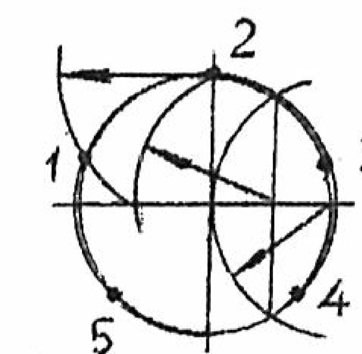
Д

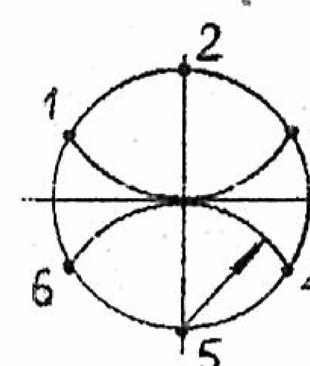
ДЕЛЕНИЕ ОКРУЖНОСТИ НА РАВНЫЕ ЧАСТИ

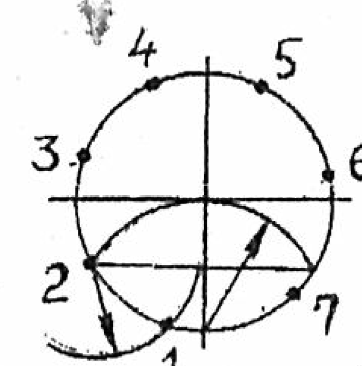
ДЗЯЛЕ́ННЕ АКРУ́ЖНАСЦІ НА РО́ЎНЫЯ ЧАСТКІ –

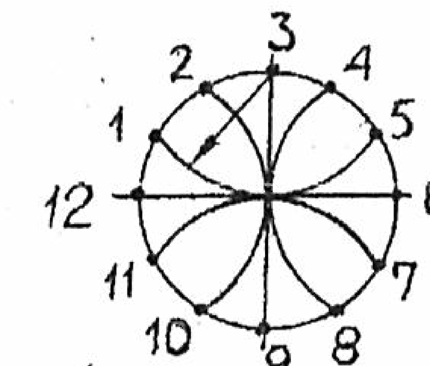

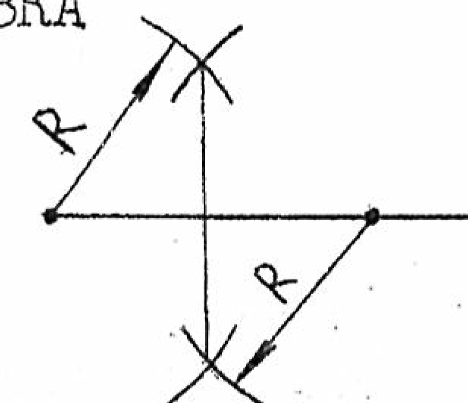

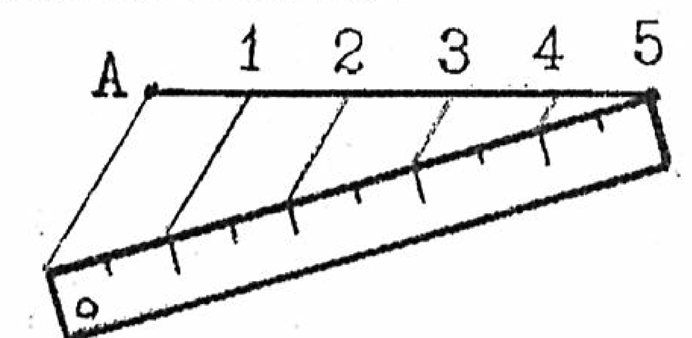

ДЕЛЕНИЕ ОТРЕЗКА

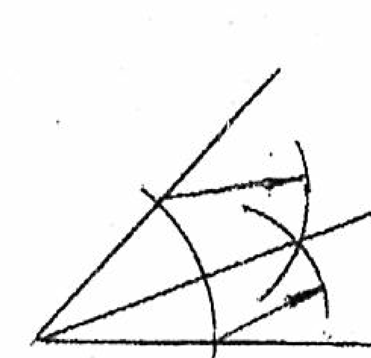
ДЗЯЛЕ́ННЕ АДРЭЗКА–

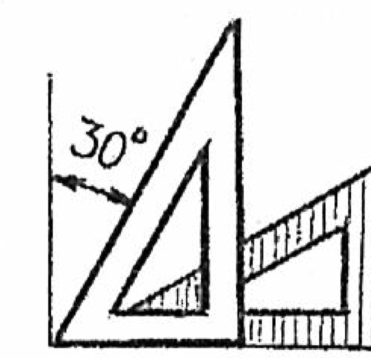

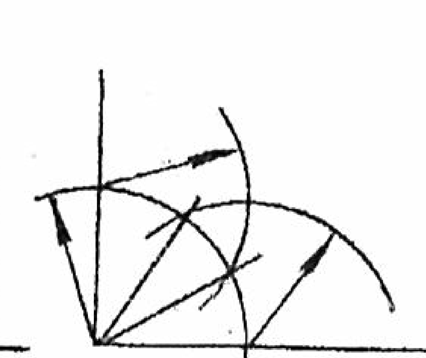

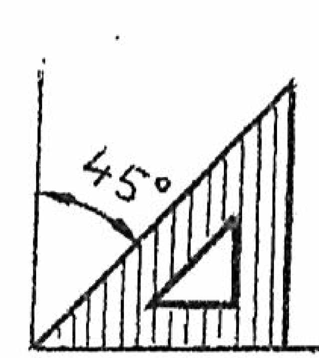
ДЕЛЕНИЕ УГЛА

ДЗЯЛЕ́ННЕ ВУГЛА́ –

Д

ДЕТАЛЬ

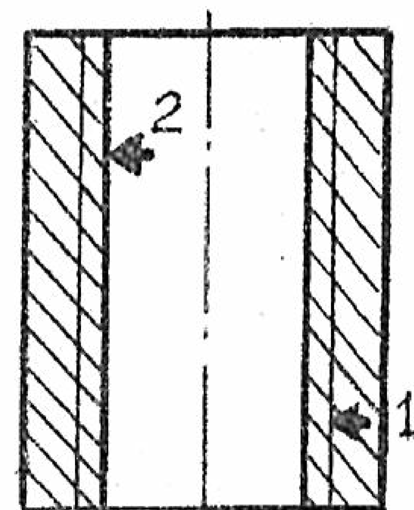
◇ ДЭТА́ЛЬ -выраб,зроблены з аднароднага матэрыялу без прымянення зборочных апэрацый.

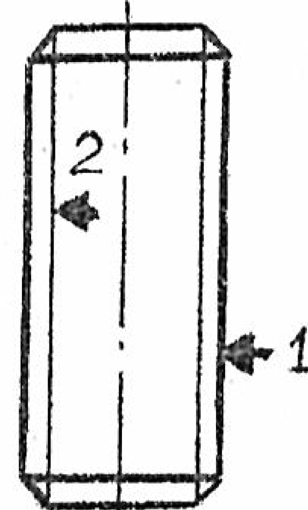
ДЕТАЛИРОВАНИЕ

ДЭТАЛЯВА́ННЕ - працэс выканання рабочых чарцяжоў дэталей па зборачнаму чарцяжу.

ДИАМЕТР РЕЗЬБЫ:
I/наружный,2/внутренний

◇ ДЫЯ́МЕТР РАЗЬБЫ́ - I/вонкавы-дыяметр уяўнага цылIндра,апIсанага вакол вяршынI вонкавай разьбы або ўпадзIн унутранай разьбы. 2/унутраны- дыяметр уяўнага цылIндра,апIсанага вакол упадзIн вонкавай разьбы або вяршынI ўнутранай разьбы.

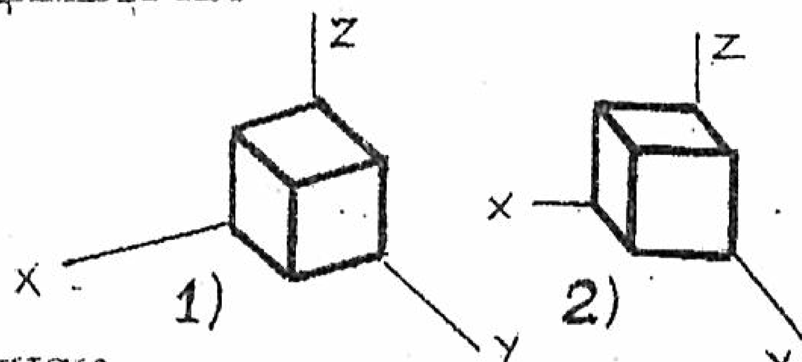

ДИЗАЙН

◇ ДЫЗА́ЙН -тэрмIн,якI абазначае розныя вIды дзейнасцI праекцIроўшчыкаў,што маюць мэту фармIравання эстэтычных I функцыянальных якасцей прадметнага асяроддзя.

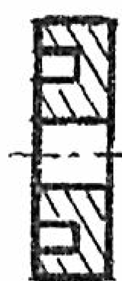
ДИМЕТРИЯ

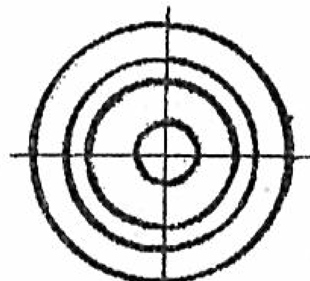
◇ ДЫМЕ́ТРЫЯ -адзIн з вIдаў аксанаметрычных праекцый, у якой паказчыкI скажэння па дзвюх восях аднолькавыя. I/прамавугольная Д. 2/косавугольная франтальная Д.

ДИСК

◇ ДЫ́СК -дэталь у выглядзе цылIндра, вышыня якога значна меншая за вонкавы дыяметр.Д. называюць таксама элементы многIх дэталей, якIя злучаюць калодкI з Iх вобадамI.

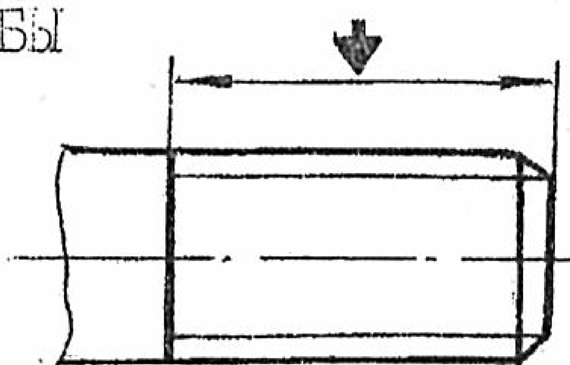

ДИСПЛЕЙ

◇ ДЫСПЛЕ́Й -прылада вIзуальнага адлюстравання IнфармацыI на экране электронна-прамянёвай трубкI.

ДЛИНА
РЕЗЬБЫ

◇ ДАЎЖЫНЯ́ РАЗЬБЫ́ - даўжыня участка паверхнI, на якIм разьба мае поўны профIль /разам з фаскай/.

Д

ДОКУМЕНТЫ
КОНСТРУКТОРСКИЕ

◇ ДАКУМЕ́НТЫ КАНСТРУ́КТАРСКIЯ -графIчныя I тэкставыя дакументы, якIя вызначаюць склад вырабу I змяшчаюць неабходныя даныя для яго распрацоўкI або выканання, кантролю, эксплуатацыI I рамонту. Вызначана 25 вIдаў Д.К:чарцяжы дэталей, спецыфIкацыя I Iнш.

е

ЕДИНАЯ
СИСТЕМА
КОНСТРУКТОРСКОЙ
ДОКУМЕНТАЦИИ
/ ЕСКД /

◇ АДЗÍНАЯ СIСТЭ́МА КАНСТРУ́КТАРСКАЙ ДАКУМЕНТАЦЫI / АСКД / -камплект стандартаў, якIя змяшчаюць адзIныя патрабаваннI да выканання I афармлення чарцяжа. АСКД уключае ў сябе больш за I00 стандартаў.

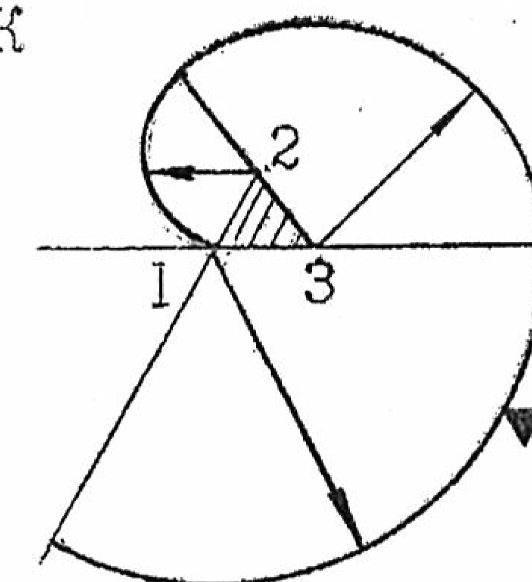
ЕДИНИЦА
СБОРОЧНАЯ

АДЗÍНКА ЗБО́РАЧНАЯ - выраб,састаўныя часткI якога належыць злучыць памIж сабой на прадпрыемстве зборачнымI апэрацыямI.

З

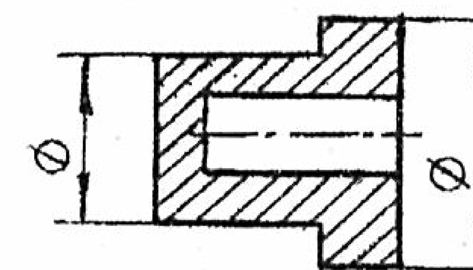
ЗАВИТОК

◇ ЗАВIТО́К - плоская крывая ў выглядзе спIралI, якую вычэрчваюць цыркулем шляхам спалучэння дуг акружнасцей. Цэнтрам дуг з'яўляюцца вяршынI многавугольнIка.

ЗАГЛУШКА

◇ ЗАГЛУ́ШКА - дэталь цылIндрычнай або канIчнай формы, якая герметычна перакрывае ўнутраныя поласцI канструкцый.

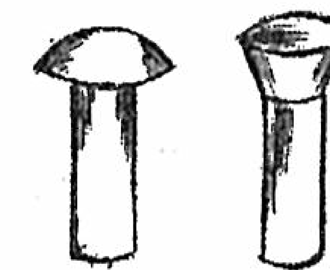

ЗАГОТОВКА

◇ ЗАГАТО́ЎКА -кавалак матэрыяла, прызначаны для выробу дэталI. /балванка/.

ЗАКЛЕПКА

◇ ЗАКЛЁПКА - крапёжная дэталь, якая складаецца са стрыжня I закладной галоўкI.

З

ЗНАКИ УСЛОВНЫЕ

◇ ЗНА́КI ЎМО́ЎНЫЯ -невялIкIя графIчныя значкI для ўмоўнага абазначэння розных паняццяў:
∅-знак дыяметра,
⌒-знак дугI акружнасцI,
□-знак квадрата,
R -знак радыуса,
⊲-знак конуснасцI,
>-знак ухIла,
√ -знак шурпатасцI, няроўнасцI.

⟲ - знак павароту

○→ - разгортка

И

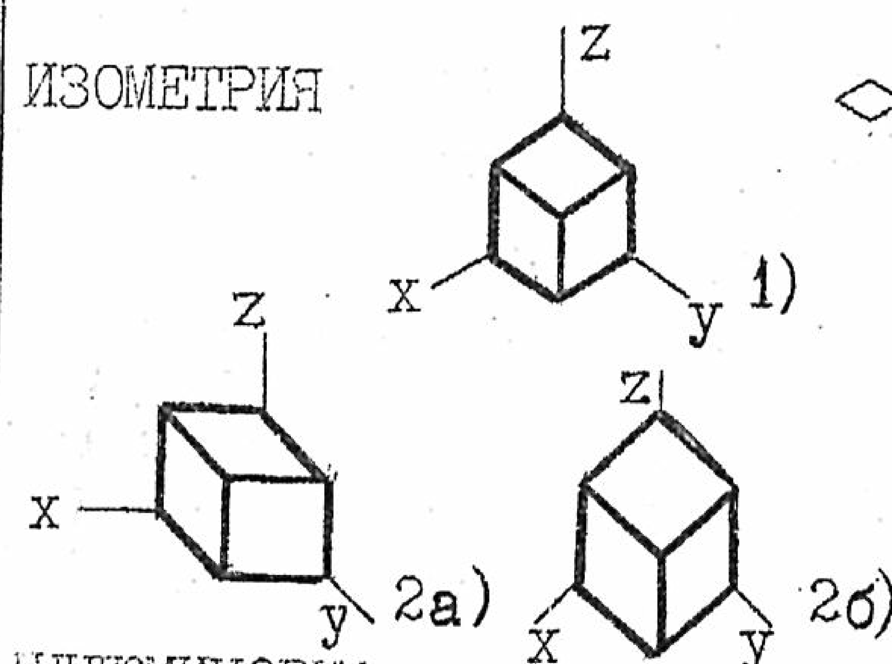
ИЗДЕЛИЕ

◇ ВЫРАБ - любы прадмет,якI належыць вырабIць на прадпрыемстве /дэталI, зборачныя адзiнкI,комплексы, камплекты/.

ИЗОБРАЖЕНИЕ ГРАФИЧЕСКОЕ

◇ ВIДА́РЫС ГРАФÍЧНЫ - вIдарыс, якI складаецца з лIнIй,штрыхоў,кропак I выконваецца алоўкам,чарнIлам, тушшу /схемы,графIкI,карты, чарцяжы I г.д. /

ИЗОМЕТРИЯ

◇ IЗАМЕ́ТРЫЯ - адзIн з вIдаў аксанаметрычных праекцый, у якIм паказчык скажэння па ўсIх трох восях аднолькавыя
I/прамавугольная,
2/косавугольная:
а/франтальная,
б/гарызантальная.

ИЛЛЮМИНОВКА

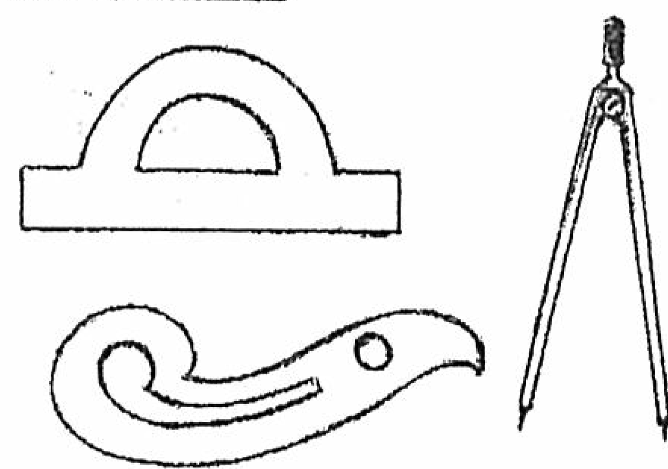
◇ IЛЮМIНО́ЎКА -пакрыццё фарбамI ўчастку якога-небудзь вIдарыса.

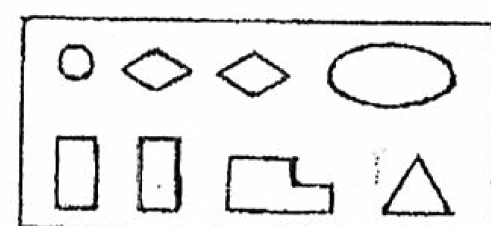
ИНСТРУМЕНТЫ ИЗМЕРИТЕЛЬНЫЕ

◇ IНСТРУМЕ́НТЫ ВЫМЯРА́ЛЬНЫЯ - спецыяльныя Iнструменты I прылады для вызначэння сапраўдных памераў дэталей:кронцыркуль, нутрамер, вугламер, разьбамер, штангенцыркуль I г.д.

ИНСТРУМЕНТЫ ЧЕРТЕЖНЫЕ

◇ IНСТРУМЕ́НТЫ ЧАРЦЁЖНЫЯ -прыстасаваннI,пры дапамозе якIх выконваюць чарцяжы: рэйсшыны, вугольнiкI,цыркулI, вымяральнIкI,лякалы, трафарэты I г.д.

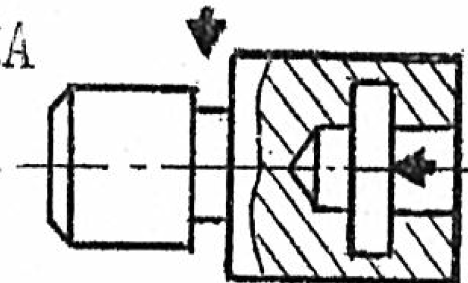

К

КАНАВКА

◇ КАНА́ЎКА - кальцавы жалабок,выкананы на стрыжане або адтулIне дэталI. Знешняя канаўка -праточка, унутраная - вытачка.

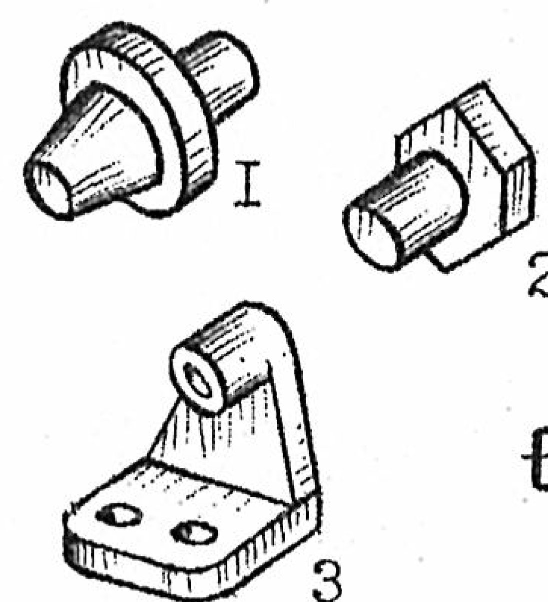
КАРАНДАШ

◇ КАРАНДА́Ш,АЛО́ВАК -графIтны стрыжань у драўлянай аправе. К.бываюць сярэдняй цвёрдасцI/ТМ/,цвёрдыя/Т,2Т.../,мяккIя/М,2М.../.

КЛЮЧ ГАЕЧНЫЙ

◇ КЛЮ́Ч ГА́ЕЧНЫ -Iнструмент,якI служыць для закручвання I адкручвання гаек.

КОЛИЧЕСТВО ИЗОБРАЖЕНИЙ НА ЧЕРТЕЖЕ

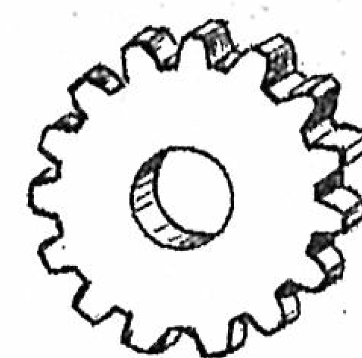
◇ КО́ЛЬКАСЦЬ ВIДАРЫ́САЎ НА ЧАРЦЯЖЫ́ - мIнIмальны лIк выглядаў, разрэзаў I сячэнняў прадмета для поўнага выяўлення яго формы.Iх лIк залежыць ад формы дэталI.Напрыклад:форма дэталI 1 можа быць выяўлена адным выглядам,дэталI 2 - -двума, дэталI 3 - трыма.

I 2 3

КОЛЕСО

◇ КО́ЛА - дэталь, якая ўваходзIць у склад шматлIкIх рабочых I транспартных машын, мае форму дыска або вобада са спIцамI; асноўны сродак перадачы I ператварэння вярчальнага руху.

КОЛЕСО ЗУБЧАТОЕ

◇ КО́ЛА ЗУБЧА́СТАЕ -звяно зубчастага механIзма,якое мае замкнутую сIстэму зубоў I забяспечвае бесперапынны рух другога звяна/ кола, чарвяка, рэйкI/. Па форме К.З. бываюць цылIндрычныя I канIчныя: з прамымI, касымI I Iнш. зубамI.

КОМПАНОВКА ЧЕРТЕЖА

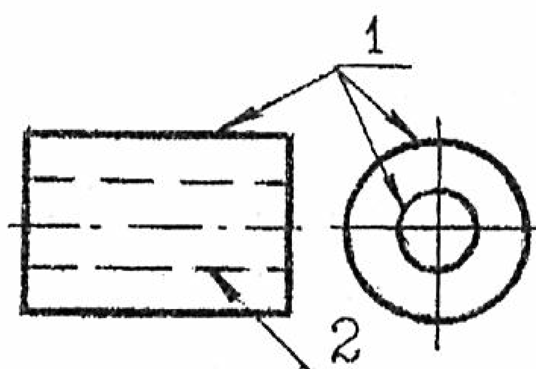
◇ КАМПАНО́ЎКА ЧАРЦЯЖА́ - рацыянальнае размяшчэнне вIдарысаў, памераў, надпIсаў I Iнш. звестак на рабочым полI чарцяжа.

КОНСТРУИРОВАНИЕ

◇ КАНСТРУЯВА́ННЕ - стварэнне новых вырабаў або Iх удасканальванне /рэканструяванне/.

К

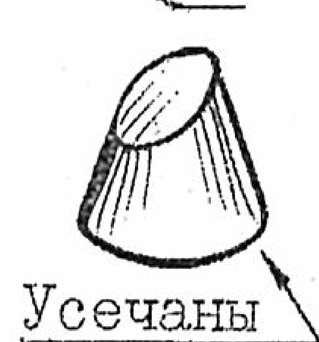
КОНТУР

◇ КО́НТУР -абрыс прадмета, лIнIя якая абводзIць форму. На чарцяжах адрознIваюць лIнII бачнага/I/ I нябачнага /2/ контура.

КОНУС

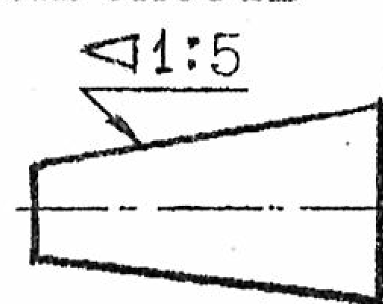

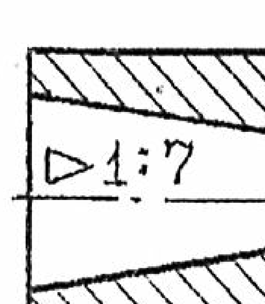

Поўны Усечаны

◇ КО́НУС - геаметрычная цела, абмежаванае часткай канIчнай паверхнI, размешчанай па адзIн бок ад вяршынI,I плоскасцю, якая перасякае ўсе ўтвараючыя па той жа бок ад вяршынI.

КОНУСНОСТЬ

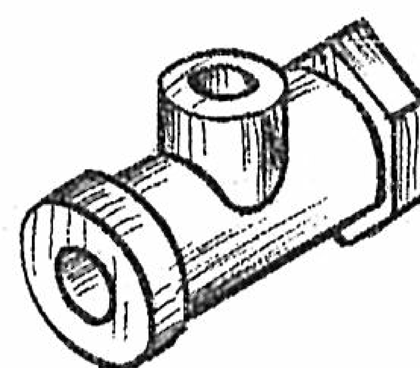

◇ КО́НУСНАСЦЬ - I/адносIны дыяметра асновы конуса да яго вышынI, 2/ адносIны рознасцI дыяметраў двух папярочных сячэнняў конуса да адлегласцI памIж IмI.

КОРОБОВЫЕ КРИВЫЕ

◇ КО́РАБАВЫЯ КРЫВЫ́Я -крывыя лIнII, якIя складаюцца з супражаных дуг акружнасцей розных дыяметраў /гл.авал,авоIд, завIток/.

КОРПУС

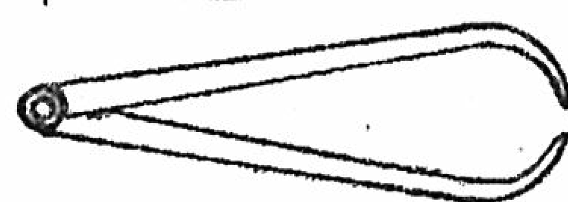

◇ КО́РПУС - дэталь, якая забяспечвае неабходнае для работы таго або Iнш.механIзма ўзаемнае размяшчэнне дэталей, фактычна аб'ядноўвае механIзм ў адно цэлае.

КОЭФФИЦИЕНТЫ ИСКАЖЕНИЯ ПО ОСЯМ

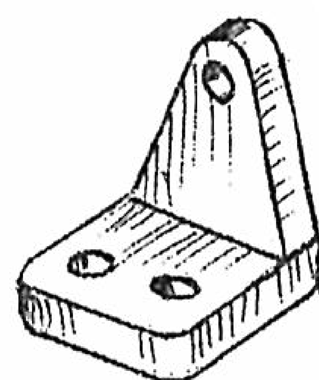
◇ КАЭФIЦЫЕ́НТЫ СКАЖЭ́ННЯ ПА ВОСЯХ - станоўчы лIк, якI паказвае адносIны даўжынI адрэзка прамой у аксанаметрычнай праекцыI да адпаведнай даўжынI гэтага адрэзка ў натуры. У залежнасцI ад паказчыка скажэння аксанаметрычныя праекцыI раздзяляюцца на:
I/ Iзаметрыю,
2/ дыметрыю,
3/ трыметрыю.

КРОНЦИРКУЛЬ

◇ КРОНЦЫ́РКУЛЬ -вымяральная прылада з дугападобнымI ножкамI, якая служыць для вымярэння лIнейных размераў.

КРОНШТЕЙН

◇ КРАНШТЭ́ЙН -апорная дэталь, якая замацоўваецца ў вертыкальнай плоскасцI I служыць для ўстаноўкI на ёй Iншых дэталей.

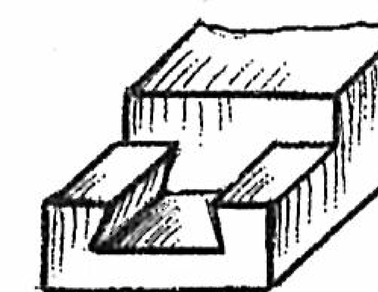
К

КУЛЬМАН

◇ КУ́ЛЬМАН -чарцёжная прылада,якая мае чарцёжную дошку I пантаграфIчнае прыстасаванне.Пры выкананнI чарцёжных работ замяняе рэйсшыну, вугольнIкI,транспарцIр, маштабную лIнейку.

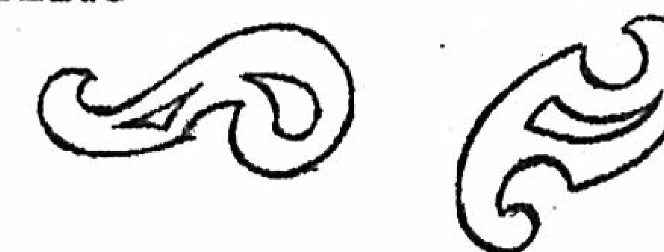
Л

ЛАСТОЧКИН ХВОСТ

◇ ЛА́СТАЎЧЫН ХВО́СТ -асобая форма частак дэталI, якая служыць для накIравання паступальнага руху.

ЛЕКАЛО

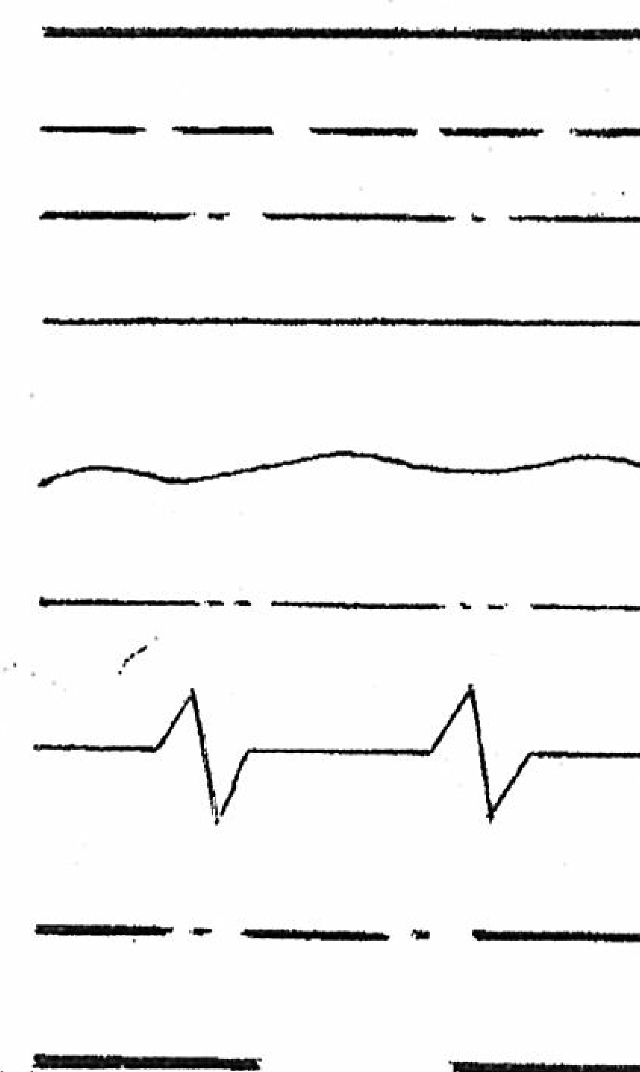
◇ ЛЕКА́ЛА -чарцёжная прылада ў выглядзе пласцIны з крывалIнейнымI кантамI. Служыць для вычэрчвання крывых, якIя нельга начарцIць з дапамогай цыркуля.

ЛЕКАЛЬНЫЕ КРИВЫЕ

◇ ЛЯКА́ЛЬНЫЯ КРЫ́ВЫЯ -крывыя, якIя вычэрчваюць з дапамогай лякал. Да Л.К.адносяцца элIпс,парабала, гIпербала, цыклоIда, эвальвента, спIраль АрхIмеда, сIнусоIда I Iншыя крывыя.

ЛИНИИ ЧЕРТЕЖА

◇ ЛÍНII ЧАРЦЯЖА́ -лIнII для выканання чарцяжоў.Выкарыстоўваюць некалькI тыпаў лIнIй, прызначэнне I таўшчыня якIх вызначаны ДАСТам:

суцэльная тоўстая асноўная /лIнIя бачнага контура/,

штрыхавая/лIнIя нябачнага контура/

штрыхпунктырная/восевая/,

суцэльная тонкая /лIнIя сувязI, вынасная,размерная, лIнIя штрыхоўкI/,

суцэльная хвалIстая /лIнIя абрыву/,

штрыхпунктырная з дзвюма кропкамI тонкая /разгорткI/,

суцэльная тонкая са зломамI /доўгIя лIнII абрыву/,

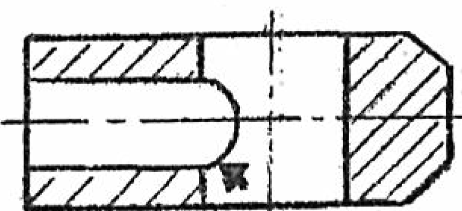
штрыхпунктырная патоўшчаная /лIнIя для паказу накладзенай праекцыI I Iнш.

разамкнутая /лIнII сячэнняў/.

Л

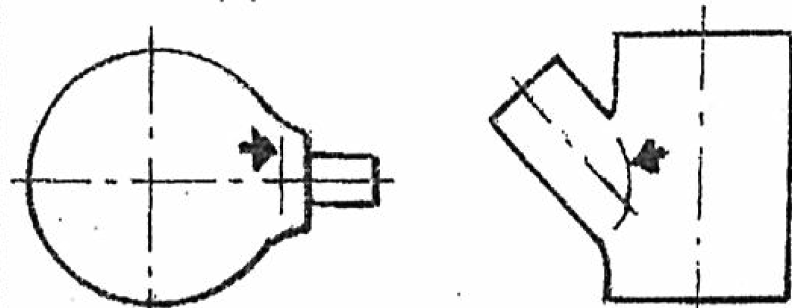
ЛИНИЯ ПЕРЕСЕЧЕНИЯ ПОВЕРХНОСТЕЙ

◇ <u>ЛIНIЯ ПЕРАСЯЧЭННЯ ПАВЕРХНЯЎ</u> - лIнIя, агульная для дзвюх паверхняў, якIя перасякаюцца. Можа быць крывой або ломанай, плоскай або прасторавой, што залежыць ад выгляду паверхняў, якIя перасякаюцца.

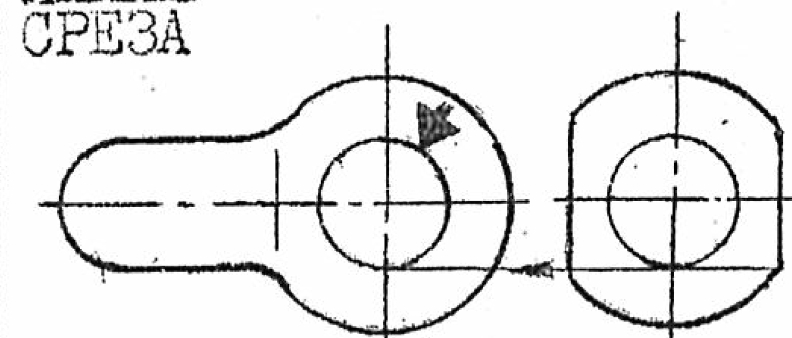
ЛИНИЯ ПЕРЕХОДА

◇ <u>ЛIНIЯ ПЕРАХОДУ</u> - умоўная лIнIя на чарцяжы дэталI састаўной формы, якая паказвае плаўны пераход аднОЙ паверхнI ў другую. Л.П. дапускаецца не паказваць на вIдарысе.

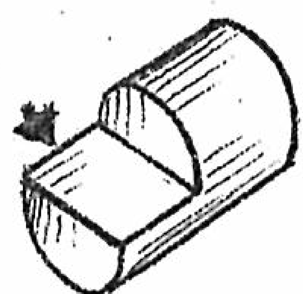
ЛИНИЯ СРЕЗА

◇ <u>ЛIНIЯ ЗРЭЗУ</u> - лIнIя, атрыманая ў вынIку сячэння паверхнI вярчэння плоскасцю, паралельнай восI.

ЛЫСКА

◇ <u>ЛЫСКА</u> - плоскI зрэз на цылIндрычнай, канIчнай або сферычнай частцы дэталI.

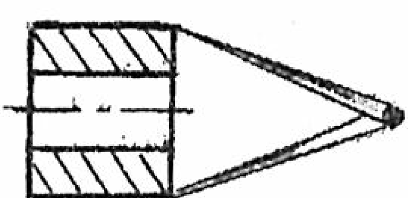
М

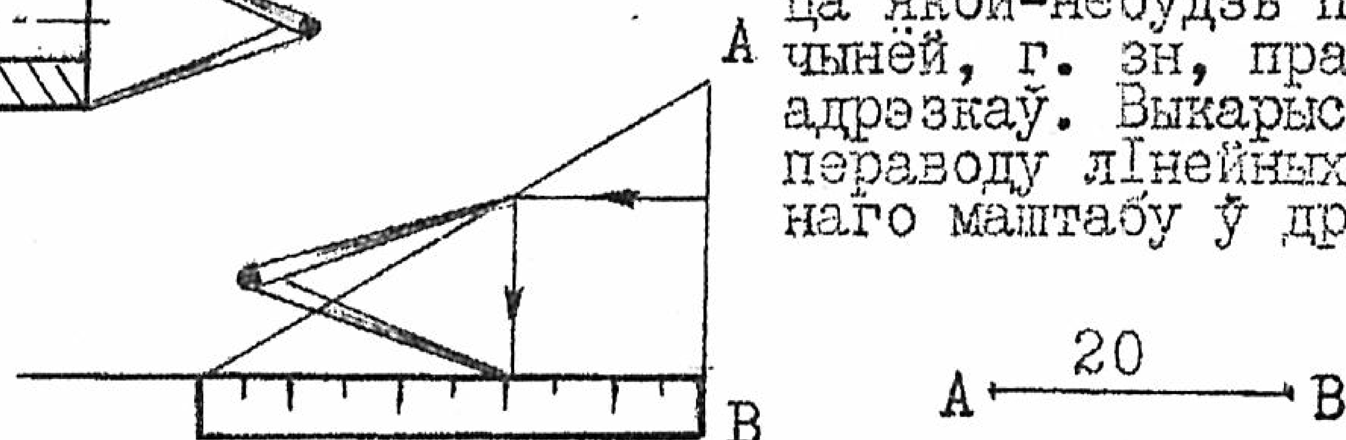
МАСШТАБ

◇ <u>МАШТАБ</u> - адносIны лIнейных памераў вIдарыса прадмета да сапраўдных памераў прадмета.
Маштабы павялIчэння: 2:I, 2,5 :I, 4:I, 5:I, I0:I, 20:I, 40:I I г.д.
Маштабы памяншэння: I:2, I:2,5, I:4, I:5, I:I0, I:20, I:25 I г.д.

МАСШТАБ ПРОПОРЦИОНАЛЬНЫЙ / УГЛОВОЙ /

◇ <u>МАШТАБ ПРАПАРЦЫЯНАЛЬНЫ</u> /вуглавы/ - чарцёж, якI служыць для вымярэння I адкладвання прамалIнейных адрэзкаў, адносIны якIх выражаюцца якой-небудзь пастаяннай велIчынёй, г. зн, прапарцыянальных адрэзкаў. Выкарыстоўваецца для пераводу лIнейных памераў з аднаго маштабу ў другI.

М

МЕТОД МОНЖА

◇ <u>МЕТАД МОНЖА</u> - метад прамавугольнага паралельнага праецыравання на дзве I больш узаемна перпендыкулярныя плоскасцI праекцый, якIя затым вярчэннем вакол восей праекцый сумяшчаюцца ў адну плоскасць.

МЕТОД ПРОЕКЦИЙ

◇ <u>МЕТАД ПРАЕКЦЫЙ</u> - метад, якI дазваляе атрымаць вIдарыс прадмета на плоскасцI з дапамогай апарата праецыравання.

МЕТЧИК

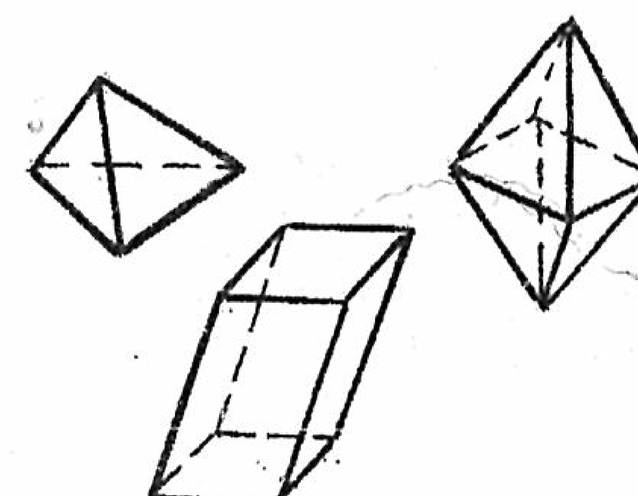
◇ <u>МЕТЧЫК/ГАЙКАРЭЗ/</u> -рэжучая прылада для выканання разьбы ў адтулIнах, шруба з падоўжнымI канаўкамI, якIя ўтвараюць рэжучыя канты.

МЕХАНИЗАЦИЯ ЧЕРТЕЖНЫХ РАБОТ

◇ <u>МЕХАНIЗАЦЫЯ ЧАРЦЁЖНЫХ РАБОТ</u> -прымяненне ручных, механIчных I паўаўтаматычных сродкаў малой аргтэхнIкI для графIчных работ / чарцёжныя прылады, трафарэты I Iнш/.

МНОГОГРАННИК

◇ <u>ШМАТГРАННIК</u> - геаметрычнае цела, абмежаванае з усIх бакоў плоскIмI многавугольнIкамI, якIя называюцца гранямI. Ш. называюць выпуклымI, калI ён увесь размешчаны па адзIн бок ад плоскасцI кожнай з яго граней; правIльным - калI ўсе яго гранI - аднолькавыя правIльныя многавугольнIкI I ўсе вуглы пры вяршынях роўныя.

МОДЕЛЬ

◇ <u>МАДЭЛЬ</u> - прылада, якая ўзнаўляе выраб у сапраўднай велIчынI, паменшанай або павелIчанай. М. можа быць дынамIчнай або статычнай, цэлай або састаўной.

Н

НАГЛЯДНОСТЬ

◇ <u>НАГЛЯДНАСЦЬ</u> - асаблIвасць вIдарыса, якая дазваляе лёгка ўявIць прадмет па яго чарцяжу. Добрую Н. маюць аксанаметрычныя I перспектыўныя вIдарысы.

НАДПИСЬ ОСНОВНАЯ

◇ <u>НАДПIС АСНОЎНЫ</u> - неабходныя даныя, якIя запIсваюць у вычарчаны ў правым нIжнIм вугле чарцяжа прамавугольнIк устаноўленых памераў. На фарматах А4 Н.А. размяшчаюць толькI ўздоўж кароткага боку лIста.

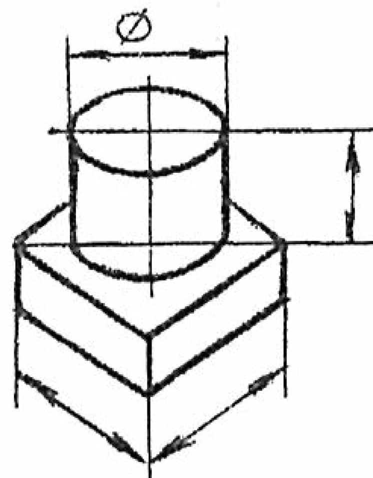
Н

НАНЕСЕНИЕ РАЗМЕРОВ

◇ НАНЯСЕ́ННЕ РАЗМЕ́РАЎ -адна з найбольш адказных стадый пры выкананнI чарцяжа, якая дазваляе вырабIць дэталь, не карыстаючыся падлIкамI I адпаведная правIлам, устаноўленым ДАСТам 2.307-68.

НАНЕСЕНИЕ РАЗМЕРОВ НА АКСОНОМЕТРИЧЕСКИХ ПРОЕКЦИЯХ

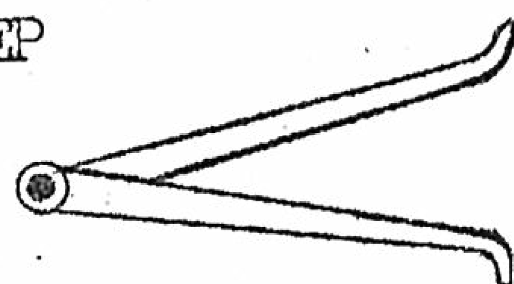
◇ НАНЯСЕ́ННЕ РАЗМЕ́РАЎ НА АКСАНАМЕТРЫЧНЫХ ПРАЕКЦЫЯХ -вынасныя I размерныя лIнII на А.П. праводзяць паралельна восям. Дапускаецца правадзIць гарызантальныя лIнII.

НОМЕРА ПОЗИЦИЙ ДЕТАЛЕЙ

◇ НУМАРЫ́ ПАЗІ́ЦЫЙ ДЭТА́ЛЕЙ - нумары, што прысвойваюцца састаўным частКам зборачнай адзIнкI. Н.П.Д.пIшуць на палIцах лIнIй-вынасак, якIя праводзяць ад пунктаў на вIдарысах састаўных частак зборачнай адзIнкI, паралельна асноўнаму надпIсу чарцяжа.

НУТРОМЕР

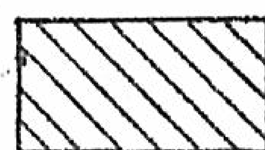
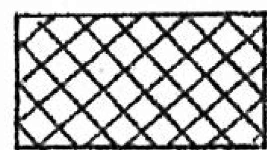
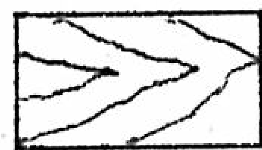

◇ НУТРАМЕ́Р -прылада,для вызначэння ўнутраных размераў дэталей, якая мае дзве ножкI, злучаныя шарнIрам. Дакладнасць вымярэння каля 0,5 мм.

О

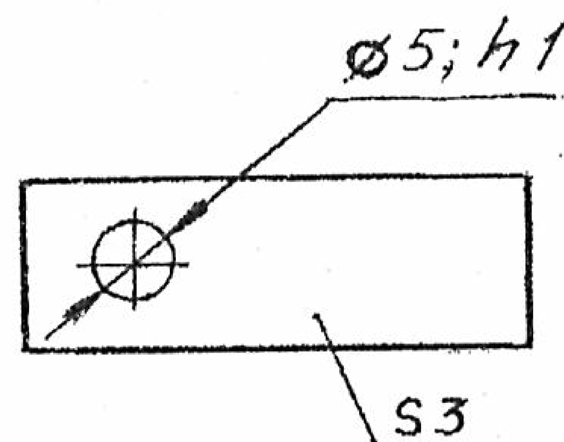
ОБОЗНАЧЕНИЕ МАТЕРИАЛОВ В СЕЧЕНИЯХ

◇ АБАЗНАЧЭ́ННЕ МАТЭРЫЯ́ЛАЎ У СЯЧЭ́ННЯХ абазначэннI, якIя паказваюць, з якога матэрыялу зроблена дэталь.

Металы I цвёрдыя сплавы НеметалIчныя матэрыялы Дрэва

ОБОЗНАЧЕНИЯ УСЛОВНЫЕ НА ЧЕРТЕЖАХ

◇ АБАЗНАЧЭ́ННI ЎМОЎНЫЯ НА ЧАРЦЯЖА́Х- умоўныя знакI, лIтарныя I лIчбавыя абазначэннI, якIя прымяняюць на чарцяжах I схемах. IПшуць Iх не прытрымлIваючыся маштабу. ЛIчбавыя абазначэннI:

h – глыбIня глухой адтулIны,
S – таўшчыня тонкай дэталI,
l – даўжыня дэталI,

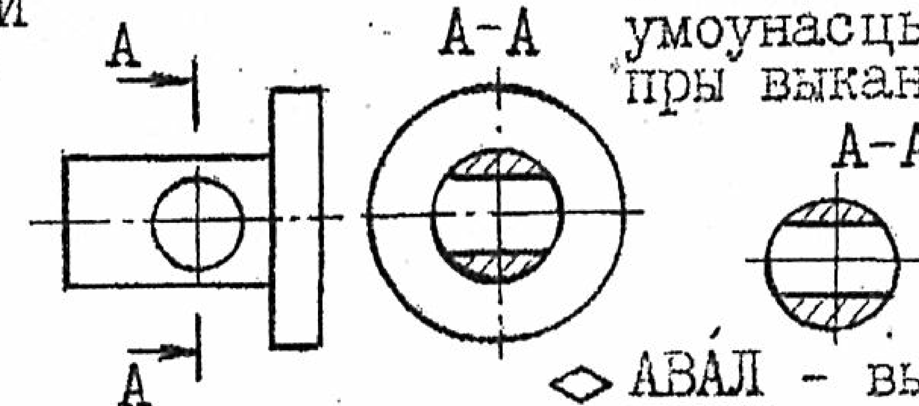
О

ОБВОДКА ЧЕРТЕЖА

◇ АБВЯДЗЕ́ННЕ ЧАРЦЯЖА́ - завяршальная стадыя выканання чарцяжа,пры якой даводзяць таўшчыню лIнIй да стандартнай I канчаткова афармляюць усе надпIсы.

ОБОЗНАЧЕНИЕ СЕЧЕНИЙ И РАЗРЕЗОВ

◇ АБАЗНАЧЭ́ННЕ СЯЧЭ́ННЯЎ I РАЗРЭ́ЗАЎ- умоўнасць, якая выкарыстоўваецца пры выкананнI чарцяжа.

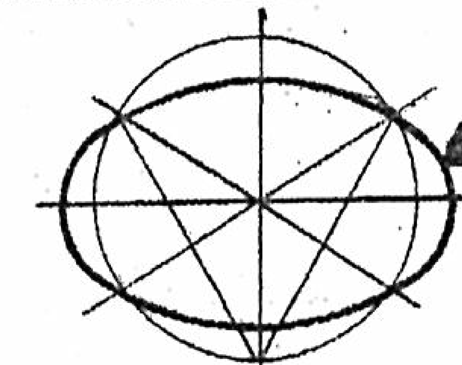

ОВАЛ

◇ АВА́Л - выпуклая замкнутая плоская крывая без вуглавых пунктаў.

ОВАЛ АКСОНОМЕТРИЧЕСКИЙ

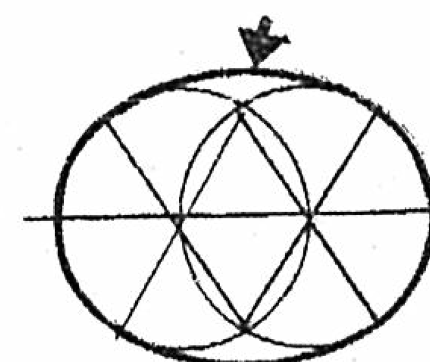
◇ АВА́Л АКСАНАМЕТРЫ́ЧНЫ- авал цыркульны, якI выкарыстоўваюць для спрошчанага вычэрчвання акружнасцей, размешчаных у плоскасцях паралельных каардынатным плоскасцям праекцый у Iзаметрычнай I дыметрычнай праекцыях.

Авал у прамавугольнай IзаметрыI

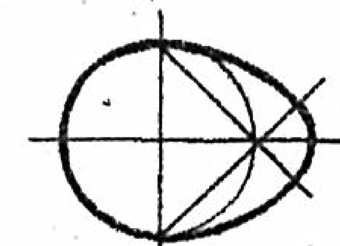
ОВАЛ ЦИРКУЛЬНЫЙ

◇ АВА́Л ЦЫ́РКУЛЬНЫ- авал,што вычэрчваюць пры дапамозе цыркуля супрэжанымI дугамI, якI мае або дзве, або адну восI сIметрыI.

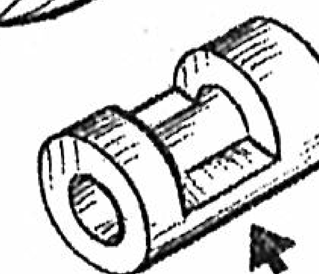

ОВОИД

◇ АВО́ІД - авал, якI мае контуры яйка I адну вось сIметрыI.

ОКНО

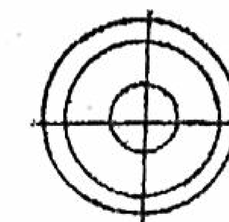
◇ АКНО́ -адтулIна ў полай дэталI.

ОКРУЖНОСТЬ

◇ АКРУ́ЖНАСЦЬ - замкнутая плоская крывая, усе пункты якой аднолькава аддалены ад яе цэнтра.

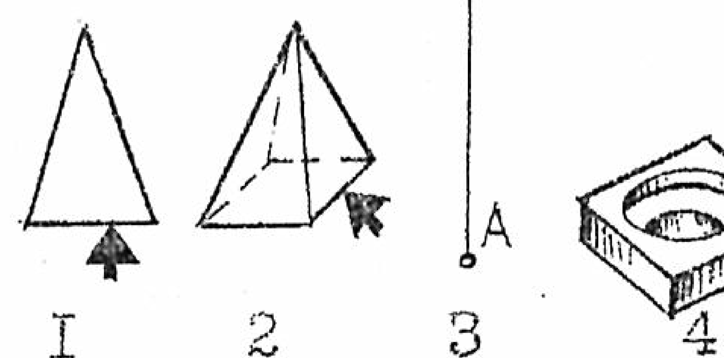
ОКРУЖНОСТИ КОНЦЕНТРИЧЕСКИЕ

◇ АКРУЖНАСЦI КАНЦЭНТРЫ́ЧНЫЯ-акружнасцI рознага радыуса, праведзеныя з аднага цэнтра.

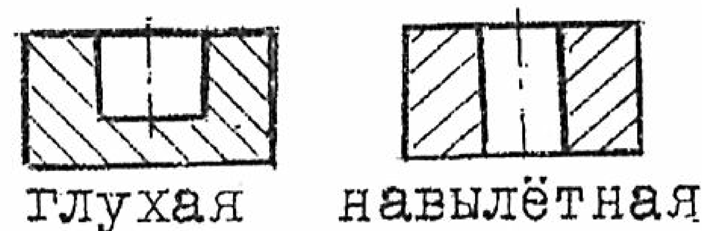
О

ОСНОВАНИЕ

◇ АСНО́ВА - I/старана плоскага многавугольнIка, 2/адна з граняў шматграннIка, 3/пункт сустрэчы перпендыкуляра з прамой або плоскасцю, 4/ назва дэталI.

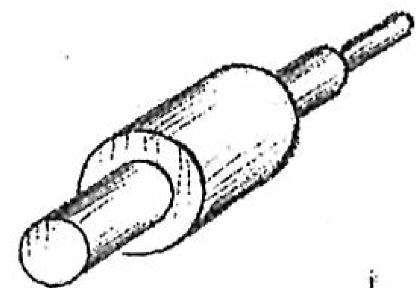
ОТВЕРСТИЕ

глухая навылётная

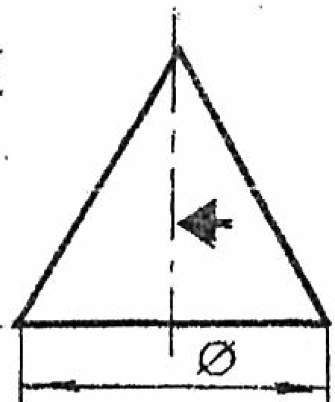
◇ АДТУ́ЛIНА - элемент дэталI, якI служыць для злучэння дэталей, для памяншэння яе масы I Iнш.мэт.

ОСЬ

◇ ВО́СЬ - дэталь машын I механIзмаў звычайна падоўжанай цылIндрычнай формы, якая падтрымлIвае дэталь або частку механIзма, што верцIцца.В. адрознIваецца ад вала тым, што не перадае вярчальнага моманту.

ОСЬ ВРАЩЕНИЯ

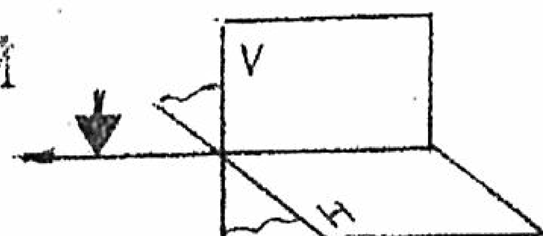

◇ ВО́СЬ ВЯРЧЭ́ННЯ - нерухомая прамая, вакол якой у прасторы адбываецца вярчэнне або паварот на некаторы вугал.

ОСЬ КООРДИНАТ

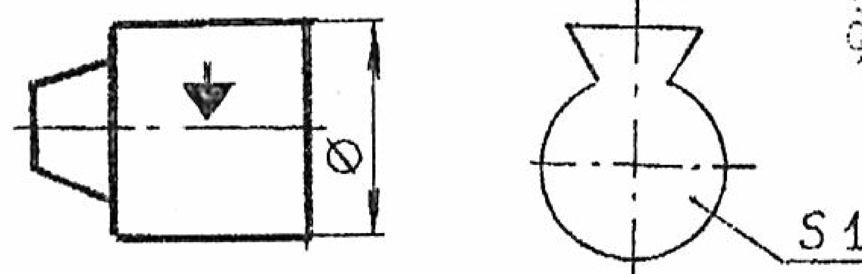
◇ ВО́СЬ КААРДЫНА́Т - прамая з паказаным на ёй напрамкам, пачаткам адлIку I выбранай маштабнай адзIнкай. В.К. служыць для вызначэння станов Iшча пунктаў.

ОСЬ ПРОЕКЦИЙ

◇ ВО́СЬ ПРАЕКЦЫЙ - лIнIя перасячэння плоскасцей праекцый.

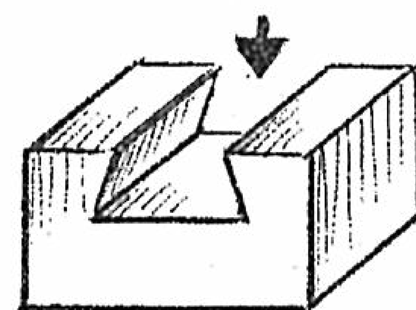
ОСЬ СИММЕТРИИ

◇ ВО́СЬ СIМЕ́ТРЫI - прамая, адносна якой форма прасторавай або плоскай фIгуры з'яўляецца сIметрычнай.

П

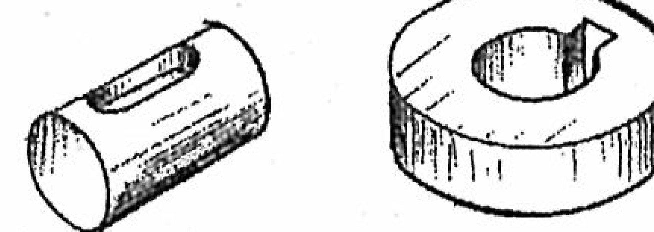
ПАЗ

◇ ПАЗ - падоўжанае паглыбленне на паверхнI дэталI, якое мае розную форму папярочнага сячэння. П. выконваюць звычайна ўздоўж геаметрычнай восI дэталI.

П

ПАЗ ШПОНОЧНЫЙ

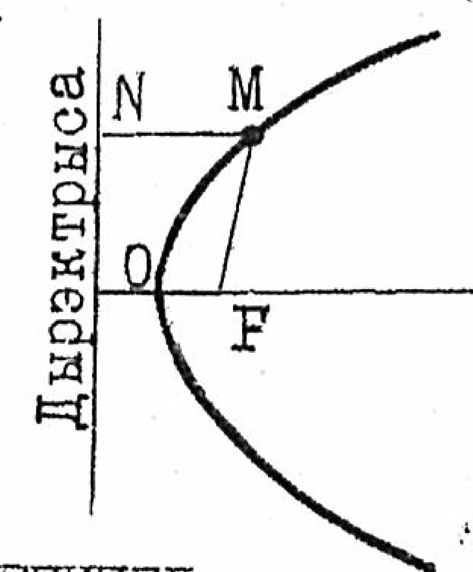

◇ ПАЗ ШПО́НАЧНЫ -прорэзь у выглядзе канаўкI, якая служыць для ўстаноўкI шпонкI, што перадае вярчальны момант ад вала да ўтулкI I наадварот. П.Ш. выконваецца заўсёды ў дзвюх спалучаных дэталях.

ПАНТОГРАФ

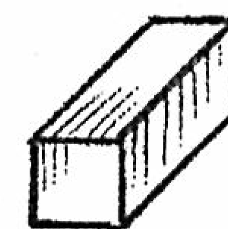
◇ ПАНТО́ГРАФ -чарцёжная прылада ў выглядзе шарнIрнага паралелаграма, якI рассоўваецца, для перачэрчвання/капIравання/ чарцяжоў у зменёным маштабе.

ПАРАБОЛА

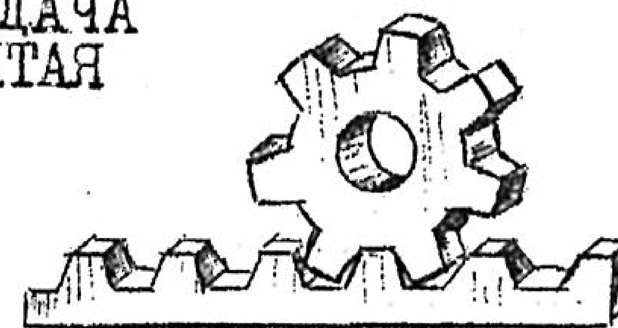
◇ ПАРА́БАЛА -канIчнае сячэнне, мноства пунктаў роўнааддаленых ад дадзенай прамой/дырэктрысы/ I дадзенага пункту/фокуса/. П.- лякальная крывая.

ПАРАЛЛЕЛЕПИПЕД

◇ ПАРАЛЕЛЕПІ́ПЕД -прызма, аснова ў якой паралелаграм/квадрат, прамавугольнIк, ромб/. П.бываюць прамавугольнымI I косавугольнымI.

ПЕРЕДАЧА ЗУБЧАТАЯ

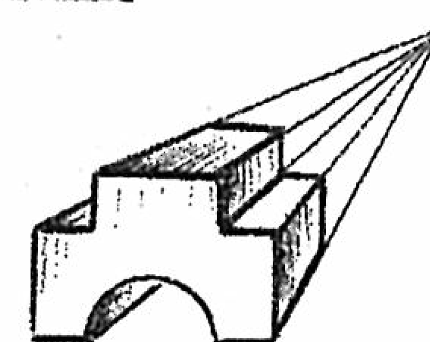

◇ ПЕРАДА́ЧА ЗУБЧА́СТАЯ- механIзм для перадачы вярчальнага руху памIж валамI I змянення частаты вярчэння, якI складаецца з зубчастых колаў, або з зубчастага кола I рэйкI, цI з чарвяка I чарвячнага кола.

ПЕРПЕНДИКУЛЯР

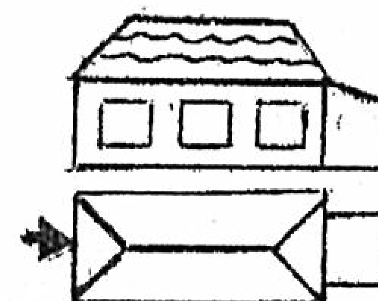
◇ ПЕРПЕНДЫКУЛЯ́Р- прамая, лIнIя, якая ўтварае з другой лIнIяй або плоскасцю прамы вугал.Абазначаюць перпендыкулярнасць знакам ⊥.

ПЕРСПЕКТИВА

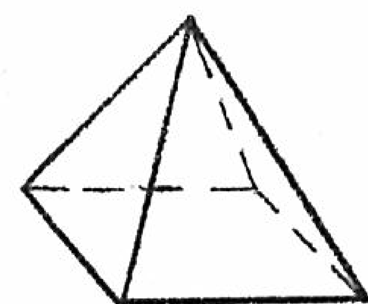
◇ ПЕРСПЕКТЫ́ВА -адзIн з метадаў паказу прасторавых цел на плоскасцI або якой-небудзь паверхнI ў адпаведнасцI са зрокавым успрыманнем прадметаў чалавекам /метад цэнтральнага праецыравання/.

ПЛАН

◇ ПЛАН - чарцёж, якI змяшчае вIдарыс на гарызантальнай плоскасцI якой-небудзь мясцовасцI цI будынка.

ПИРАМИДА

◇ ПІРАМІ́ДА- шматграннік, у якога адна грань, што называецца асновай,- многавугольнік, а ўсе астатнія/ бакавыя/- трохвугольнікі, якія маюць агульную вяршыню.

ПЛАШКА

◇ ПЛА́ШКА - рэжучая прылада для выканання разьбы на стрыжані.

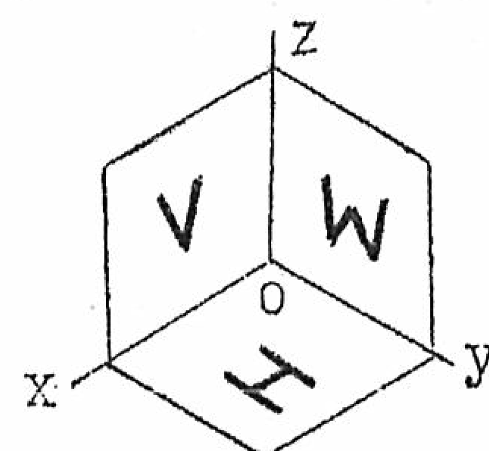
ПЛОСКАЯ ФИГУРА

◇ ПЛО́СКАЯ ФІГУ́РА - фігура, усе пункты якой супадаюць з адной і той жа плоскасцю.

ПЛОСКОСТЬ

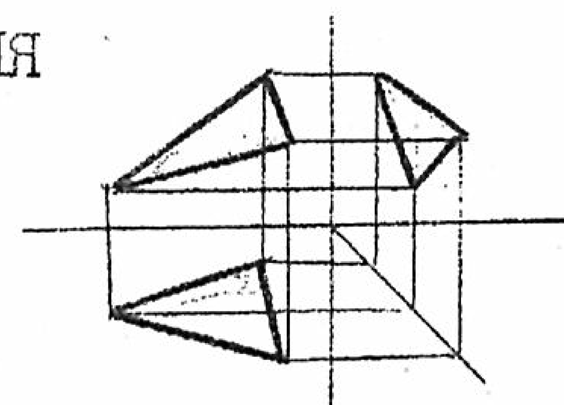
◇ ПЛО́СКАСЦЬ -найпрасцейшая паверхня, адно з асноўных панящцяў геаметрыі.

ПЛОСКОСТЬ ПРОЕКЦИЙ

◇ ПЛО́СКАСЦЬ ПРАЕ́КЦЫЙ -плоскасць, на якой атрымліваюць відарыс арыгінала/праецыруемай фігуры/ пры праецыраванні. Асноўныя П.П: V-франтальная, Н- гарызантальная, W-профільная.

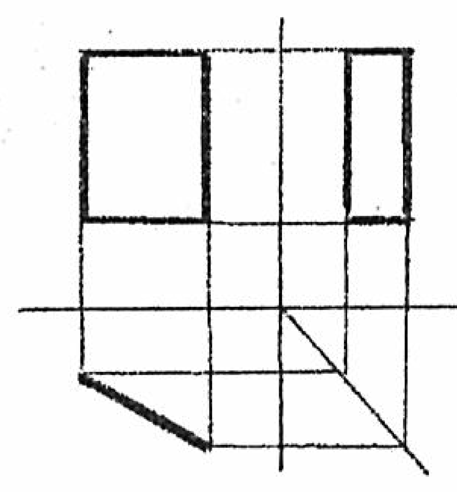
ПЛОСКОСТЬ ОБЩЕГО ПОЛОЖЕНИЯ

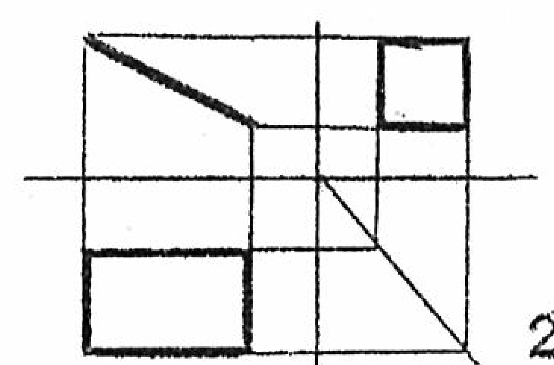

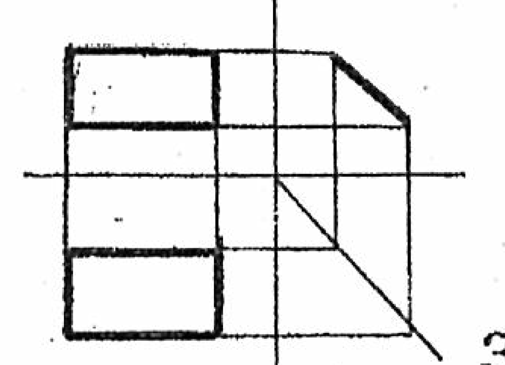
◇ ПЛО́СКАСЦЬ АГУ́ЛЬНАГА СТАНО́ВІШЧА - плоскасць, якая нахілена да ўсіх плоскасцей праекцый.

ПЛОСКОСТЬ ПРОЕЦИРУЮЩАЯ

◇ ПЛО́СКАСЦЬ ПРАЕЦЫ́РУЮЧАЯ- плоскасць паралельная напрамку праецыравання. Адрозніваюць: І/гарызантальную, 2/франтальную, 3/ профільную.

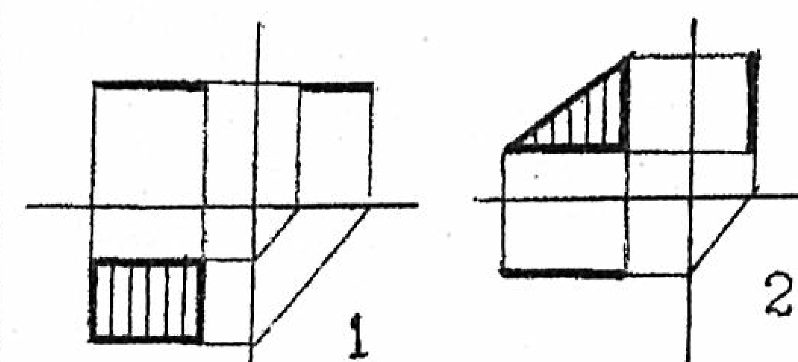

ПЛОСКОСТЬ СЕКУЩАЯ

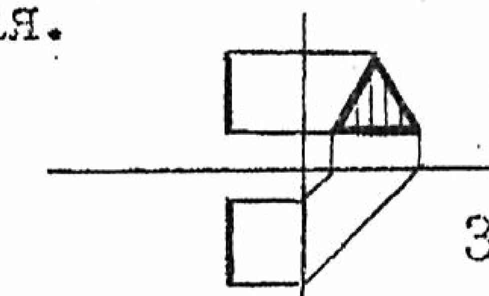
◇ ПЛО́СКАСЦЬ СЯКУ́ЧАЯ- І/усякая плоскасць, якая перасякае інш.плоскасць або паверхню, 2/дапаможная плоскасць, якой мысленна рассякаюць выраб пры выкананні разрэзаў і сячэнняў.

ПЛОСКОСТЬ УРОВНЯ

◇ ПЛО́СКАСЦЬ УЗРО́ЎНЮ -плоскасць, паралельная плоскасці праекцый.

І/ гарызантальная, 2/франтальная, 3/ профільная.

ПОВЕРХНОСТЬ

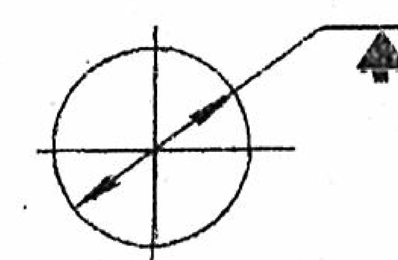

◇ ПАВЕ́РХНЯ - агульная частка дзвюх сумежных абласцей прасторы. П.уяўляе сабой мноства паслядоўных становішчаў лініі, якая перамяшчаецца ў прасторы. Гэту лінію называюць утвараючай П. Форма П.залежыць ад выгляду ўтвараючай і закону яе перамяшчэння. Закон перамяшчэння ўтвараючай можа быць зададзены таксама лініямі, але інш. напрамку, чым утвараючая.Гэтыя лініі называюцца накіроўваючымі.

ПОВЕРХНОСТЬ ВРАЩЕНИЯ

◇ ПАВЕ́РХНЯ ВЯРЧЭ́ННЯ -паверхня, утвораная вярчэннем якой-небудзь лініі вакол нерухомай прамой,якая называецца воссю паверхні.

ПОЛКА ЛИНИИ- -ВЫНОСКИ

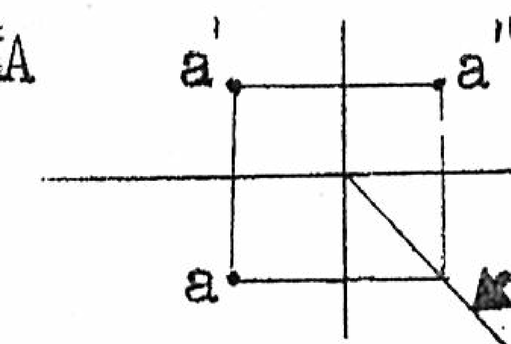

◇ ПАЛІ́ЦА ЛІНІІ-ВЫНАСКІ- лінія,якой падкрэсліваецца лічба або надпіс. Праводзіцца суцэльнай тонкай лініяй.

ПОСЛЕДОВАТЕЛЬНОСТЬ ПОСТРОЕНИЯ ЧЕРТЕЖА / ЭСКИЗА /

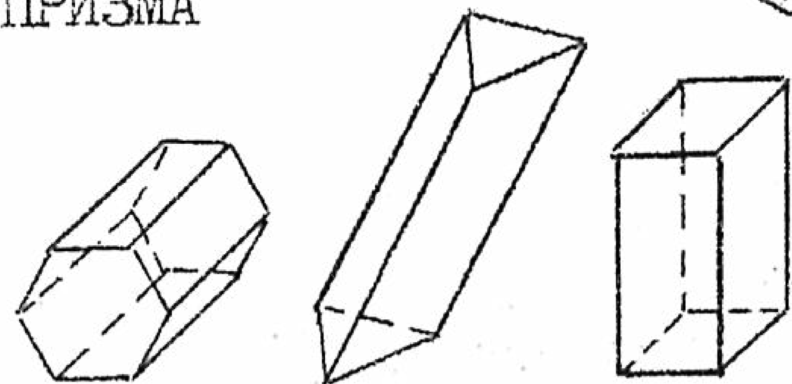
◇ ПАСЛЯДО́ЎНАСЦЬ ПАБУДО́ВЫ ЧАРЦЯЖА́ /ЭСКІЗА/- І/вычэрчванне знешняй рамкі і асноўнага надпісу, 2/вычэрчванне габарытных прамавугольнікаў, 3/нанясенне знешніх контураў дэталі, 4/паказ нябачных частак дэталі, абводка відарысу, 5/нанясенне вынасных і размерных ліній, 6/нанясенне размераў, 7/запаўненне асноўнага надпісу.

ПОСТОЯННАЯ ПРЯМАЯ ЧЕРТЕЖА

◇ ПАСТАЯ́ННАЯ ПРАМА́Я ЧАРЦЯЖА́ - дапаможная прамая, якая праводзіцца пад вуглом 45°да напрамку лініі сувязі паміж гарызантальнай і профільнай праекцыямі пункта на комплексным чарцяжы.

ПРИЗМА

◇ <u>ПРЫЗМА</u> – шматграннік, у якім дзве грані, што называюцца асновамі, – роўнавялікія многавугольнікі з адпаведна паралельнымі старанамі, а астатнія грані – паралелаграмы. Лініі перасячэння бакавых граней называюць бакавымі кантамі.

ПРОЕКТ

◇ <u>ПРАЕКТ</u> – сукупнасць канструктарскіх дакументаў, якія змяшчаюць прынцыповае/эскізны праект/ або канчатковае/тэхнічны праект/ рашэнне, што дае неабходнае ўяўленне аб будове ствараемага аб'екта/вырабу/ і зыходныя даныя для наступнай распрацоўкі рабочай дакументацыі.

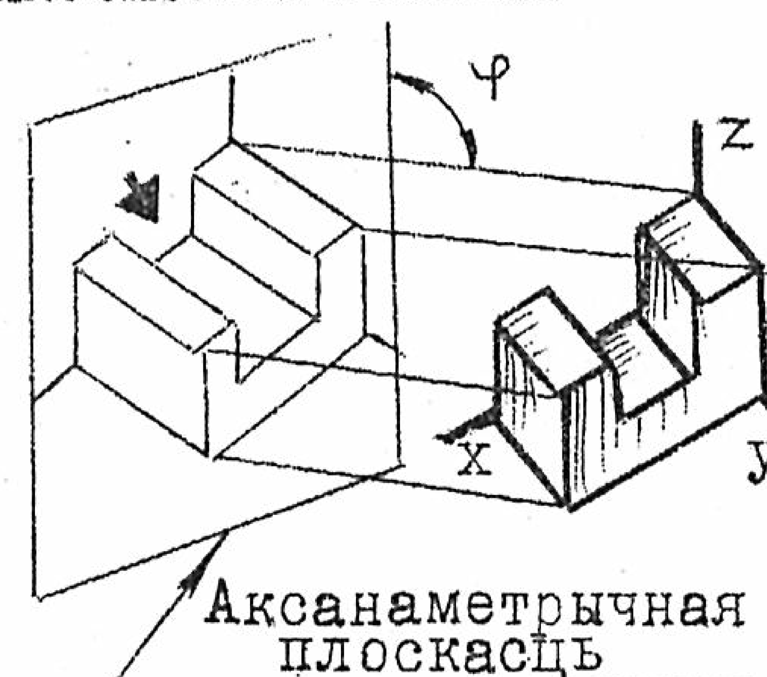
ПРОЕКТИРОВАНИЕ

◇ <u>ПРАЕКТАВАННЕ</u> – працэс выканання праекта – правобраза мяркуемага або магчымага аб'екта.

ПРОЕКЦИЯ

◇ <u>ПРАЕКЦЫЯ</u> – відарыс якога-небудзь прадмета на плоскасці, П. прадмета ёсць сукупнасць праекцый усіх яго пунктаў.

ПРОЕКЦИЯ АКСОНОМЕТРИЧЕСКАЯ

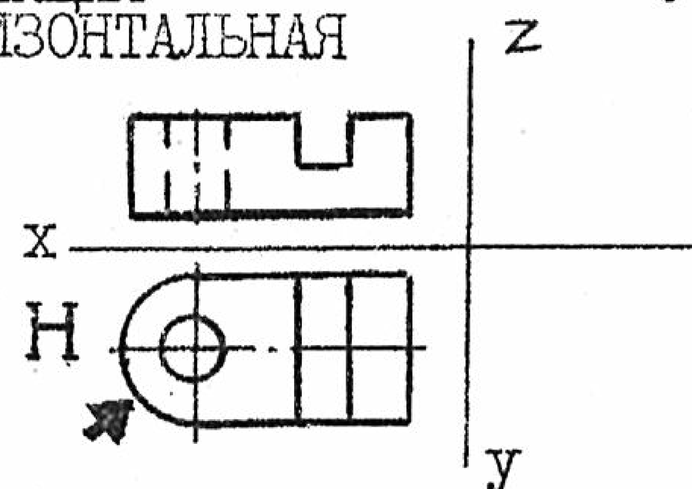

◇ <u>ПРАЕКЦЫЯ АКСАНАМЕТРЫЧНАЯ</u> – паралельная праекцыя прадмета разам з прамавугольнай сістэмай каардынат, да якой ён аднесены ў прасторы, на некаторую плоскасць праекцый, што называецца аксанаметрычнай. Відарыс на аксанаметрычнай плоскасці восей натуральнай сістэмы каардынат называюць аксанаметрычнымі восямі. Калі напрамак праецыравання перпендыкулярны аксанаметрычнай плоскасці, П.А. называюць прамавугольнай, калі $\varphi \neq 90°$ – косавугольнай.

ПРОЕКЦИЯ ВЕРТИКАЛЬНАЯ

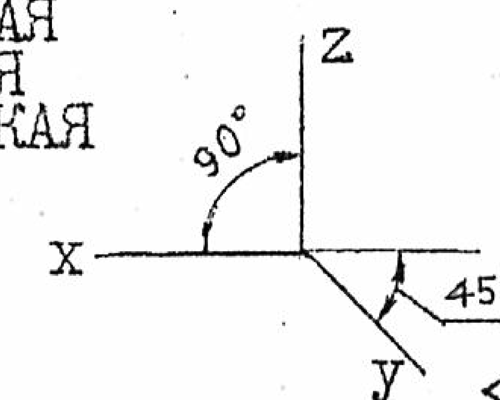
◇ <u>ПРАЕКЦЫЯ ВЕРТЫКАЛЬНАЯ</u> – відарыс, атрыманы на вертыкальнай плоскасці / франтальная і профільная/.

ПРОЕКЦИЯ ГОРИЗОНТАЛЬНАЯ

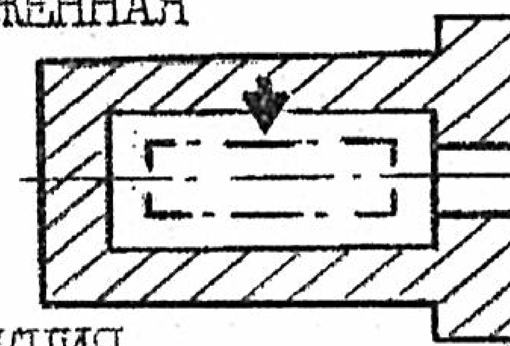
◇ <u>ПРАЕКЦЫЯ ГАРЫЗАНТАЛЬНАЯ</u> – відарыс прадмета, атрыманы на гарызантальнай плоскасці праекцый /Н/.

ПРОЕКЦИЯ КОСОУГОЛЬНАЯ ФРОНТАЛЬНАЯ ДИМЕТРИЧЕСКАЯ

◇ <u>ПРАЕКЦЫЯ КОСАВУГОЛЬНАЯ ФРАНТАЛЬНАЯ ДЫМЕТРЫЧНАЯ</u> – від аксанаметрычнай праекцыі. Паказчык скажэння па восях X = 1, Z = 1, Y = 0,5.

ПРОЕКЦИЯ НАЛОЖЕННАЯ

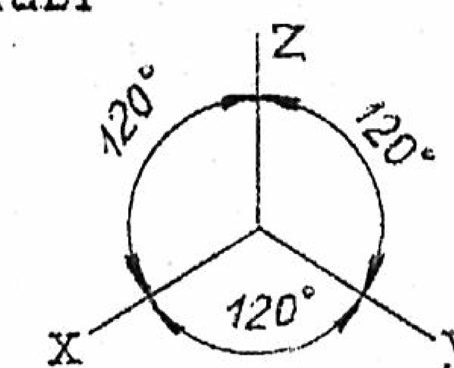

◇ <u>ПРАЕКЦЫЯ НАКЛАДЗЕНАЯ</u> – відарыс, на разрэзе часткі прадмета, які знаходзіцца паміж назіральнікам і сякучай плоскасцю. П.Н. выконваецца патоўшчанай штрыхпунктырнай лініяй.

ПРОЕКЦИЯ ОРТОГОНАЛЬНАЯ / ПРЯМОУГОЛЬНАЯ /

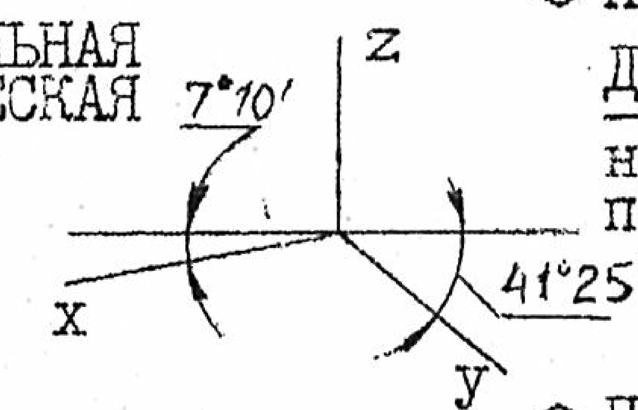
◇ <u>ПРАЕКЦЫЯ АРТАГАНАЛЬНАЯ / ПРАМАВУГОЛЬНАЯ /</u>– праекцыя, якую атрымліваюць пры паралельным праецыраванні, калі праецыруючыя прамені перпендыкулярныя да плоскасці праекцый.

ПРОЕКЦИЯ ПРЯМОУГОЛЬНАЯ ИЗОМЕТРИЧЕСКАЯ

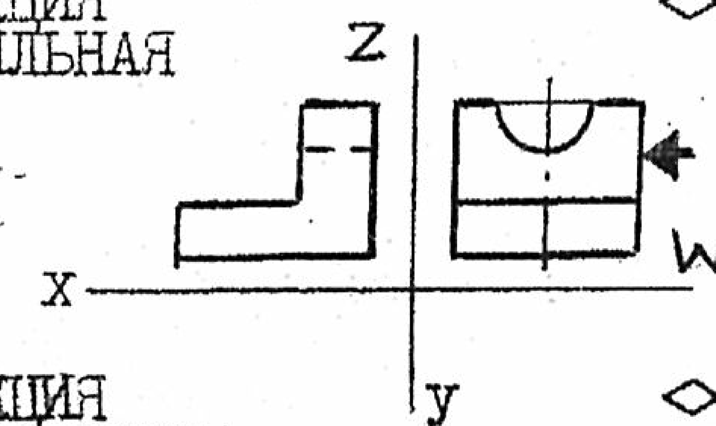
◇ <u>ПРАЕКЦЫЯ ПРАМАВУГОЛЬНАЯ ІЗАМЕТРЫЧНАЯ</u> – від аксанаметрычнай праекцыі. Паказчык скажэння па ўсіх восях аднолькавы, роўны 1.

ПРОЕКЦИЯ ПРЯМОУГОЛЬНАЯ ДИМЕТРИЧЕСКАЯ

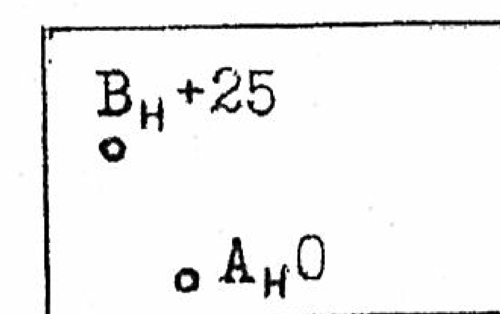
◇ <u>ПРАЕКЦЫЯ ПРАМАВУГОЛЬНАЯ ДЫМЕТРЫЧНАЯ</u> – від аксанаметрычнай праекцыі. Паказчык скажэння па восях X = 1, Z = 1, Y = 0,5.

ПРОЕКЦИЯ ПРОФИЛЬНАЯ

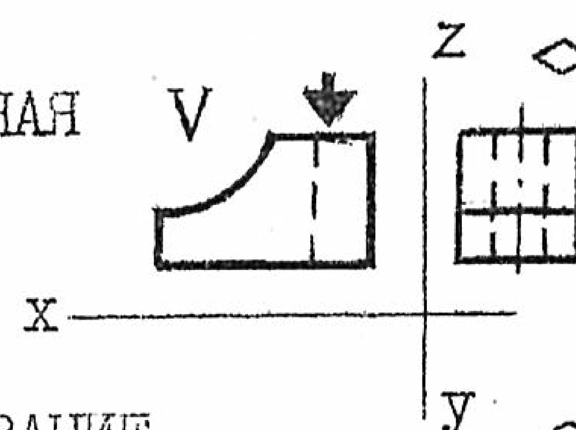
◇ <u>ПРАЕКЦЫЯ ПРОФІЛЬНАЯ</u> – відарыс, які атрымліваецца пры паралельным праецыраванні прадмета на профільную плоскасць праекцый /W/.

ПРОЕКЦИЯ С ЧИСЛОВЫМИ ОТМЕТКАМИ

◇ <u>ПРАЕКЦЫЯ З ЛІКАВЫМІ АДЗНАКАМІ</u> – прамавугольная/артаганальная/ праекцыя геаметрычнай фігуры на гарызантальную плоскасць, якая суправаджаецца лікамі, што паказваюць аддаленне яе ад плоскасці.

ПРОЕКЦИЯ ФРОНТАЛЬНАЯ

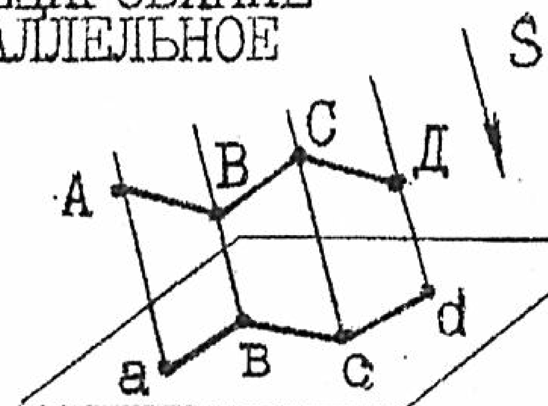

◇ ПРАЕ́КЦЫЯ ФРАНТА́ЛЬНАЯ - вIдарыс, якI атрымлIваюць пры паралельным праецыраваннI прадмета на франтальную плоскасць праекцый /V/.

ПРОЕЦИРОВАНИЕ

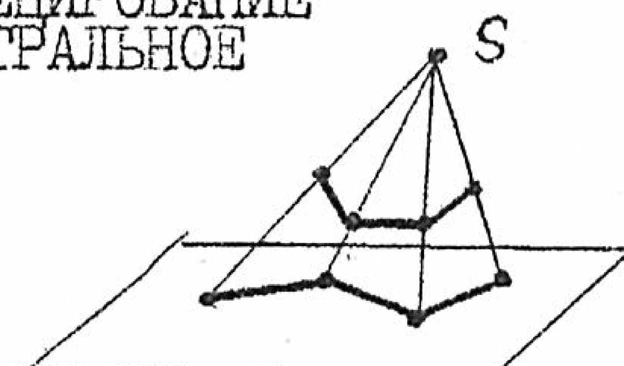
◇ ПРАЕЦЫ́РАВАННЕ - сукупнасць чарцёжных прыёмаў I пабудоў для атрымання праекцыI прадмета на плоскасцI паступовым I паслядоўным нанясеннем характэрных пунктаў I контураў прадмета.

ПРОЕЦИРОВАНИЕ ПАРАЛЛЕЛЬНОЕ

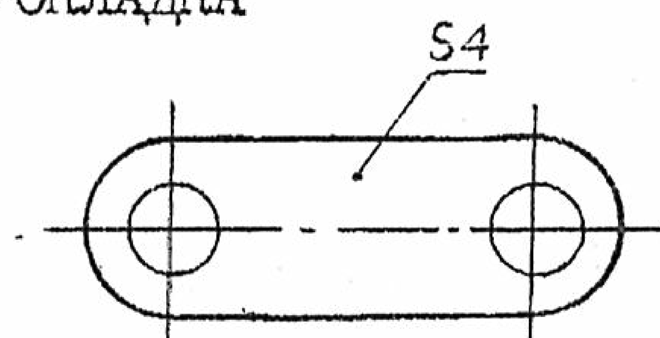
◇ ПРАЕЦЫ́РАВАННЕ ПАРАЛЕ́ЛЬНАЕ - праецыраванне, пры якIм праецыруючыя праменI паралельныя. П.П. бывае косавугольным/ праецыруючыя праменI нахIлены да плоскасцI праекцый/ I прамавугольным /праецыруючыя праменI перпендыкулярныя да плоскасцI праекцый/.

ПРОЕЦИРОВАНИЕ ЦЕНТРАЛЬНОЕ

◇ ПРАЕЦЫ́РАВАННЕ ЦЭНТРА́ЛЬНАЕ - праецыраванне, пры якIм праецыруючыя праменI выходзяць з аднаго пункта - цэнтра праекцый.

ПРОКЛАДКА

◇ ПРАКЛА́ДКА - плоская тонкая дэталь, якая размяшчаецца памIж дэталямI ў месцах Iх раздыму. П. забяспечвае герметычнасць злучэння. Формы П. могуць быць рознымI, але павIнны адпавядаць форме паверхняў, якIя ўшчыльняюцца.

ПРОПИСНЫЕ БУКВЫ

◇ ВЯЛІ́КІЯ ЛІ́ТАРЫ - АБВГДЕ

ЖЗИКЛМНОПРСТУФХЦЧШЫЭЮЯ

ПРОСТРАНСТВЕННЫЕ ПРЕДСТАВЛЕНИЯ

◇ ПРАСТО́РАВЫЯ ЎЯЎЛЕ́ННІ - здольнасць мысленна ўяўляць прасторавую форму прадмета па вIдарысу або здольнасць мысленна ўтвараць новыя прасторавыя вобразы.

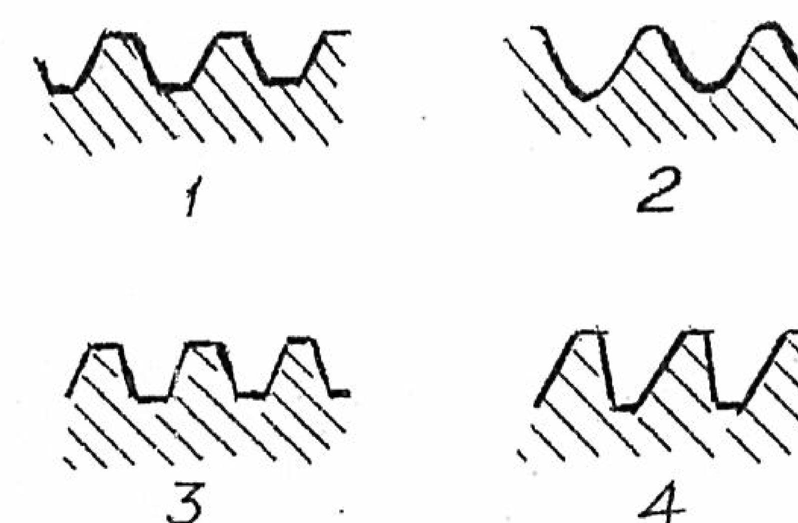
ПРОФИЛЬНАЯ ПЛОСКОСТЬ

◇ ПРО́ФІЛЬНАЯ ПЛО́СКАСЦЬ -плоскасць, паралельная профIльнай плоскасцI праекцый.

ПРОФИЛЬНАЯ ПЛОСКОСТЬ ПРОЕКЦИЙ

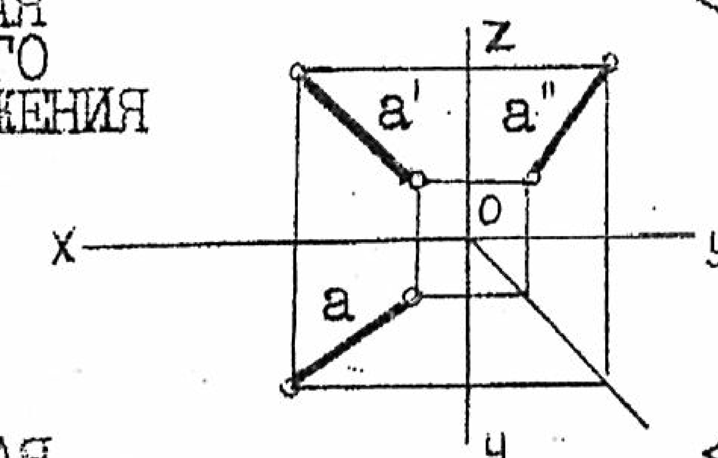
◇ ПРО́ФІЛЬНАЯ ПЛО́СКАСЦЬ ПРАЕ́КЦЫЙ - вертыкальная плоскасць, перпендыкулярная франтальнай I гарызантальнай плоскасцям праекцый.

ПРОФИЛЬ РЕЗЬБЫ

◇ ПРО́ФІЛЬ РАЗЬБЫ́ - контур сячэння вIтка ў плоскасцI, якая праходзIць праз вось разьбы.
1/П.Р.метрычнай - роўнастароннI трохвугольнIк,
2/П.Р.трубнай цылIндрычнай - трохвугольнIк з вуглом пры вяршынI-55°,
3/П.Р.трапецаIдальнай - роўнабочная трапецыя з вуглом 30°.
4/П.Р.упорнай - няроўнабочная трапецыя з вуглом рабочай стараны 3° I нерабочай - 30°.

ПРЯМАЯ ОБЩЕГО ПОЛОЖЕНИЯ

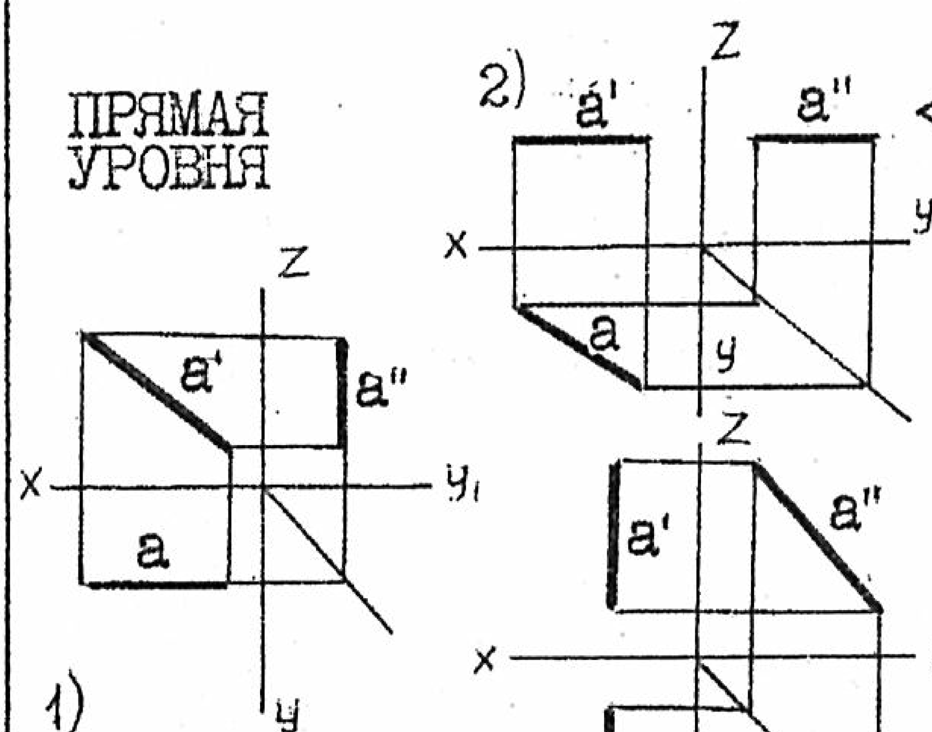

◇ ПРАМА́Я АГУ́ЛЬНАГА СТАНО́ВІШЧА - прамая, нахIленая да ўсIх плоскасцей праекцый.

ПРЯМАЯ ПРОЕЦИРУЮЩАЯ

◇ ПРАМА́Я ПРАЕЦЫ́РУЮЧАЯ - прамая, напрамак якой супадае з напрамкам праецыравання. Пры артаганальным праецыраваннI П.П. перпендыкулярная да плоскасцI праекцый.

ПРЯМАЯ УРОВНЯ

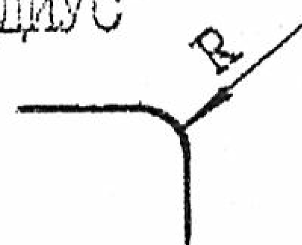
◇ ПРАМА́Я ЎЗРО́ЎНЮ - прамая, паралельная якой-небудзь плоскасцI праекцый.
1/ франтальная прамая ўзроўню,
2/ гарызантальная прамая ўзроўню,
3/ профIльная прамая ўзроўню.

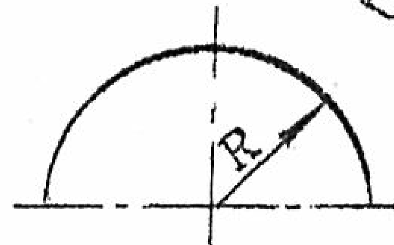
ПРЯМАЯ ЧАСТНОГО ПОЛОЖЕНИЯ

◇ ПРАМАЯ АСОБАГА СТАНОВІШЧА - прамая, размешчаная ў прасторы паралельна/прамая ўзроўню/ або перпендыкулярна/праецыруючая прамая/ да якой-небудзь плоскасцI праекцый.

Р

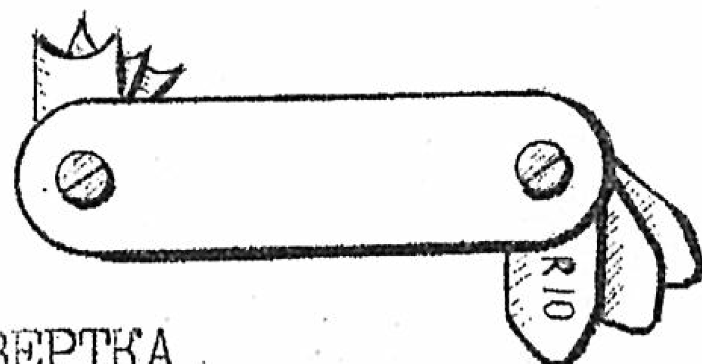
РАДИУС

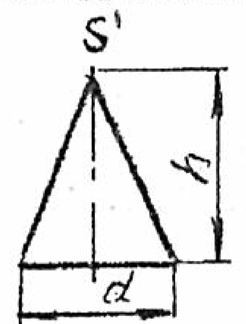
◇ РА́ДЫУС – адлегласць ад цэнтра да любога пункта акружнасцІ або сферы. На чарцяжах абазначаецца лІтарамІ R, r.

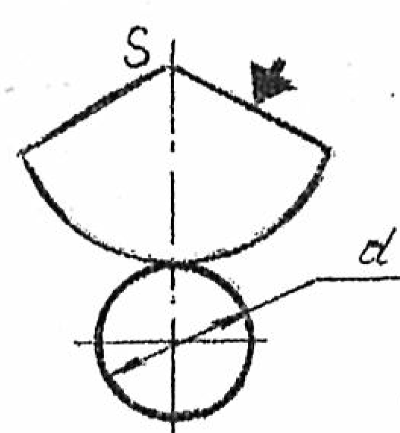
РАДИУСОМЕР

◇ РАДЫУСАМЕ́Р – вымяральная прылада ў выглядзе камплекта пласцІнІстых шаблонаў. Памер радыуса закруглення вызначаюць падборам адпаведнай пласцІны на прасвет.

РАЗВЕРТКА ПОВЕРХНОСТИ

◇ РАЗГО́РТКА ПАВЕ́РХНІ – плоская фІгура, якая атрымлІваецца пры сумяшчэннІ паверхнІ з плоскасцю.

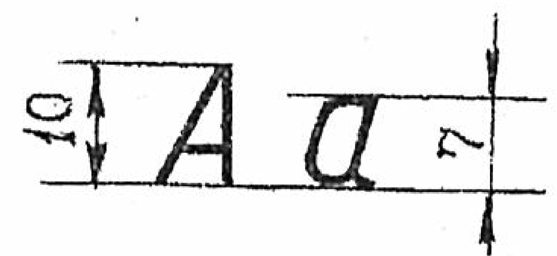
РАЗМЕР

◇ РАЗМЕ́Р – лІк, якІ характарызуе велІчыню адрэзка або вугла. У першым выпадку ён называецца лІнейны, у другІм – вуглавым.

РАЗМЕР ДЕЙСТВИТЕЛЬНЫЙ

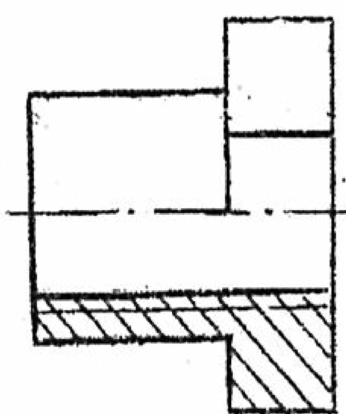
◇ РАЗМЕ́Р САПРА́ЎДНЫ – размер, атрыманы ў вынІку вымярэння з дапушчальнай хІбнасцю. Р.С. павІнен знаходзІцца памІж найбольшым І найменшым гранІчнымІ размерамІ.

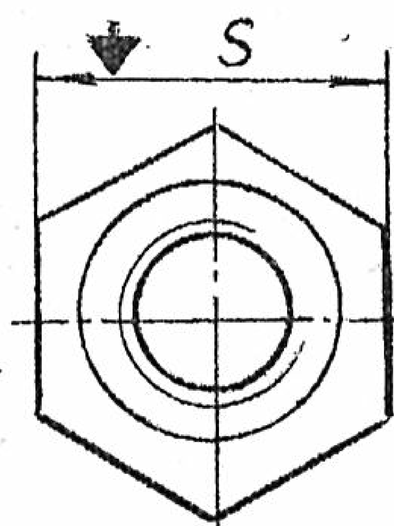
РАЗМЕР ШРИФТА

◇ РАЗМЕ́Р ШРЫФТА́ – размер, якІ адпавядае вышынІ вялІкІх лІтараў. Вышыня малых лІтараў адпавядае наступнаму меншаму размеру шрыфта.

РАЗМЕР ПОД КЛЮЧ

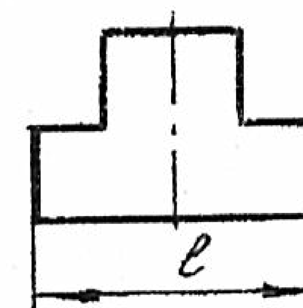

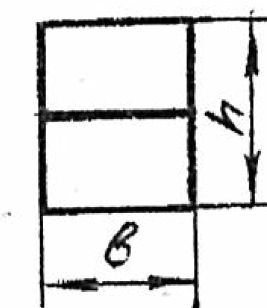

◇ РАЗМЕ́Р ПАД КЛЮ́Ч – стандартызаваны размер, якІ ставяць на вІдарысе гайкІ, галоўкІ балта, шрубы І Інш. дэталей.

Р

РАЗМЕРЫ ГАБАРИТНЫЕ

◇ РАЗМЕ́РЫ ГАБАРЫ́ТНЫЯ – размеры, якІя вызначаюць гранІчныя вонкавыя/або ўнутраныя/ абрысы дэталІ/шырыня, вышыня, даўжыня/.Р.Г. адносяцца да неабходных на чарцяжы, паколькІ яны вызначаюць аб'ём, якІ займае выраб.

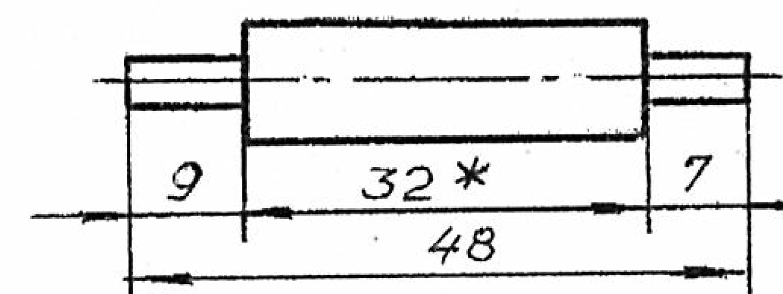
РАЗМЕРЫ СВОБОДНЫЕ

◇ РАЗМЕ́РЫ СВАБО́ДНЫЯ – размеры, якІя вызначаюць форму паверхнІ дэталІ, якая не датыкаецца да паверхняў Інш.дэталей у вырабе.

РАЗМЕРЫ СОПРЯЖЕННЫЕ

◇ РАЗМЕ́РЫ СУПРАЖА́НЫЯ – размеры, якІя вызначаюць форму паверхнІ дэталІ, што спалучаецца з паверхняй Інш.дэталей у вырабе, а таксама становІшча гэтых паверхняў у вырабе.

РАЗМЕРЫ СПРАВОЧНЫЕ

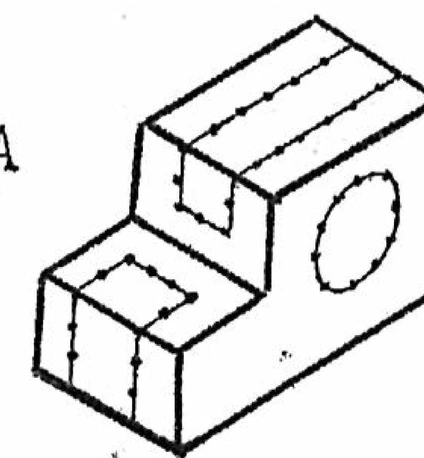

◇ РАЗМЕ́РЫ ДАВЕ́ДАЧНЫЯ – размеры, якІя не трэба выконваць па дадзенаму чарцяжу І якІя прыводзяцца для большай зручнасцІ карыстання чарцяжом. Р.Д. абазначаюць знакам * /зорачка/.

РАЗМЕРЫ УСТАНОВОЧНЫЕ И ПРИСОЕДИНИТЕЛЬНЫЕ

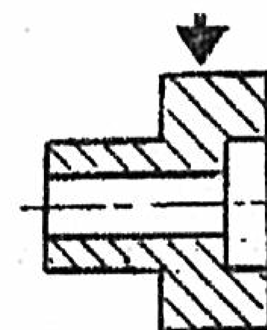
◇ РАЗМЕ́РЫ ЎСТАНО́ВАЧНЫЯ І ДАЛУЧА́ЛЬНЫЯ – размеры на зборачных чарцяжах, што вызначаюць велІчынІ элементаў, па якІх дадзены выраб устанаўлІваюць на месцы мантажу або далучаюць да Інш.вырабу.

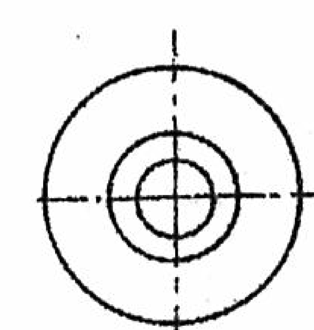
РАЗМЕТКА

◇ РАЗМЕ́ТКА – нанясенне на паверхню загатоўкІ лІнІй/ рысак/ або кропак, якІя вызначаюць контуры дэталІ, цэнтры адтулІн або месцы, якІя трэба апрацаваць.

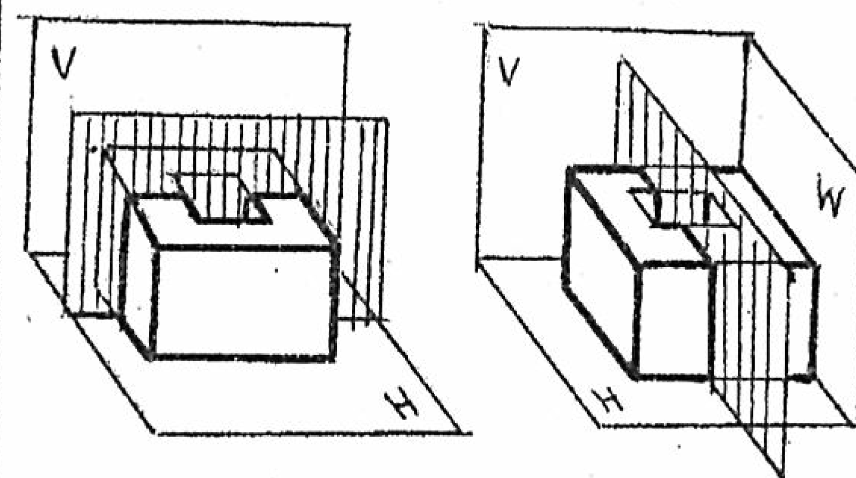
РАЗРЕЗ

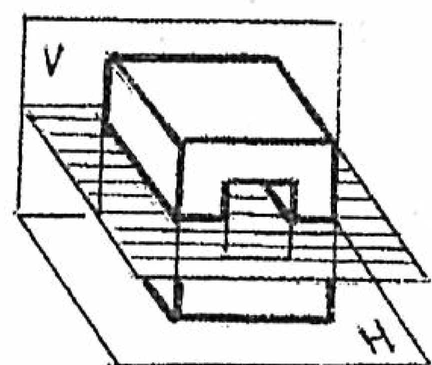
◇ РАЗРЭ́З – вІдарыс прадмета, мысленна рассечанага адной або некалькІмІ плоскасцямІ. На Р. паказваюць тое, што размешчана ў сякучай плоскасцІ І за ёй.

РАЗРЕЗ ВЕРТИКАЛЬНЫЙ

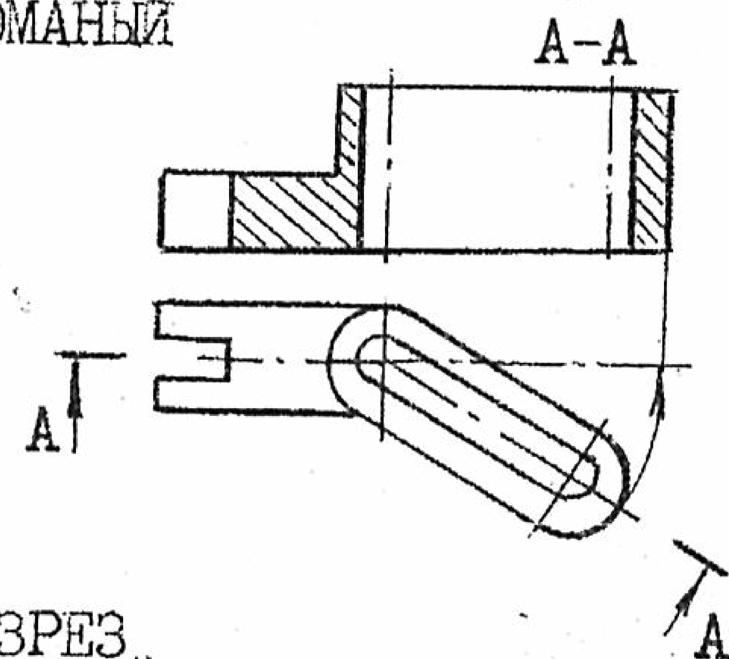
◇ РАЗРЭ́З ВЕРТЫКА́ЛЬНЫ - назва разрэзу, калI сякучая плоскасць перпендыкулярна да гарызантальнай плоскасцI праекцый.
Р.В. называюць франтальным, калI сякучая плоскасць паралельна франтальнай плоскасцI праекцый, I профIльным, калI сякучая плоскасць паралельна профIльнай плоскасцI праекцый.

РАЗРЕЗ ГОРИЗОНТАЛЬНЫЙ

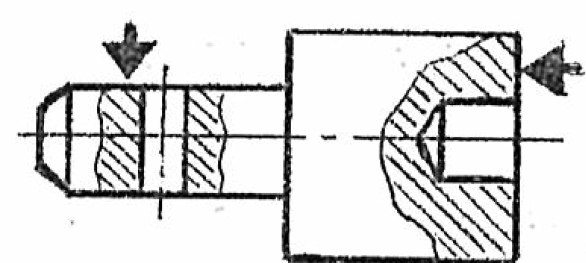
◇ РАЗРЭ́З ГАРЫЗАНТА́ЛЬНЫ - назва разрэзу, калI сякучая плоскасць паралельна гарызантальнай плоскасцI праекцый.

РАЗРЕЗ ЛОМАНЫЙ

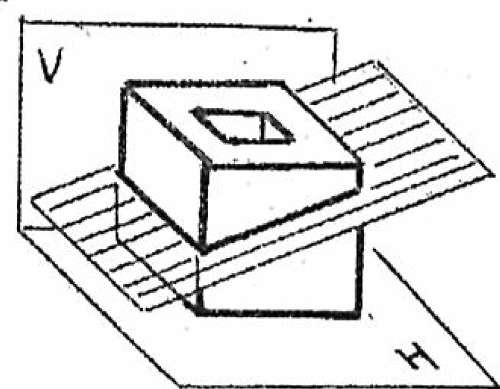
◇ РАЗРЭ́З ЛО́МАНЫ - складаны разрэз, выкананы пры дапамозе дзвюх перакрыжаваных плоскасцей. Пры выкананнI Р.Л. сякучыя плоскасцI ўмоўна павараваюць да супадзення Iх у адну плоскасць, паралельную плоскасцI праекцый.

РАЗРЕЗ МЕСТНЫЙ

◇ РАЗРЭ́З МЯСЦО́ВЫ - разрэз, якI служыць для выяўлення будовы прадмета толькI ў асобным, абмежаваным месцы. Р.М. вылучаюць на выглядзе суцэльнай хвалIстай лIнIяй/ лIнIяй абрыву/.

РАЗРЕЗ НАКЛОННЫЙ

◇ РАЗРЭ́З НАХІ́ЛЕНЫ - разрэз, выкананы на чарцяжы пры дапамозе сякучай плоскасцI, якая складае з гарызантальнай плоскасцю праекцый вугал, адрозны ад прамога.

РАЗРЕЗ ПОПЕРЕЧНЫЙ

◇ РАЗРЭ́З ПАПЯРО́ЧНЫ - разрэз, выкананы з дапамогай сякучай плоскасцI, якая перпендыкулярна да даўжынI або вышынI прадмета.

РАЗРЕЗ ПРОДОЛЬНЫЙ

◇ РАЗРЭ́З ПАДО́ЎЖНЫ - разрэз, выкананы з дапамогай сякучай плоскасцI, якая праходзIць уздоўж даўжынI або вышынI прадмета.

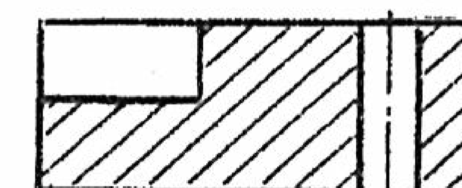
РАЗРЕЗ ПРОСТОЙ

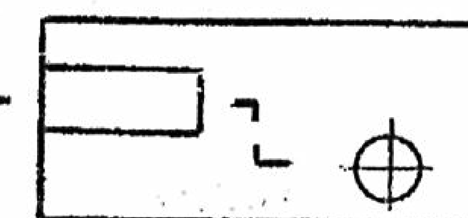
◇ РАЗРЭ́З ПРО́СТЫ - разрэз, выкананы з дапамогай адной сякучай плоскасцI.

РАЗРЕЗ СЛОЖНЫЙ

◇ РАЗРЭ́З СКЛАДА́НЫ - разрэз, выкананы некалькIмI сякучымI плоскасцямI. АдрознIваюць ступеньчатыя I ломаныя складаныя разрэзы.

РАЗРЕЗ СТУПЕНЧАТЫЙ

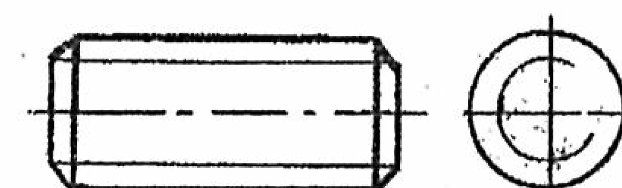

◇ РАЗРЭ́З СТУПЕ́НЬЧАТЫ - складаны разрэз, выкананы пры дапамозе дзвюх I больш паралельных памIж сабой сякучых плоскасцей.

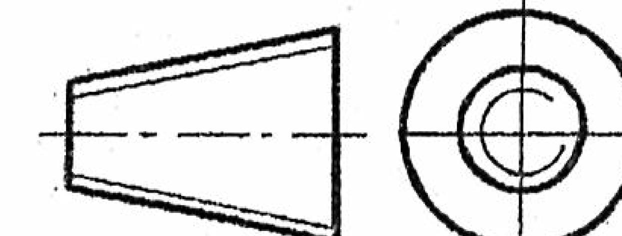
РЕЗИНКА

◇ СЦІ́РКА - кавалак спецыяльна апрацаванага каўчуку, якI выкарыстоўваецца для зняцця непатрэбных лIнIй I надпIсаў.

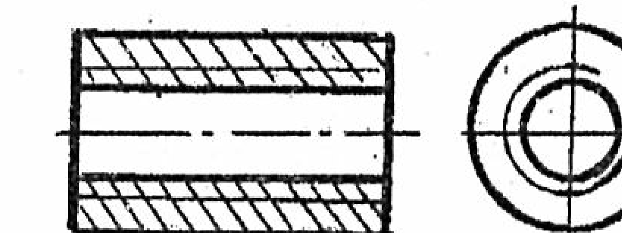
РЕЗЬБА

цылiндрычная вонкавая

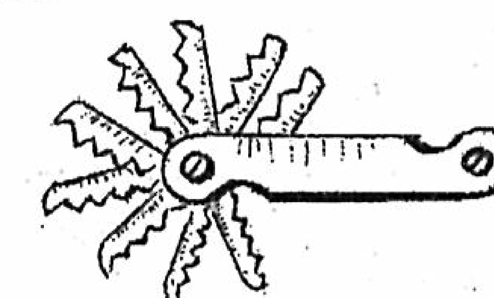
канiчная

унутраная

◇ РАЗЬБА́ - паверхня, утвораная пры вIнтавым руху плоскага контура па цылIндрычнай або канIчнай паверхнI. Разьба класIфIкуецца па форме паверхнI, на якой яна нарэзана/цылIндрычныя I канIчныя/, па размяшчэнню на паверхнI стрыжня або адтулIны/вонкавая I ўнутраная/, па форме профIлю/гл."ПРОФIЛЬ РАЗЬБЫ"/, па прызначэнню /крапёжная, хадавая, спецыяльная I Iнш./, па напрамку вIнтавой паверхнI/левая I правая/, па лIку заходаў/аднazаходавая I многазаходавая/.

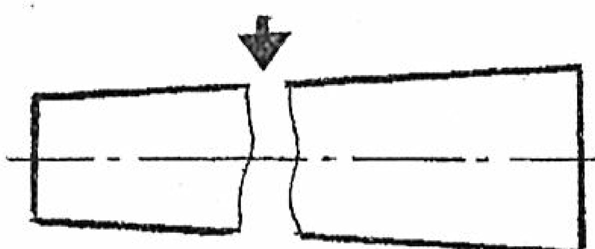
РЕЗЬБОМЕР

◇ РАЗЬБАМЕ́Р - набор разьбавых шаблонаў, вымяральная прылада, якой вызначаюць шаг разьбы I лIк нIтак на цалёвай разьбе.

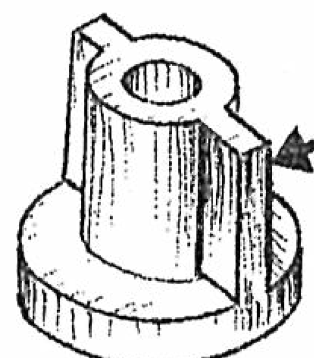
Р

РАЗРЫВ

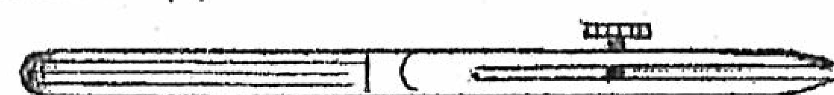
◇ РАЗРЫ́Ў - умоўны прыём, якІ прымяняецца пры выкананнІ чарцяжоў доўгІх прадметаў з метай скарачэння даўжынІ Іх вІдарыса. Разрыў дэталІ паказваюць суцэльнай хвалІстай лІнІяй.

РЕБРО ЖЕСТКОСТИ

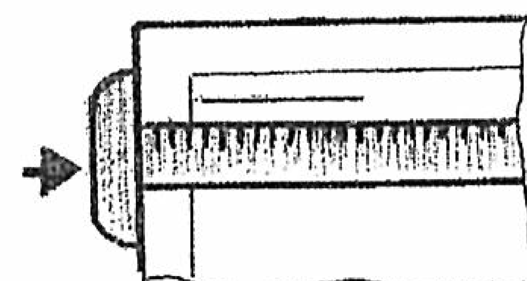
◇ КАНТ ЦВЁРДАСЦІ - пласцІнчаты выступ на ўнутранай або вонкавай паверхнІ дэталей. Кант цвёрдасцІ павялІчвае паверхню цеплааддачы, служыць для зручнасцІ захопу пры ручным закручваннІ разьбовых дэталей.

РЕЙСФЕДЕР

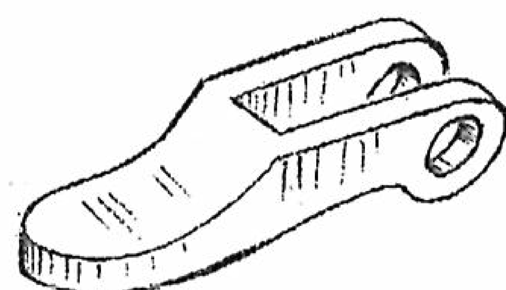
◇ РЭЙСФЕ́ДЭР - чарцёжная прылада для правядзення лІнІй тушшу.

РЕЙСШИНА

◇ РЭЙСШЫ́НА - чарцёжная лІнейка для правядзення паралельных лІнІй. Рэйсшына мае доўгую лІнейку І планку, якая мацуецца да лІнейкІ пад прамым вуглом.

РЫЧАГ

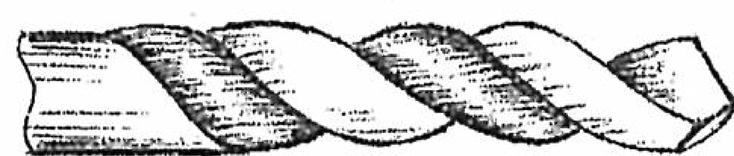
◇ РЫЧА́Г - дэталь у выглядзе прамога або выгнутага стрыжаня цІ пласцІны з адтулІнай для восІ вярчэння І двума або больш пунктамІ прыкладання сІл.

С

САЛЬНИК

◇ САЛЬНІК - ушчыльняльнІк, якІ герметызуе зазор памІж рухомай І нерухомай дэталямІ механІзмаў. Матэрыялам для набІўкІ служаць насычаныя талькам або тэхнІчным тлушчам І графІтавым парашком шнуры з баваўнянай пражы, пянькІ, джуту, азбесту, прарызІненай тканІны І г.д.

СВЕРЛО

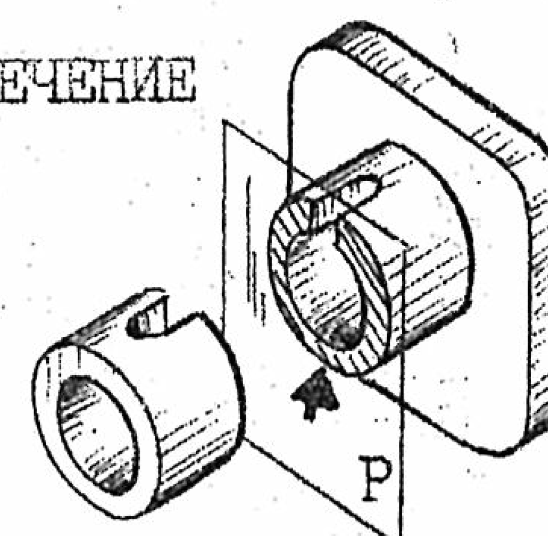
◇ СВЕ́РДЗЕЛ - рэжучы Інструмент для атрымання адтулІн у метале І Інш. матэрыялах. Свердзел уяўляе сабой цылІндрычны стрыжань з дзвюма вІнтавымІ канаўкамІ для выхаду стружкІ, якая ўтвараецца пры свІдраваннІ.

СВЕРЛЕНИЕ

◇ СВІДРАВАННЕ - атрыманне цылІндрычных адтулІн розных памераў свердлам.

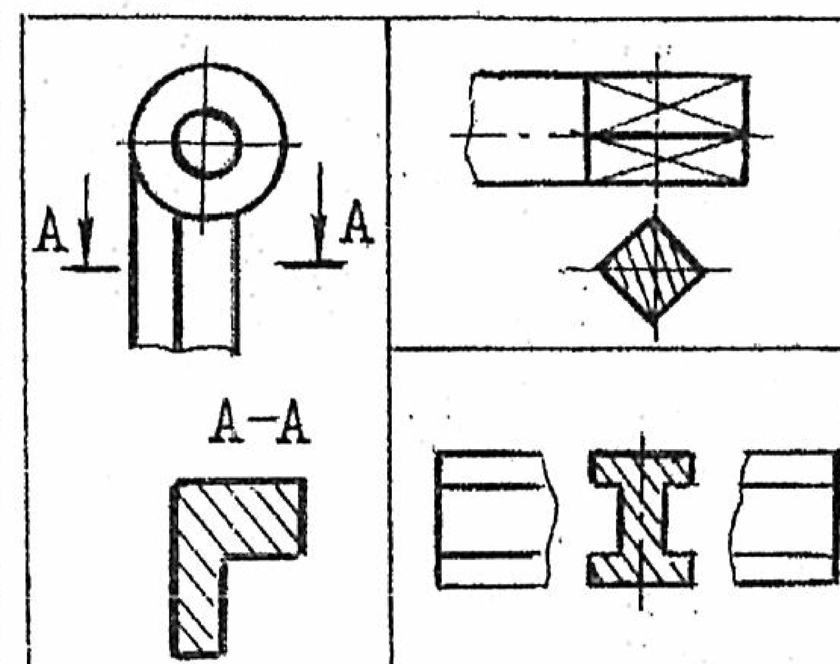
С

СЕЧЕНИЕ

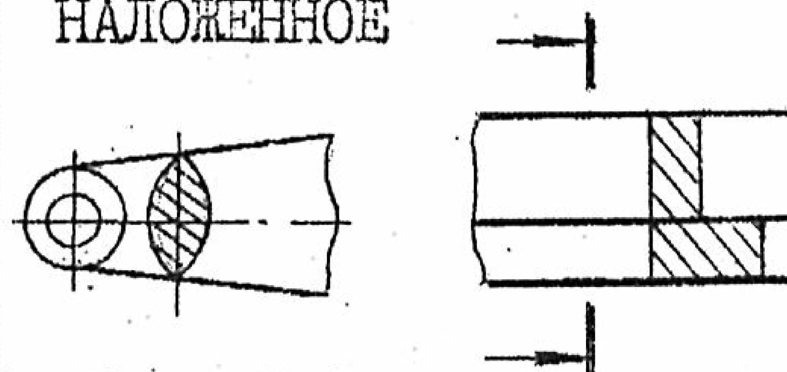
◇ СЯЧЭ́ННЕ - вІдарыс фІгуры, якая атрымлІваецца ў вынІку мысленага рассячэння прадмета адной або некалькІмІ плоскасцямІ; на С. паказваюць толькІ тое, што атрымлІваецца непасрэдна ў сякучай плоскасцІ. С. ўваходзяць у склад разрэзаў І Існуюць як самастойныя вІдарысы.

СЕЧЕНИЕ ВЫНЕСЕННОЕ

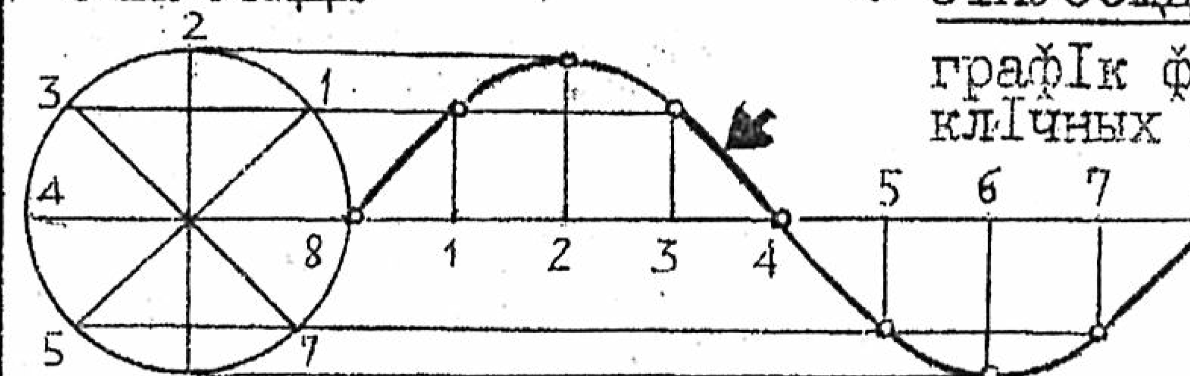
◇ СЯЧЭ́ННЕ ВЫ́НЕСЕНАЕ - сячэнне, якое размяшчаюць на свабодным месцы поля чарцяжа або ў разрыве вІдарыса дэталІ. Контур сячэння вычэрчваецца суцэльнымІ асноўнымІ лІнІямІ. С.В. па пабудове І размяшчэнню павІнна адпавядаць напрамку, якІ ўказваюць стрэлкІ. С.В. суправаджаюць надпІсам па тыпу: А-А, вялІкІмІ лІтарамІ рускага алфавІта. Вынесеным сячэнням трэба аддаваць перавагу.

СЕЧЕНИЕ НАЛОЖЕННОЕ

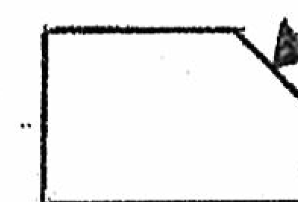
◇ СЯЧЭ́ННЕ НАКЛА́ДЗЕНАЕ - сячэнне, якое сумяшчаецца з адпаведным вІдарысам дэталІ І вычэрчваецца суцэльнымІ тонкІмІ лІнІямІ; сІметрычнае сячэнне не абазначаюць.

СИНУСОИДА

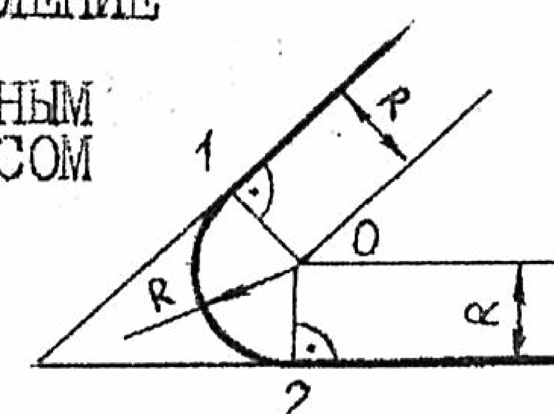
◇ СІНУСО́ІДА - плоская крывая - графІк функцыІ. АдносІцца да цыклІчных крывых.

СКОС

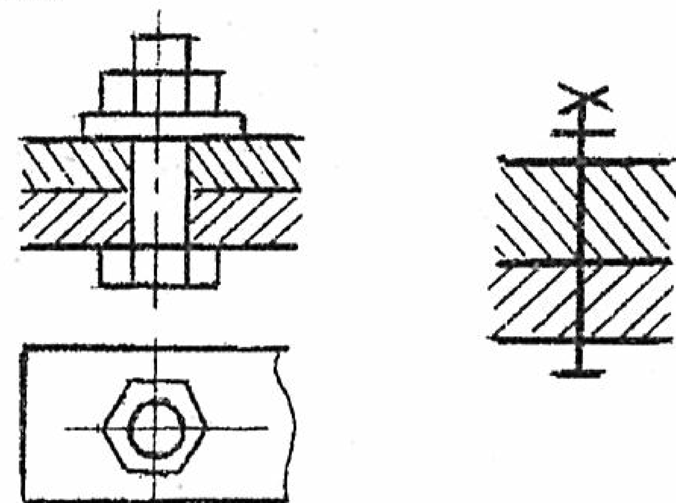
◇ СКО́С - нахІлены зрэз дэталІ.

СКРУГЛЕНИЕ УГЛОВ ЗАДАННЫМ РАДИУСОМ

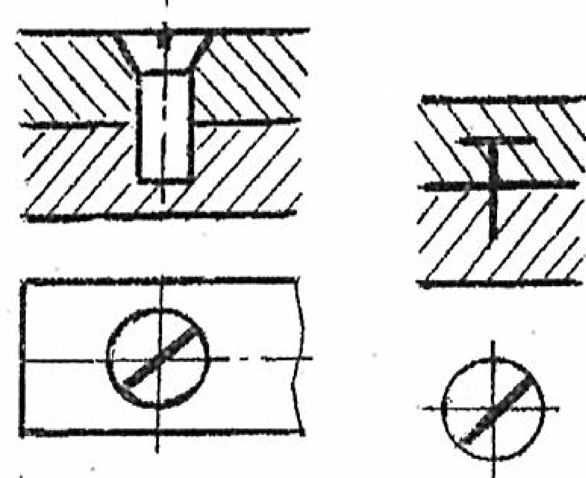
◇ СКРУГЛЕННЕ ВУГЛОЎ ЗАДАДЗЕНЫМ РАДЫУСАМ - супражэнне дзвюх прамых, якІя перасякаюцца, дугой зададзенага радыуса пасля таго, як на чарцяжы вызначаны цэнтр дугІ скруглення.

СОЕДИНЕНИЕ БОЛТОМ

◇ <u>ЗЛУЧЭ́ННЕ БАЛТО́М</u> - нерухомае раздымнае злучэнне дзвюх I больш дэталей, якIя зацIскаюцца памIж галоўкай балта I гайкай. На чарцяжах зборачных адзIнак можна паказваць балтавое злучэнне спрошчана, а калI дыяметр стрыжня балта на чарцяжы роўны 2 мм I менш, то ўмоўна.

СОЕДИНЕНИЕ ВИНТОМ

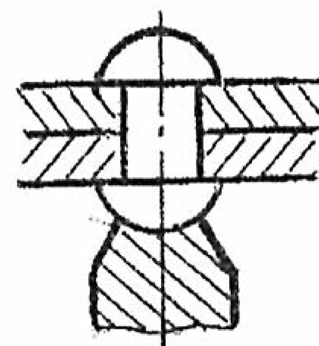

◇ <u>ЗЛУЧЭ́ННЕ ШРУ́БАЙ</u> - раздымнае нерухомае злучэнне дэталей пры дапамозе шрубаў, якIя ўкручваюцца ў разьбу ў целе адной з дэталей. На зборачных чарцяжах вычэрчваюць па адносных размерах, г.зн. у адпаведнасцI з вонкавым дыяметрам разьбы. Можна вычэрчваць шрубу спрошчана I ўмоўна.

СОЕДИНЕНИЕ ДЕТАЛЕЙ

◇ <u>ЗЛУЧЭ́ННЕ ДЭТА́ЛЕЙ</u> - змацаванне дэталей для стварэння з Iх машын, механIзмаў, агрэгатаў, прылад I да т.п. АдрознIваюць рухомае I нерухомае З.Д. Нерухомае злучэнне можа быць раздымным.

СОЕДИНЕНИЕ ЗАКЛЕПОЧНОЕ

◇ <u>ЗЛУЧЭ́ННЕ ЗАКЛЁПАЧНАЕ</u> - нераздымнае злучэнне дэталей пры дапамозе заклёпак. Заклёпачнае злучэнне прымяняюць звычайна пры вырабе канструкцый з лёгкIх сплаваў, у дакладным машынабудаваннI, радыётэхнIцы, авIяцыI I Iнш. галIнах прамысловасцI.

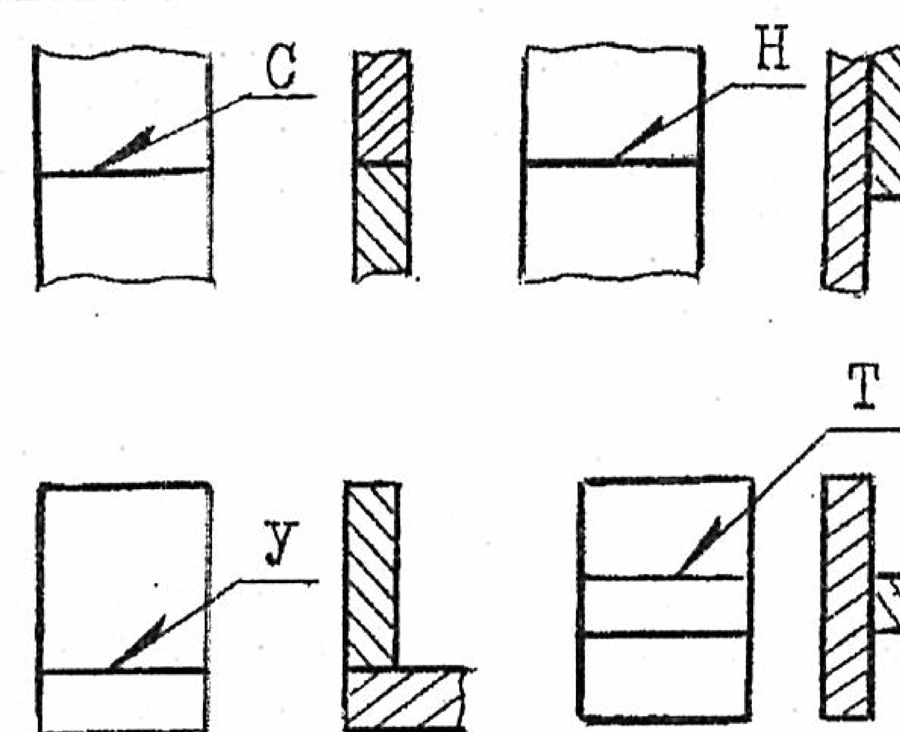
СОЕДИНЕНИЕ НЕРАЗЪЕМНОЕ

◇ <u>ЗЛУЧЭ́ННЕ НЕРАЗДЫ́МНАЕ</u> - злучэнне дэталей, пры якIм разборка вузла магчыма толькI пры разбурэннI мацавання або самIх дэталей. Да З.Н. адносяцца заклёпачныя, клеявыя, зварныя I Iнш.

СОЕДИНЕНИЕ РАЗЪЕМНОЕ

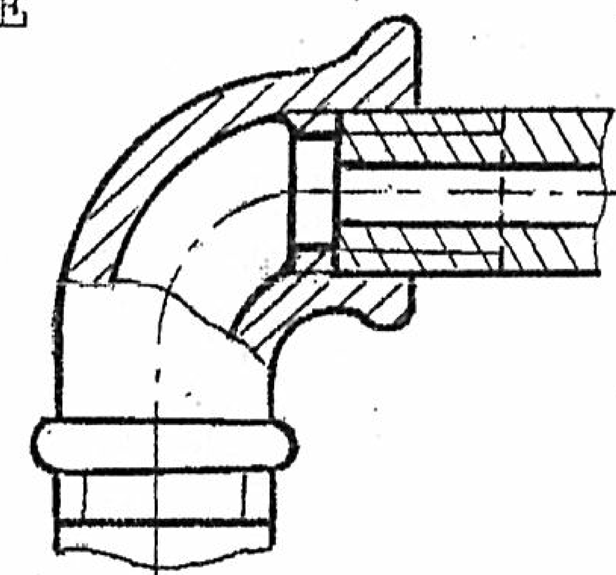
◇ <u>ЗЛУЧЭ́ННЕ РАЗДЫ́МНАЕ</u> - злучэнне, разборка якога не патрабуе разбурэння элементаў злучэння. Да З.Р. адносяцца злучэннI балтавыя, шрубавыя, шпIлечныя I Iнш.

СОЕДИНЕНИЕ СВАРНОЕ

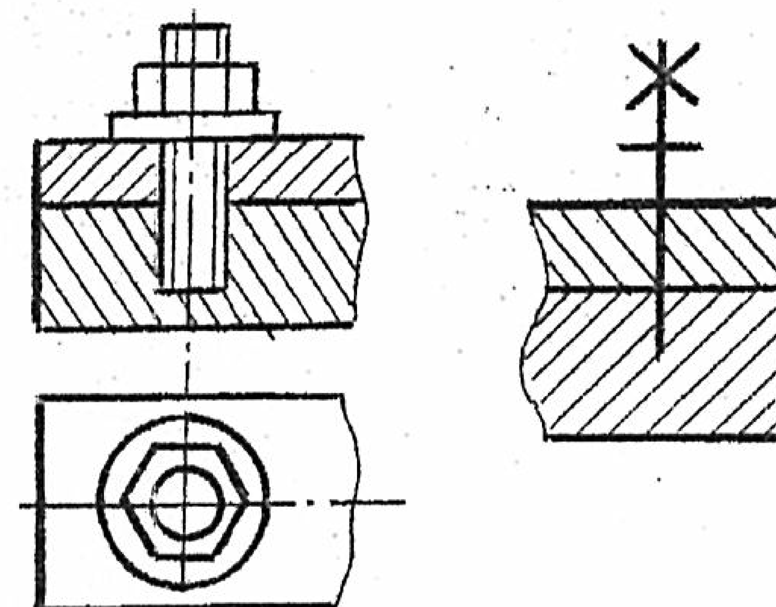
◇ <u>ЗЛУЧЭ́ННЕ ЗВАРНО́Е</u> - нераздымнае злучэнне дзвюх I больш дэталей з дапамогай зваркI. Па спосабу ўзаемнага размяшчэння частак, якIя зварваюцца, адрознIваюць наступныя вIды З.З.: стыкавыя- С, вуглавыя - У, таўравыя Т, унахлёстку- Н. ЛIтаральныя абазначэннI З.З. суправаджаюцца лIчбай/СI, У3, Т2 Н4 I г.д./, якая характарызуе сукупнасць усIх канструкцыйных асаблIвасцей шва.

СОЕДИНЕНИЕ ТРУБНОЕ

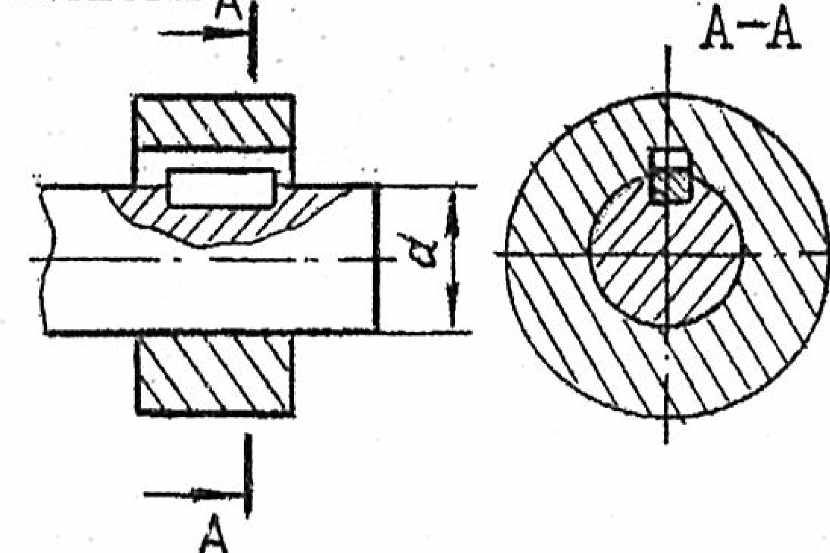
◇ <u>ЗЛУЧЭ́ННЕ ТРУ́БНАЕ</u> - раздымнае злучэнне труб з дапамогай фасонных злучальных частак труб з разьбой/фIтынгI/, якое прымяняецца ў сIстэме водаправода, цэнтральнага ацяплення, газаправода I да т.п. Для злучэння труб на Iх канцах наразаюць, як правIла, трубную цылIндрычную разьбу.

СОЕДИНЕНИЕ ШПИЛЬКОЙ

◇ <u>ЗЛУЧЭ́ННЕ ШПÍЛЬКАЙ</u> - нерухомае раздымнае злучэнне дзвюх I больш дэталей, якое прымяняецца замест балтавога злучэння ў тым выпадку, калI немагчыма выканаць навылётную адтулIну ў адной са злучаемых дэталей або калI ў канструкцыI злучэння няма месца для галоўкI балта.

СОЕДИНЕНИЕ ШПОНКОЙ

◇ <u>ЗЛУЧЭ́ННЕ ШПО́НКАЙ</u> - нерухомае злучэнне вала I надзетай на яго дэталI з дапамогай шпонкI для перадачы вярчальнага моманту I фIксацыI элементаў гэтага злучэння. У падоўжным разрэзе шпонкI паказваюць нерассечанымI, а для вала прымяняюць мясцовы разрэз.

СОЕДИНЕНИЕ ШПЛИНТОМ

◇ ЗЛУЧЭ́ННЕ ШПЛIНТО́М - нерухомае раздымнае злучэнне, якое папярэджвае самаадкручванне гайкI ў разьбавым злучэннI, а таксама саслIзгванне дэталей, надзетых на гладкI вал.

СООСНЫЕ ТЕЛА

◇ СУВО́СЕВЫЯ ЦЕ́ЛЫ - целы, якIя маюць агульную вось.

СОПРЯЖЕНИЕ

◇ СУПРАЖЭ́ННЕ - плаўны пераход адной лIнII ў другую.

СПЕЦИФИКАЦИЯ

◇ СПЕЦЫФIКА́ЦЫЯ - канструктарскI дакумент, якI вызначае састаў зборачнай адзIнкI, комплексу або камплекта. С. складаецца на кожны выраб I змяшчае парадкавы нумар, назву матэрыялу, з якога зроблены дэталI дадзенага вырабу, колькасць дэталей, якIя Iдуць на адзIн выраб I некаторыя Iнш. даныя.

СПИРАЛЬ АРХИМЕДА

◇ СПIРА́ЛЬ АРХIМЕ́ДА - плоская крывая, якая апIсваецца пунктам, што рухаецца па прамой, у той час, як сама прамая раўнамерна верцIцца ў плоскасцI вакол аднаго са сваIх пунктаў. С.А. прымяняецца ў канструкцыях эксцэнтрыкаў, кулачкоў, фасонных фрэз, спIральных спружын.

СТАНДАРТ

◇ СТАНДА́РТ - нарматыўны дакумент, якI змяшчае шэраг патрабаванняў, якIя трэба выконваць.
Кожны стандарт мае сIлу закона ў галIне яго дзеяння.

СТАНДАРТИЗАЦИЯ

◇ СТАНДАРТЫЗА́ЦЫЯ - устанаўленне I прымяненне правIл з мэтай упарадкавання дзейнасцI ў пэўнай галIне пры ўдзеле усIх зацIкаўленых бакоў I, у прыватнасцI, для дасягнення ўсеагульнай аптымальнай эканомII пры выкананнI ўмоў эксплуатацыI I патрабаванняў бяспекI.

СТОЙКА

◇ СТО́ЙКА - апорная дэталь, якая мае прызматычную, пIрамIдальную або цылIндрычную форму. Вышыня яе звычайна значна больш памераў у плане. С. устанаўлIваюць на гарызантальнай паверхнI машын, механIзмаў. Да яе канструкцыйных элементаў замацоўваюцца Iншыя дэталI.

СТРЕЛКА

15°-20°

5min

◇ СТРЭ́ЛКА - востры канец размерных I паказальных лIнIй на чарцяжы. Па форме С. бываюць аднабаковыя I двухбаковыя. Аднабаковыя С. прымяняюць для вынасу ўмоўных абазначэнняў зварных швоў/гл. "Злучэнне зварное"/. ВелIчыню размерных С. выбIраюць у залежнасцI ад таўшчынI лIнIй бачнага контуру.

СТРОЧНЫЕ БУКВЫ

◇ РАДКО́ВЫЯ / МА́ЛЫЯ / ЛÍТАРЫ -

абвгдежзйклмнопрстуфхцч

СФЕРА

◇ СФЕ́РА - паверхня шара, утвораная вярчэннем паўакружнасцI вакол яе дыяметра. КалI на чарцяжы цяжка адрознIваць С. ад Iнш. паверхнI, дапускаецца надпIс: Сфера ⌀ 20, Сфера R I2.

СХЕМА

◇ СХЕ́МА - вIдарыс, якI спрошчана I ўмоўна перадае размяшчэнне прадметаў. У залежнасцI ад элементаў, якIя ўваходзяць у склад вырабу, С. бываюць: электрычныя /Э/, кIнематычныя/К/, гIдраўлIчныя/Г/, пнеўматычныя/П/, вакуумныя/В/, аптычныя/О/ I Iнш. С. выконваюцца без захавання маштаба.

Т

ТЕЛА ВРАЩЕНИЯ

◇ ЦЕ́ЛЫ ВЯРЧЭ́ННЯ - абмежаваная вобласць прасторы, утвораная вярчэннем замкнутай плоскай фІгуры вакол нерухомай восІ. Да Ц.В. адносяцца конус, цылІндр, сфера, тор.

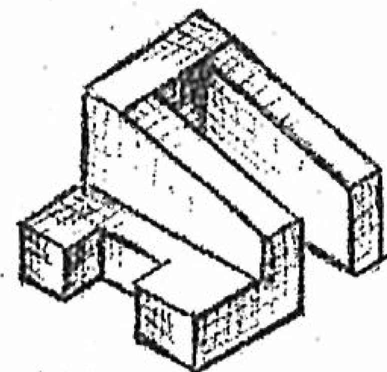
ТЕМПЛЕТ

◇ ТЭМПЛЕ́Т - самастойна выкарастаны вІдарыс прадмета, якІ ўяўляе сабой яго спрошчаную праекцыю. Т. прымяняюць пры распрацоўцы чарцяжоў складаных агрэгатаў, што спрашчае графІчныя работы.

ТЕРМИНОЛОГИЯ ЧЕРЧЕНИЯ

◇ ТЭРМІНАЛО́ГІЯ ЧАРЧЭ́ННЯ - сукупнасць тэрмІнаў, якІя ўжываюцца ў дадзенай галІне ведаў.

ТЕХНИЧЕСКИЙ РИСУНОК

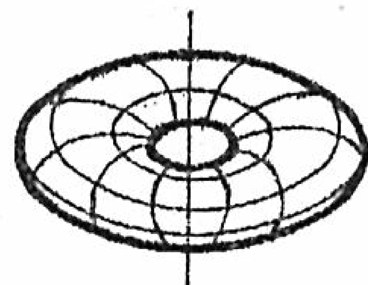

◇ ТЭХНІ́ЧНЫ РЫСУ́НАК - наглядны вІдарыс прадмета, выкананы ад рукІ па правІлах аксанаметрыІ з захаваннем прапорцый на вока.

ТИПОВЫЕ СОЕДИНЕНИЯ ДЕТАЛЕЙ

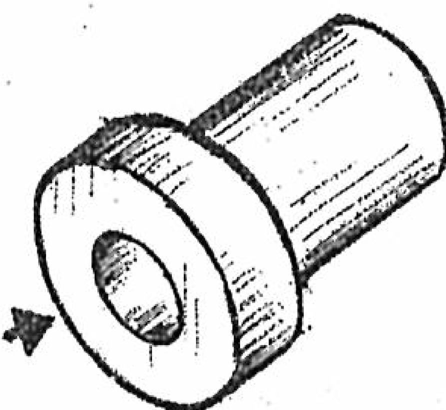
◇ ТЫПАВЫ́Я ЗЛУЧЭ́ННІ ДЭТА́ЛЯЎ - злучэннІ, якІя шматразова сустракаюцца ў механІзмах розных машын / балтавыя, шпоначныя, шрубавыя І г.д./.

ТОР

◇ ТО́Р - геаметрычная цэла, якое ўтворана вярчэннем круга вакол прамой, што ляжыць у плоскасцІ гэтага круга.

ТОРЕЦ

◇ ТАРЭ́Ц - папярочная ў адносІнах да даўжынІ або да восІ дэталІ паверхня, якой абмяжоўваецца дэталь. Т. можа мець канІчную сферычную або плоскую форму.

ТОЧКА

◇ ПУ́НКТ - адно з асноўных паняццяў геаметрыІ.

Т

ТОЧКА ВСТРЕЧИ

◇ ПУ́НКТ СУСТРЭ́ЧЫ - у начартальнай геаметрыІ - пункт перасячэння лІнІІ з плоскасцю або паверхняй.

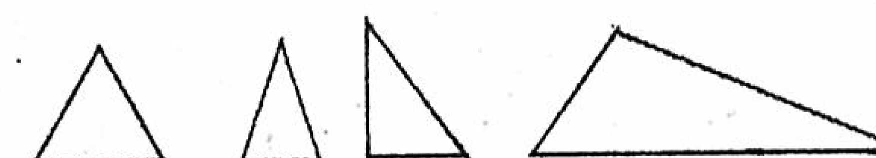
ТРАНСПОРТИР

◇ ТРАНСПАРЦІ́Р - прылада для вымярэння І пабудовы плоскІх вуглоў.

ТРАФАРЕТ

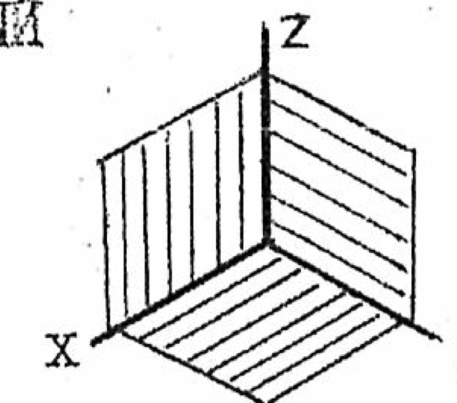
◇ ТРАФАРЭ́Т - прыстасаванне для паскарэння чарцёжна-графІчных работ. Т. уяўляе сабой пласцІну з адтулІнамІ. Бываюць трафарэты агульнага І спецыяльнага прызначэння.

ТРЕУГОЛЬНИК

◇ ТРОХВУГО́ЛЬНІК - многавугольнІк, якІ мае тры стараны. Т. абазначаюць скарочана так: △ABC.

ТРЕХГРАННЫЙ УГОЛ

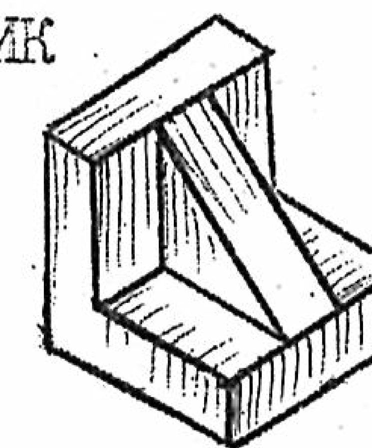
◇ ТРОХГРА́НЫ ВУ́ГАЛ - прасторавая фІгура, утвораная трыма ўзаемна перпендыкулярнымІ плоскасцямІ.

У

УГЛОМЕР

◇ ВУГЛАМЕ́Р - Інструмент для вымярэння вуглоў дэталей машын І Інш. вырабаў кантактным спосабам.

УГОЛЬНИК

◇ ВУГО́ЛЬНІК - дэталь, якая мае паверхнІ, змешчаныя адносна адна адной пад прамым вуглом.

УГОЛЬНИК ЧЕРТЕЖНЫЙ

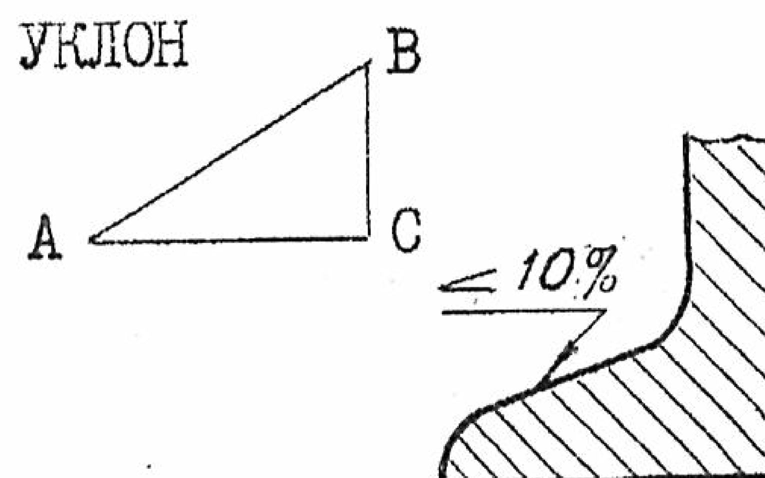
◇ ВУГО́ЛЬНІК ЧАРЦЁЖНЫ - Інструмент у выглядзе плоскага прамавугольнага трохвугольнІка для правядзення вертыкальных І нахІленых лІнІй на чарцяжы.

УЗЕЛ

◇ ВУЗЕЛ - І.Частка машыны, механІзма, устаноўкІ І да т.п., якая складаецца з некалькІх дэталей. 2.Частка збудавання ў месцы злучэння некалькІх стрыжняў у будаўнІчных канструкцыях.

У

УКЛОН

◇ УХІЛ - нахІл адной прамой лІнІІ адносна другой, адносІны супрацьлеглага востраму вуглу катэта ВС да прылеглага катэта АС. УхІл на чарцяжы выражаецца простым дробам або ў працэнтах. Перад лІкавым значэннем ухІлу ставяць знак ∠ востры вугал якога накІравана ў бок ухІлу.

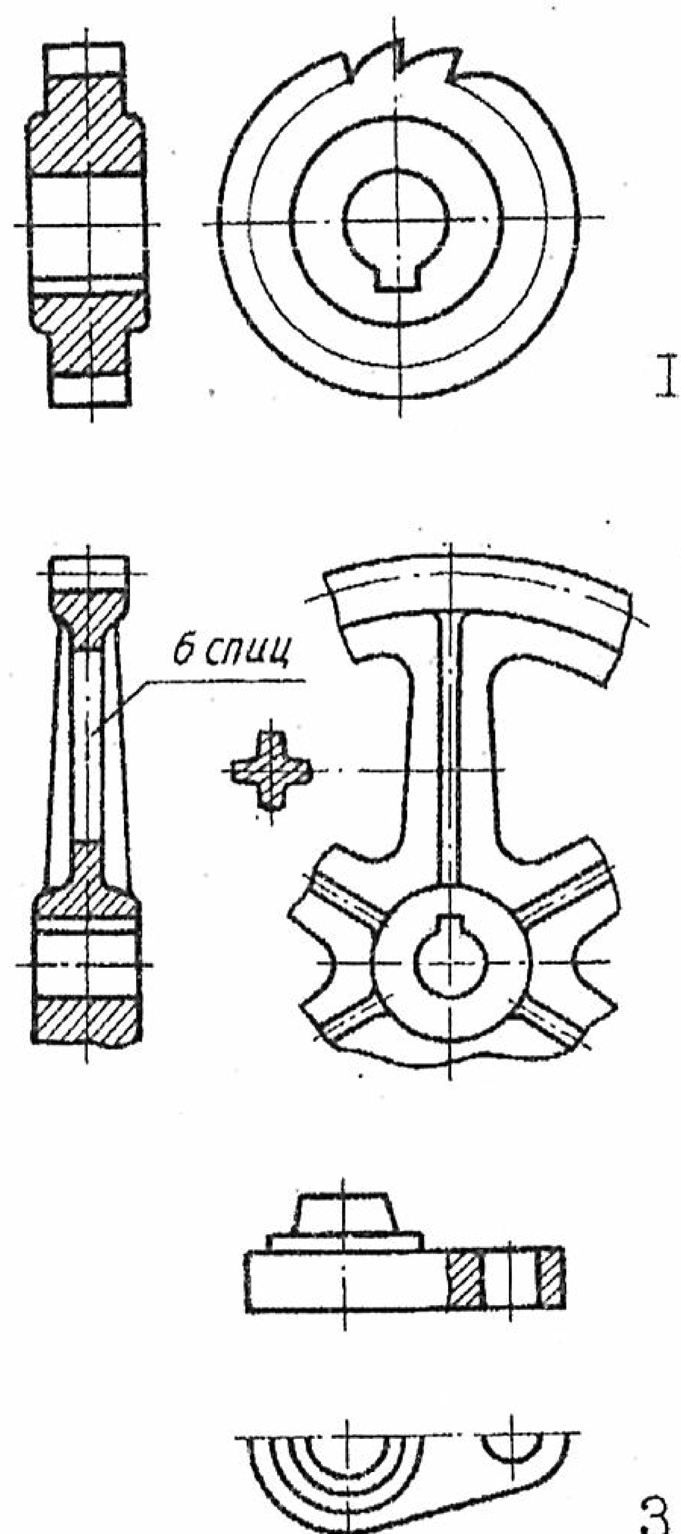
УНИФИКАЦИЯ

◇ УНІФІКА́ЦЫЯ - прывядзенне мноства падобных вІдаў тыпавых дэталей І канструкцый да невялІкага лІку вызначаных тыпаў/тыпаразмераў/ аднолькавых па форме І памерах. У. дэталей павІнна забяспечваць Іх узаемазамяняльнасць.

УПЛОТНИТЕЛЬ

◇ УШЧЫЛЬНЯ́ЛЬНІК - прыстасаванне, якое папярэджвае або памяншае ўцечку вадкасцІ, пары або газу праз зазоры памІж дэталямІ, а таксама ахоўвае дэталІ ад пранІкнення бруду І пылу./гл."САЛЬНІК"/.

УПРОЩЕНИЯ НА ЧЕРТЕЖАХ

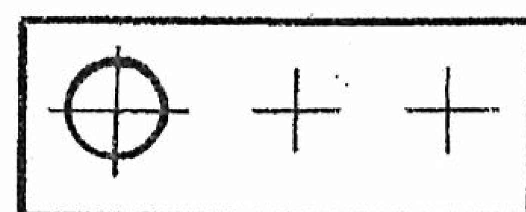

◇ СПРАШЧЭ́ННІ НА ЧАРЦЯЖА́Х - графІчны прыём, рэкамендаваны ДАСТ 2.305-68, якІ дазваляе паскорыць І палегчыць выкананне чарцяжоў. Напрыклад: І/калІ ў дэталІ маецца некалькІ аднолькавых элементаў, на чарцяжы паказваюць адзІн або два гэтых элементаў, а астатнІя чэрцяць умоўна.

2/пры выкананнІ чарцяжоў зубчастых колаў І Інш.дэталей, якІя маюць аднолькавыя з раўнамерным паўторам канструкцыйныя элементы паказваюць частку прадмета І пІшуць колькасць элементаў.

3/пры выкананнІ вІдарыса, якІ ўяўляе сабой сІметрычную фІгуру, дапускаецца вычэрчваць палову вІдарыса.

4/пры вычэрчваннІ дэталей, якІя маюць некалькІ аднолькавых адтулІн, дапускаецца паказваць адну, а астатнІя азначаць цэнтравымІ лІнІямІ.

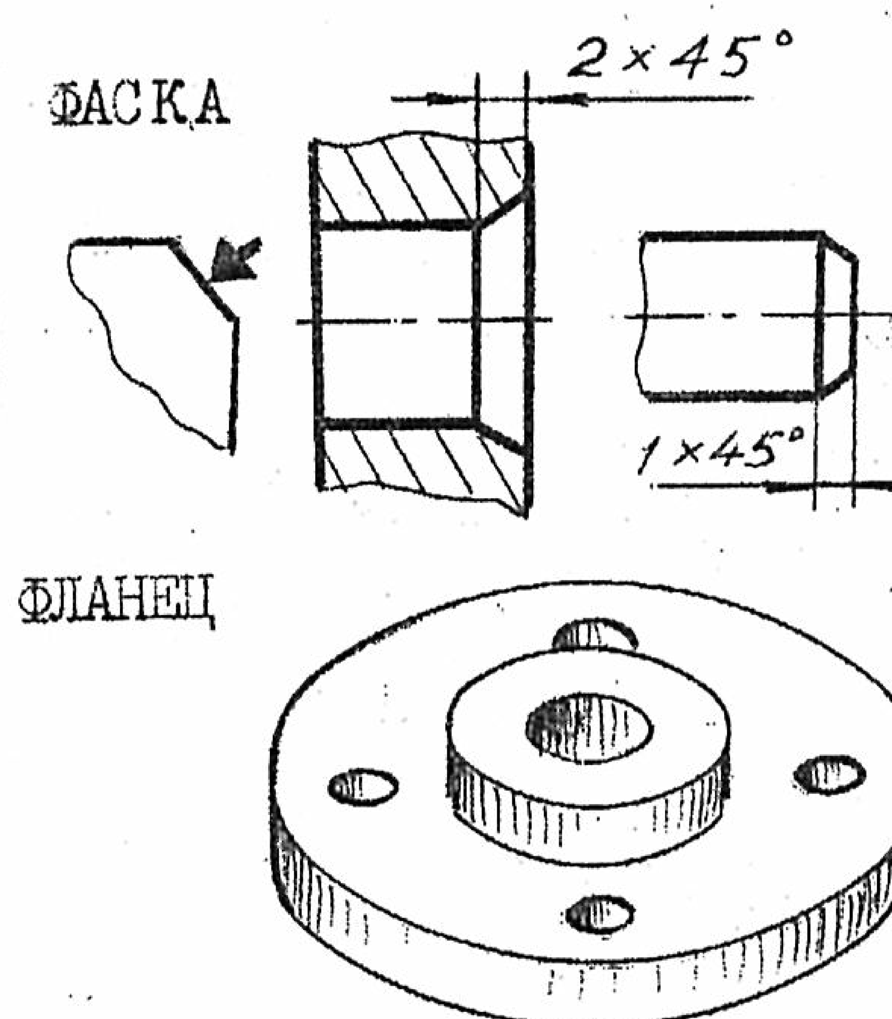

Ф

ФАСАД

◇ ФАСА́Д - вонкавая старана збудавання. АдрознІваюць галоўны, бакавы, дваровы І Інш. фасады.

ФАСКА

◇ ФА́СКА - зрэзаны вугал цІ кант плоскага або цылІндрычнага вырабу, прызначаны для больш зручнага І хуткага спалучэння дэталей І лІквІдацыІ вострага канта. Ф. засцерагае разьбу ад пашкоджанняў.

ФЛАНЕЦ

◇ ФЛА́НЕЦ - злучальная частка трубаправодаў, валоў І да т.п., якая складаецца з дыскаў з раўнамерна размешчанымІ адтулІнамІ.

ФОРМАТЫ ЧЕРТЕЖЕЙ

◇ ФАРМА́ТЫ ЧАРЦЯЖО́Ў - памеры лІстоў паперы, на якІх выконваюць чарцяжы. ДАСТ 2.301-68 устанаўлІвае асноўныя фарматы чарцяжоў. Напрыклад:
фармат А3 /297 х 420 /,
фармат А4 /210 х 297 / І г.д.

ФРОНТАЛЬНАЯ ПЛОСКОСТЬ ПРОЕКЦИЙ

◇ ФРАНТА́ЛЬНАЯ ПЛО́СКАСЦЬ ПРАЕКЦЫЙ - вертыкальная плоскасць, перпендыкулярная гарызантальнай І профІльнай плоскасцям праекцый.

Х

ХВОСТОВИК

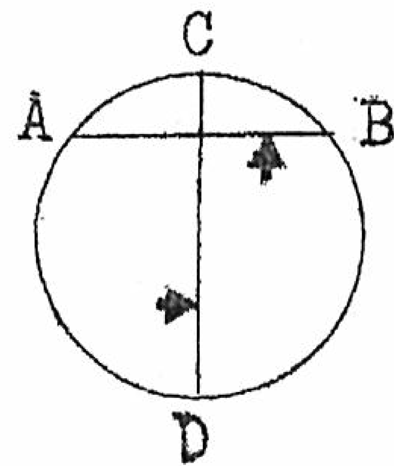
◇ ХВАСТАВІ́К - элемент дэталей у выглядзе выступа, з дапамогай якога гэтыя дэталІ ўстанаўлІваюцца І мацуюцца ў адтулІнах Іншых дэталей.

ХОМУТ

◇ ХАМУ́Т - выгнутая дэталь з канцамІ, якІя сцягваюцца; служыць для мацавання труб, зрошчвання драўляных брусоў.

Х

ХОРДА

◇ ХОРДА - адрэзак прамой, якI злучае два пункты якой-небудзь крывой лiнII, напрыклад акружнасцI. Хорда, што праходзIць праз цэнтр акружнасцI, называецца дыяметрам.

ХРАПОВИК

◇ ХРАПАВIК - зубчасты механIзм для перыядычнай астаноўкI вала, якI верцIцца ў адным напрамку.

Ц

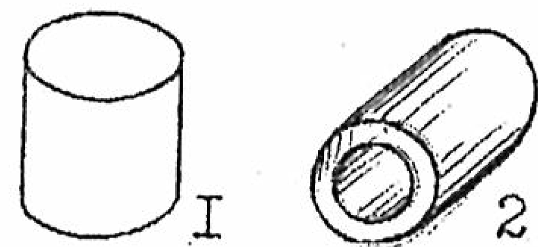
ЦЕНТР ОКРУЖНОСТИ

◇ ЦЭНТР АКРУЖНАСЦI - пункт, роўнааддалены ад усIх пунктаў акружнасцI або яе дугI.

ЦЕНТР ПРОЕЦИРОВАНИЯ

◇ ЦЭНТР ПРАЕЦЫРАВАННЯ - пункт, з якога выходзяць праецыруючыя праменI пры цэнтральным праецыраваннI /гл."АПАРАТ ПРАЕЦЫРАВАННЯ/.

ЦИЛИНДР

◇ ЦЫЛIНДР - I.Геаметрычнае цела, абмежаванае цылIндрычнай паверхняй I дзвюма сякучымI плоскасцямI. 2/Полая дэталь з цылIндрычнай унутранай паверхняй.

Ч

ЧЕРТЕЖ

◇ ЧАРЦЁЖ - дакумент, якI змяшчае графIчны вIдарыс на плоскасцI I выкананы з захаваннем шэрагу ўмоўных абазначэнняў. Ч. бываюць машынабудаўнIчыя, будаўнIчыя, тапаграфIчныя I iнш.

ЧЕРТЕЖ СБОРОЧНЫЙ

◇ ЧАРЦЁЖ ЗБОРАЧНЫ - дакумент, якI змяшчае вIдарыс зборачнай адзIнкI I Iнш. даныя, неабходныя для яе зборкI I кантролю.

ЧТЕНИЕ ЧЕРТЕЖА

◇ ЧЫТАННЕ ЧАРЦЯЖА - працэс уяўлення формы I памераў прадмета па яго ўмоўнаму вIдарысу.

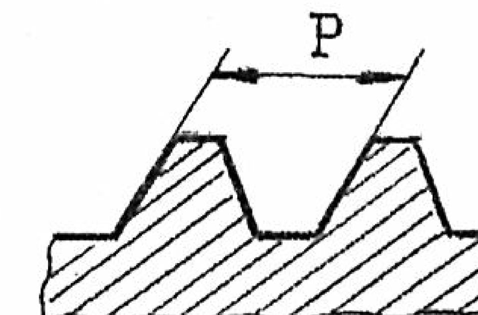
Ч

ЧЕРЧЕНИЕ

◇ ЧАРЧЭННЕ - I.Працэс выканання чарцяжа па пэўных правIлах пры дапамозе чарцёжных прылад I прыстасаванняў. 2.Прыкладная тэхнIчная дысцыплIна, якая змяшчае правIлы I прыёмы выканання вIдарысаў.

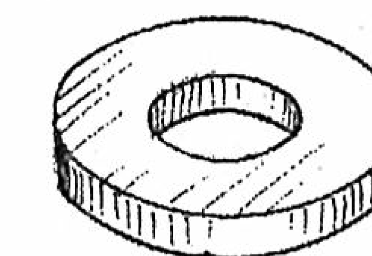
Ш

ШАГ РЕЗЬБЫ

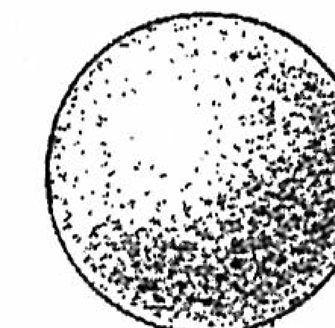
◇ ШАГ РАЗЬБЫ - адлегласць памIж суседнIмI аднайменнымI бакавымI старанамI профIлю ў напрамку паралельным восI разьбы.

ШАЙБА

◇ ШАЙБА - дыск з адтулIнай, падкладка пад гайку або галоўку шрубы для аховы паверхняў дэталей, якIя змацоўваюцца, а таксама для павелIчэння апорнай паверхнI гайкI або галоўкI шрубы.

ШАР

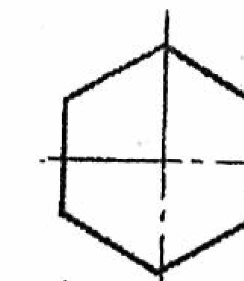

◇ ШАР - мноства пунктаў прасторы, адлегласць ад кожнага з якIх да дадзенага пункта/цэнтра шара/ не больш за адлегласць R /радыус шара/. Шар- геаметрычнае цела, атрыманае пры вярчэннI паўкруга вакол яго дыяметра. Паверхня шара называецца сферай.

ШЕСТЕРНЯ

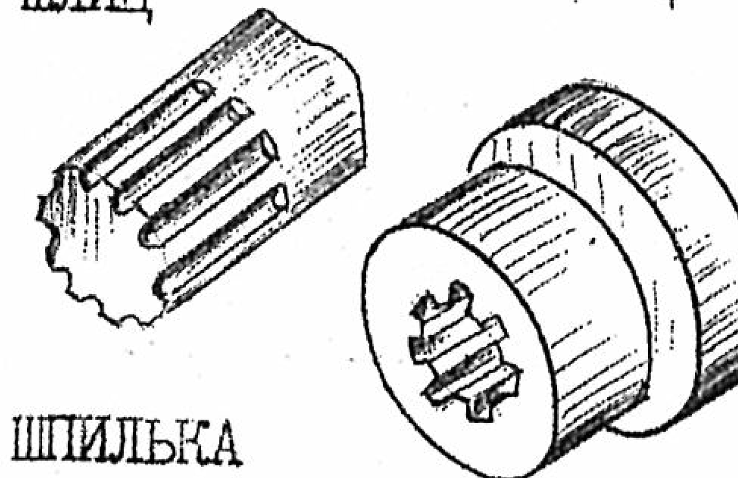
◇ ШАСЦЯРНЯ - меншае, звычайна вядучае кола ў зубчастай перадачы.

ШЕСТИУГОЛЬНИК

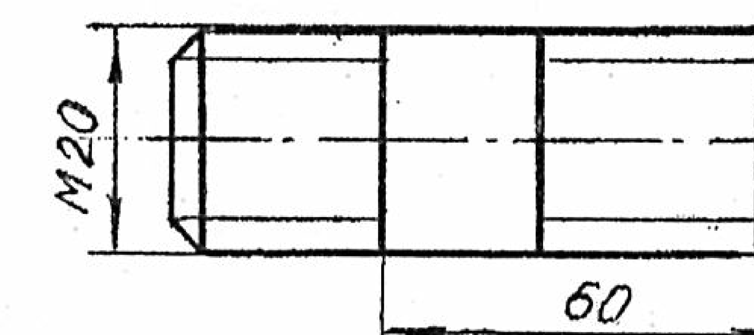
◇ ШАСЦIВУГОЛЬНIК - геаметрычная фIгура.

ШЛИЦ

◇ ШЛIЦ - падоўжаны, раўнамерна размешчаны выступ або ўпадзIна,якая выконваецца знутры або звонку на цылIндрычных паверхнях дэталей I прызначаюцца для ўзаемнага зачаплення пры перадачы вярчэння.

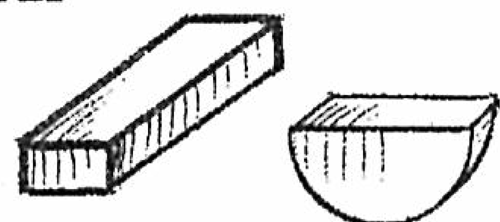
ШПИЛЬКА

◇ ШПIЛЬКА - крапёжная дэталь у выглядзе цылIндрычнага стрыжаня з разьбой на абодвух канцах. Ш. умоўна абазначаюць па тыпу: ШпIлька М 20хI20 ДАСТ 22032-76.

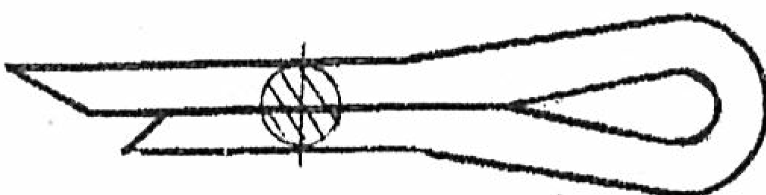
Ш

ШПОНКА

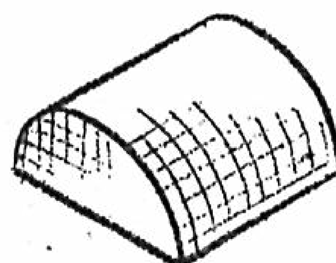
◇ ШПО́НКА - дэталь, якая прызначана для злучэння вала з пасаджанай на яго дэталлю. Існуюць розныя тыпы шпонак: прызматычныя, сегментныя, клінавыя і інш.

ШПЛИНТ

◇ ШПЛІ́НТ - крапёжная дэталь, якая прымяняецца для злучэння слаба нагружаных частак машын, а таксама для папярэджвання самаадкручвання гайкі ў разьбавым злучэнні.

ШРАФФИРОВКА

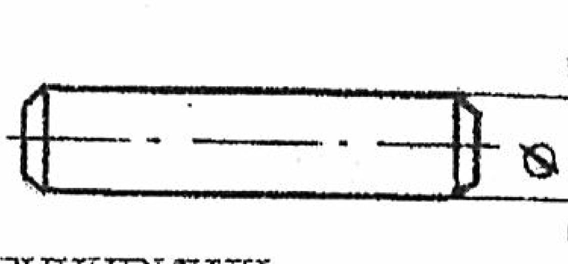
◇ ШРАФІРО́ЎКА - сеткавая штрыхоўка лініямі для паказа абъёма дэталі на тэхнічных рысунках.

ШРИФТЫ ЧЕРТЕЖНЫЕ

1 2 3 4 5
6 7 8 9 0

◇ ШРЫФТЫ́ ЧАРЦЁЖНЫЯ -стандартныя шрыфты для выканання рукапісных надпісаў на чарцяжах. Размер шрыфта вызначаецца вышынёй вялікіх літар. Устаноўлены наступныя размеры шрыфта: 1,8; 2,5; 3,5; 5; 7; 10; 14; 20; 28; 40.

ШТИФТ

◇ ШТЫФТ - крапёжная дэталь у выглядзе цыліндрычнага або канічнага стрыжаня для нерухомага злучэння дэталей.

ШТАНГЕНЦИРКУЛЬ

◇ ШТАНГЕНЦЫ́РКУЛЬ - прылада для вымярэння вонкавых і ўнутраных размераў, а таксама глыбіні з дакладнасцю да 0,1 мм.

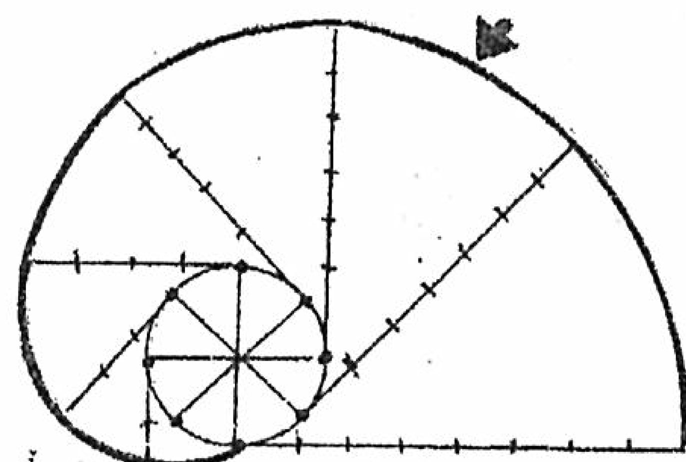
ШТРИХОВКА

◇ ШТРЫХО́ЎКА - шэраг тонкіх паралельных ліній на відарысе, нанесеных пад вуглом 45°, для вызначэння фігуры сячэння пры выкананні сячэнняў і разрэзаў.

Э

ЭВОЛЬВЕНТА ОКРУЖНОСТИ

◇ ЭВАЛЬВЕ́НТА АКРУ́ЖНАСЦІ - разгортка акружнасці; траекторыя любога пункта прамой лініі, якая перакочваецца па акружнасці без слізгання. Плоская крывая-след руху любога пункта акружнасці пры разгортванні ў адзін бок і адначасовым выпростванні.

Э

ЭКВАТОР

◇ ЭКВА́ТАР - лінія перасячэння сферычнай паверхні гарызантальнай плоскасцю, якая праходзіць праз цэнтр сферы.

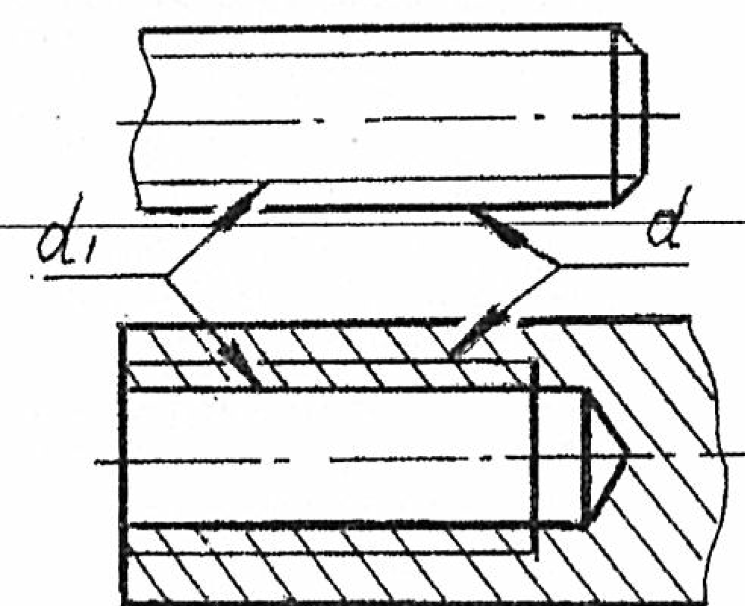
ЭКСПЛИКАЦИЯ

◇ ЭКСПЛІКА́ЦЫЯ - тлумачэнне ўмоўных абазначэнняў прынятых у схематычных чарцяжах, картах і г.д. Афармляецца ў выглядзе табліцы.

ЭЛЕМЕНТЫ ПОВЕРХНОСТИ ГЕОМЕТРИЧЕСКИХ ТЕЛ

◇ ЭЛЕМЕ́НТЫ ПАВЕ́РХНІ ГЕАМЕТРЫ́ЧНЫХ ЦЕЛ - 1.Канты, 2/вяршыні, 3/грані 4/ крывыя паверхні.

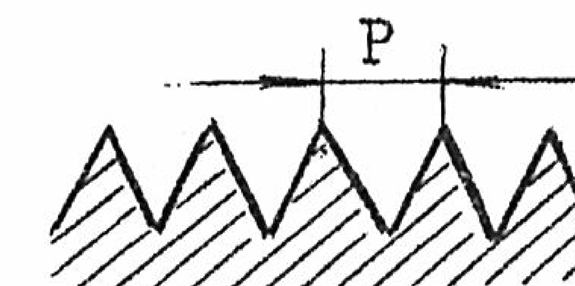
ЭЛЕМЕНТЫ РЕЗЬБЫ /конструктивные/

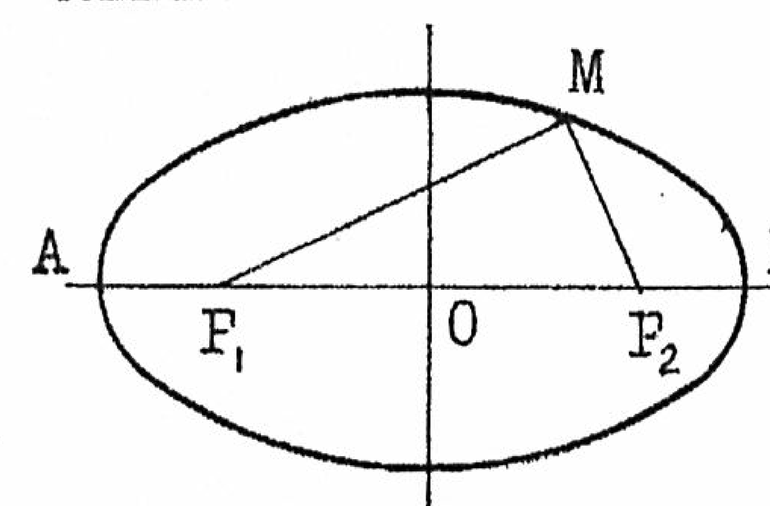
◇ ЭЛЕМЕ́НТЫ РАЗЬБЫ́/канструкцыйныя/- P- шаг разьбы/ адлегласць паміж суседнімі аднайменнымі бакавымі старанамі профілю ў напрамку, паралельным восі разьбы.

d - вонкавы дыяметр разьбы,

d_1 - унутраны дыяметр разьбы.

ЭЛЛИПС

◇ ЭЛІПС - 1.Лінія перасячэння канічнай паверхні вярчэння з плоскасцю, якая перасякае адну яе поласць/канічнае сячэнне/.

2.Мноства пунктаў плоскасці,сума адлегласці якіх да двух пэўных пунктаў /фокусаў эліпса/пастаянная, роўная даўжыні вялікай восі эліпса.

ЭСКИЗ

◇ ЭСКІЗ - чарцёж часовага характару, выкананы без дапамогі чарцёжных інструментаў у вакамерным маштабе, пры якім павінны забяспечвацца прапорцыі дэталі і яе элементаў на ўсіх відарысах.

Подписано к печати 11.07.97 Заказ 48 Тираж 100 экз.

Отпечатано на ротапринте Витебского государственного университета.
210036, г.Витебск, Московский проспект, 33.